B. N. C
FIRENZE
1087
1

1087-1

Google

XXXIV

1087.1

HENRICI MÜLLERI
Theol. Profeſſoris,

DISSERTATIONES THEOLOGICO-HISTORICÆ

De BAPTISMO
PRO MORTUIS
ex I Cor. XV, v. 29.

&

SABBATO
ΔΕΥΤΕΡΟ-ΠΡΩΤΩ
ex Luc. VI, v. 1.

Cum Indiculis Locorum Scripturæ, Auctorum & Rerum.

ROSTOCHI,
Typis JOHANNIS KILII, Acad. Typographi,
ANNO cIↃ IↃC LXV.

BIBLIOTECA NAZIONALE FIRENZE 1872

VIRIS

MAXIME REVERENDIS, EXCELLENTISSIMO, PRÆCLARISSIMIS ET DEVOTISSIMIS

DN. SUPERINTENDENTI, PASTORIBUS, COETERISq́; VERBI DIVINI MINISTRIS, DE ECCLESIA CHRISTI, QUÆ STRALESUNDI EST, OPTIME MERITIS ET MERENTIBUS INDIES,

DOMINIS FAUTORIBUS ET IN CHRISTO FRATRIBUS HONORATISSIMIS

S. P. D.

HENRICUS Müller/ D.

1087 - 1

VIRI AMPLISSIME & MAXIME REVERENDI, FRATRES HONORATISSIMI, cur meæ de argumentis conſcriptæ perarduis ad Vos eant Diſſertationes Hiſtorico-Theologicæ nec unæ nec leves in promtu ſunt cauſæ, quas tamen ad unguem nunc recenſere, ne moleſtus ſim, ſuperſedeo. Delectari Vos & Scrutinio Biblico & Veterum lectione exactiori, qui Vos nôrunt, veſtraq; ſtudia intimiùs, ad unum conteſtantur omnes. Nimirùm ita ſtudiis hisce incumbitis, ut Eccleſiam non deſeratis, ita tractatis Eccleſiam, ut quoties à ſacris negotiis Vobis otium contingit, iis literis Vos addicatis potiſſimùm, quibus vel ab ipſa raritate ſuum pretium eſt, atq; uſus in Theologia perinſignis. Prætereà eum, VIRI DEI, in me probatum dediſtis affectum, quem ſi non venerer & deprædicarem publicè, mortalium meritò audirem ingratiſſimus. Tu præprimis delitium DEI bonorumq; omnium, DN. SUPERINTENDENS, Vir mihi pretioſiſſime, Tu, inquam, eo me complexus es in Domino amore, quo vix frater fratrem; ea in me congeſſiſti

)(3 bene-

beneficia, quæ & meritum ſuperant omne meum, &, quod verè dixerim, etiam votum. Tu quoq;, Præclariſſime DN. ROTHMANNE, ut Tui in me favoris documentum exſtaret publicum, id nuper in Concione funebri dediſti mihi, quod mihi nunquam dedi ipſe, imò quod me non poſſidere, vel, ſi ejus quidquam poſſideo, cœlo debere unicè, hic candidè profiteor. Vos cæteri VIRI DEVOTISSIMI, quia JESUM meum, quod certus ſum, deperitis, quin etiam me, ut Commembrum imò Conſervum veſtrum in JESU deametis nullus dubito. Veſtra certè pietas favorem illum mihi promittit, quem nulli unquam veſtrorum nominum Cultori denegaſtis. Utque, quanti Vos faciam, orbi literato conſtet publicè, Chartaceum ecce hoc, ingentis affectus perexiguum teſtem, offero munuſculum. Si erit, ut Vos laborem hunc qualem qualem non omninò improbabitis, gratulabor mihi, Vobisq; inſerviendi nullam unquam elabi patiar occaſionem. DEUS immortalis, VIRI VENERANDI, diu Vos Eccleſiæ & Familiæ veſtræ bono incolumes ſervet, donec longa placidaq; ſenecta ex terris in cœlum evocemini!

Dabam Roſtochii d. I. Octobr.
Anno M. DC. LXV.

DE

DE
BAPTISMO PRO MORTUIS,
ex
I Cor. XV, v. 29.

GR. Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν. *Syrus & Arabs*; Alioqvi qvid facient, qvi baptizantur pro (*Arabs*; perſonis) mortuis? *Æthiops*; Alioqvi qvid baptizant, nonne ut revificent à mortuis? *Vulgatus*, *Eraſmus*, *Junius*; Alioqvi qvid facient, qvi baptizantur pro mortuis. *Schmidius*; tanqvam mortui. *A. Oſiander*; ſuper mortuis. *Beza*; qvi ablutione utuntur ſuper mortuis. *Lutherus*; Was machen ſonſt die/ die ſich tauffen laſſen über die Todten? *Emſerus*; als für Todten. *Biblia ante Lutherum edita*; voor de Doden. *Dietenberg*; ümb der Todten willen. *Photiniana N. T. Verſio*; Was laſſen ſie ſich auch tauffen für die Todten? *Batavi*; Anders/wat ſullen ſy doen / de voor de Doode gedoopt worden? *Ita etiam Angli*; *For the dead.*

§. 1. Locum hunc, qvem inter δυσνόητα Pauli haud [a] immerito refert Jacobus Laurentius, [a] *tot ferè nactum interpretationes, qvot habet interpretes*, B. Calixtus ſcribit. [b] *Sex* earum enumerat Bellarminus, [c] Cornelius à Lapi-

[a] in Pauli δυσν. p. 434
[b] ad h. l. & de Purgat.
[c] l. I de Purg. c. 6.

d ad h. l. de *Septem*, [d] Plures alii, alii pauciores. Mihi *ſeptendecim* tàm *veterum*, qvàm *recentiorum* legiſſe contigit, qvas impræſentiarum recenſere & ventilare animus eſt.

PRIMA eſt AMBROSII, (vel qvisqvis ſub ejus nomine auctor eſt commentariorum in Epiſtolas Pauli,) qvi e in I Cor. XV. hunc locum Pauli explicans, [e] *Exemplum*, inqvit, *eorum ſubjicit, qvi tàm ſecuri erant de futura reſurrectione, ut etiam pro mortuis baptiſarentur, ſi qvem fortè mors prævenifſet, timentes ne aut malè aut non reſurgeret, qvi baptiſatus non fuerat, vivus nomine mortui tingebatur.* Nimirum exiſtimat Apoſtolum morem, licet perverſum, qvorundam reſpicere, qvi, ſi qvis morte præventus abſqve baptiſmo deceſſiſſet, alium pro illo & illius nomine baptizandum curabant in fidem ac ſpem futuræ reſurrectionis, ut hac ratione ſe certò credere ac ſperare teſtarentur, mortuum illum cum cœteris extremo die reſurrecturum. *Qvo qvidem exemplo*, ait, *non illorum factum probat Apoſtolus, ſed fixam in reſurrectione fidem oſtendit. Dicendo enim verbis immediatè ſeqventibus, qvid & nos omni hora periclitamur? diſcrevit perſonas, oſtendens non eſſe catholicos*, i. e. orthodoxos, *qvi pro mortuis baptizabantur.* Morem hunc Epiphanius ex antiqva traditione Cerinthianis tribuit, f hæreſ. XXIIX. [f] καὶ τι παραδόσεως πρᾶγμα ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὡς τινῶν μὲν παρ' αὐτοῖς προφθανόντων τελευτῆσαι ἄνευ βαπτίσματος, ἄλλους δὲ ἀντ' αὐτῶν εἰς ὄνομα ἐκείνων βαπτίζεσθαι, ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐν τῇ ἀναστάσει ἀναστάντας αὐτοὺς δίκην δοῦναι τιμωρίας, βάπτισμα μὴ εἰληφότας, *Ex traditione res qvædam ad nos devenit, qvod qvidam apud ipſos ex vita exceſſerunt, morte præventi citra baptiſma, alii verò pro ipſis in nomen ipſorum baptizentur, ne, ubi reſurrexerint, illi in reſurrectione pœnas dent, eò qvod non acceperint baptiſma.* Idem Marcionitæ factitarunt, exemplum fortè à Cerinthianis

anis mutuati. Sic enim de iis Chryſoſtomus, [g] Ἐπειδὰν γὰρ τις κατηχούμενος ἀπέλθῃ παρ' αὐτοῖς, τὸν ζῶντα ὑπὸ τὴν κλίνην τοῦ τελευτηκότος κρύψαντες, προσίασι τῷ νεκρῷ, καὶ διαλέγονται, καὶ πυνθάνονται, εἰ βούλοιτο λαβεῖν τὸ βάπτισμα; εἶτα ἐκείνου μηδὲν ἀποκρινομένου, ὁ κεκρυμμένος κάτωθεν ἀντ' ἐκείνου φησὶ, ὅτι δὴ βούλοιτο βαπτισθῆναι, καὶ οὕτω βαπτίζουσιν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ ἀπελθόντος, *Poſtqvam Catechumenus qvispiam apud eos exceſſerit, ſub lecto mortui abſconſo aliqvo qui vivit accedunt ad mortuum, alloqvuntur & rogant, velitne baptiſari? Deinde illo nihil reſpondente, is qui eſt abſconſus inferius pro illo dicit, ſe velle baptiſari: & ſic eum baptizant pro eo qui exceſſit.* Marcionitarum hoc baptiſma *vicarium* vocat Tertullianus, [h] *Si autem,* inqviens, *& baptiſantur qvidam pro mortuis, videbis an ratione certa illa præſumtione hoc eos inſtituiſſe portendit,* [i] *qvâ alii etiam carni ut vicarium baptiſma profuturum exiſtimarent ad ſpem reſurrectionis, qva niſi corporalis, non aliàs ſic baptiſmate corporali obligaretur.* Qvod hic aliqvantò obſcurius *præſumtione inſtitutum* dicit, infra [i] paulò clarius exprimit, qvando *vanè* illos *pro mortuis baptiſatos* dicit, eò qvod *habeamus Apoſtolum alicubi unius baptiſmi definitorem.* Sententiam hanc Ambroſii ſuam facit Chriſtophorus Juſtellus, [k] *omnium ſimpliciſſimam* vocat B. Calixtus, [l] pro eâq; ſtrenuè militat, [m] etſi alibi [n] idem ſcribat, *de hujusmodi errore, qvem Pauli tempore nonnulli foverint, ex hiſtoria nihil conſtare. Neqve veroſimile eſſe Apoſtolum vel argumento tàm infirmo uſurum fuiſſe, vel tàm inſignem baptiſmi profanationem ſine reprehenſione præteriturum.* Collaudant qvoqve explicationem hanc Andreas Hyperius, [o] Dn. D. Dreierus, [p] D. Calovius, [q] D. Danhaverus, [r] Jacobus Laurentius. [s] Nec videtur eam rejicere Scaliger, [t] qvi vult ineſſe verbis Pauli argumentum

[g] Homil. XL in I Cor.
[h] lib. de reſurr. Carnis.
[i] l. V adverſ. Marcion. c. 10.
[k] ad Codicem E. univ. Can. 17.
[l] de ign. Purgat. 555.
[m] de immort. anim. p. 57, 58, 59.
[n] in notis ad I Cor. XV.
[o] Comm. in h. l.
[p] Diſp. de igne purgat.
[q] de meth. doc. & diſp. p. 452.
[r] Act. I. dram. p. 449
[s] l. c.
[t] in notis ad h. l.

κατ᾽ ἄνθρωπον, notariq; morem non probum ſuſcipiendi baptiſmum propter mortuos ad officium refrigerii animarum cenſura Apoſtolica v. 34. qvod notandum contra Grotium, qvi [v] Scaligerum laudans, & Pauli locum commodius non poſſe explicari qvàm hoc modo exiſtimans, ipſe in Papæorum caſtra abiens Scaligero affricat, qvaſi morem hunc agnoverit probum, qvem tamen pro *non probo* habet. Baronio qvoqve, ut alios prætercam, hæc ſententia arridet. [w]

[v] animadv. ad Conſ. Caſſ. p. 93.

[w] ad ann. Chr. LVII, n. 165. 166.

SECUNDA eſt EPIPHANII, qui [x] Καλῶς δὲ, inquit, ἄλλοι τὸ ῥητὸν ἑρμηνεύοντές φασιν, ὅτι οἱ μέλλοντες τελευτᾶν, ἐὰν ὦσι κατηχούμενοι, ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι πρὸ τῆς τελευτῆς λουτροῦ καταξιοῦνται, δεικνύντες, ὅτι ὁ τελευτήσας καὶ ἀναστήσεται, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιδέεται τῆς διὰ τοῦ λουτροῦ ἀφέσεως ἁμαρτημάτων, *Benè alii dictum* (Pauli) *interpretantur, quod, qui morti vicini, ſi fuerint catechumeni, antè mortem lavacro digni habeantur, indicantes, quod moribundus & ſit reſurrecturus & propterea indigeat, quæ venit per lavacrum, remiſſione peccatorum.* Morem ille hunc ad clinicorum baptiſmum refert, quo nonnulli catechumeni, poſtquam baptiſmum diu diſtuliſſent, moribundi tandem in ipſo lecto baptizari poſtulabant, ut ita ſibimet & remiſſionis peccatorum fiduciam, & beatæ reſurrectionis ſpem obſignarent. Habet hic mos in antiquitate ſuum fundamentum. De baptizatis in ægritudine meminit Concilium Neocæſarienſe anno Chr. CCCXIV. habitum [y] Ἐὰν νοσῶν τις φωτισθῇ, εἰς πρεσβυτέριον ἄγεσθαι οὐ δύναται, οὐκ ἐκ προαιρέσεως γὰρ ἡ πίστις αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἐξ ἀνάγκης. Εἰ μὴ τάχα διὰ τὴν μετὰ ταῦτα αὐτοῦ σπουδὴν καὶ πίστιν, καὶ διὰ σπάνιν ἀνθρώπων. *Si quis in morbo conſtitutus illuminatus* (baptizatus) *fuerit, ad honorem presbyterii promoveri non poteſt, fides enim ejus non eſt ex propoſito*

[x] l. c.

[y] Can. XII.

poſito ſed neceſſitate, niſi forte propter ſequens ejus ſtudium & fidem, atq; hominum raritatem. Concilium Laodicenum Anno D. CCCLXIV. [z] ὅτι δεῖ τοὺς ἐν νόσῳ παραλαμβάνοντας τὸ φώτισμα, καὶ εἶτα ἀναστάντας ἐκμανθάνειν τὴν πίστιν, καὶ γινώσκειν ὅτι θείας δωρεᾶς κατηξιώθησαν, *Quod oporteat eos qui in morbo baptiſma accipiunt, & poſteà convaluerunt, fidem diſcere & noſſe, quod divino beneficio digni habiti ſint.* Meminit etiam Cornelius Epiſcopus Romanus in Epiſtola ad Fabium Antiochenum, quæ apud Euſebium exſtat [aa] de Novato loquens; Καταλιπὼν γὰρ, inquit, τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾗ πιστεύσας κατηξιώθη τοῦ πρεσβυτερίου κατὰ χάριν τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ ἐπιθέντος αὐτῷ χεῖρας εἰς πρεσβυτερίου κλῆρον, ὃς διακωλυόμενος ὑπὸ παντὸς τοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ λαϊκῶν πολλῶν. Ἐπεὶ μὴ ἐξὸν ἦν τὸν ἐν κλίνῃ διὰ νόσον περιχυθέντα, ὥσπερ καὶ οὗτος, εἰς κλῆρόν τινα γενέσθαι, ἠξίωσε συγχωρηθῆναι αὐτῷ τοῦτον μόνον χειροτονῆσαι. *Eccleſiam Dei reliquit, in qua poſt fidem receptam Presbyterii honore dignatus fuit, favore Epiſcopi, qui manus illi ad ſortem Presbyterii impoſuit: qui quidem Epiſcopus ab omni clero, & etiam à multis laicis vetitus (quoniam minimè licebat quenquam in lecto propter morbum baptizatum, ſicut huic contigerat, in clerum aſſumi) petiit ut hunc ſolum ordinare permitteretur.* Cyprianus ejuſmodi baptizatos *clinicos* appellatos ſcribit, [bb] *Porrò, ait, quod quidam eos ſaluturi aqua & fide legitima Chriſti gratiam conſecutos non Chriſtianos ſed clinicos vocant, non invenio, unde hoc nomen aſſumant, niſi forte qui plura & ſecretiora legerunt apud Hippocratem & Soranum* κλινικοὺς *iſtos deprehenderunt.* Cæterum duo, ut obſervat Juſtellus, [cc] fuerunt clinicorum genera. Alii qui fidem quidem Chriſtianam amplexi, necdum tamen baptizati, ſi in morbos inciderent, in ipſa ægritudine καὶ ἐν τῇ κλίνῃ decumbentes baptizabantur, uti Prætorem

[z] Can. XLVII.

[aa] l. VI. c. 43.

[bb] l. IV. Ep. 7.

[cc] l. c.

Arinthæum in ipſo vitæ exitu baptizatum memorat Ba-
[dd] Epiſt. V. ſilius. [dd] Alii verò, qui profeſſione Chriſtiani & pietatis doctrina imbuti, ad extremum usq; ætatis baptismum conſultò protendebant, ſimul & baptizari & mori volentes, ne poſt illum acceptum rurſus peccarent, uti Conſtantinum Imperatorem extremo vitæ ſuæ tempore ab Euſebio Nicomedienſi Episcopo baptizatum eſſe, præter
[ee] l. IV. de V. C. c. 62. Euſebium, [ee] tradunt Socrates, [ff] Theodoretus, [gg] Sozomenus, [hh] Hieronymus [ii] & Nicephorus. [kk] Referunt huc nonnulli Concilii Carthaginenſis A. D. CCCCXIX. celebrati canonem XVIII, quo interdicitur clericis, *ἵνα τοῖς σώμασι τῶν ἀποθανόντων βάπτισμα μὴ δίδωται, ut ne mortuorum corporibus Sacramentum baptiſmi applicetur.* Verùm id ne de moribundis, ſed mortuis (quos etiam ex ſuperſtitione baptizabant veteres) intelligas, idem canon, qui ſecundum Græcum interpretem xx eſt, repetit: *ἵνα μὴ τοὺς ἤδη τελευτῶντας βαπτισθῆναι συμβῇ ἡ τῶν πρεσβυτέρων ἄγνοια, ne quà recens mortui ex ignoratione Presbyterorum baptizentur.* Sententiam hanc Epiphanii *cæteris*

[ff] l. I, c. 26.
[gg] l. I, c. 32.
[hh] l. II, c. 34.
[ii] in Chronico.
[kk] l. VIII, c. 54.

[ll] in notis ad h. l. *omnibus anteponendam* ſcribit Gvilielmus Eſtius, [ll] *ſimplicißimam* vocant Joh. Calvinus & Marloratus, [mm] ſuoq; calculo dignantur Nicolaus Hemmingius, Matthias Flacius [nn] & Gerh. Joh. Voſſius, [oo] qui tamen unà cum Eſtio illud *ὑπὲρ νεκρῶν* non exponit *tanquam moribundi,* vel, *mortuis ſimiles,* ſed *pro mortuis,* i. e. *pro ſtatu mortuorum,* ut ſibi poſt mortem benè ſit.

[mm] ad h. l.
[nn] ad h. l.
[oo] diſp. XII de Bapt. th. 2.

TERTIA & QVARTA eſt HIERONYMI, qui ad
[pp] Comm. ad I Cort. XV. verba Apoſtoli ita commentatur; [pp] *Quicunq; baptizati ſumus in Chriſto, in morte ipſius baptizati ſumus, id eſt, jam quaſi commortui cum illo ſumus. Quid ergò prodeſt nos huic mundo mori, ſi hunc contemtum voluptatum vita non ſequitur*

tur æternæ? item hoc eſt quod dicit: quia non ſolùm propter remiſſionem peccatorum baptizantur, ſed & propter reſurrectionem carnis noſtræ. Carnem autem noſtram mortuam appellat, quoniam hac morte anima non moritur. Unde increpando ait: Aut quid facient qui baptizantur pro mortuis, ſi omninò mortui non reſurgunt? i. e, quid baptizari opus eſt carnem, ſi non reſurgat? Poſterior, quod ſciam, à neminè hactenus approbata eſt. Aſt cum priori convenire quodammodo videtur, quæ

QVINTA eſt CHRYSOSTOMI, [qq] qui de fide reſurrectionis, in quam baptizamur, exponit hoc pacto: ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, τουτέστι, τῶν σωμάτων, καὶ γὰρ ἐπὶ τούτῳ βαπτίζῃ, τοῦ νεκροῦ σώματος ἀνάστασιν πιστεύων, ὅτι οὐκέτι μένει νεκρὸν, καὶ σὺ μὲν διὰ τῶν ῥημάτων λέγεις νεκρῶν ἀνάστασιν· ὁ δὲ ἱερεὺς, ὥσπερ ἐν εἰκόνι τινὶ, ὅπερ ἐπίστευσας καὶ διὰ τῶν ῥημάτων ὡμολόγησας, δείκνυσί σοι καὶ διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Πῶς καὶ τινὶ τρόπῳ; διὰ τοῦ ὕδατος. Τὸ γὰρ βαπτίζεσθαι, εἶτα ἀνανεύειν τῆς εἰς ᾅδου καταβάσεως ἐστὶ σύμβολον, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀνόδου. *Super mortuis, id eſt, corporibus, ſuper hoc enim baptizaris, quod corporis mortui reſurrectionem credis. Et tu quidem verbis mortuorum reſurrectionem profiteris. Sacerdos verò, tanquam in imagine quadam, quæ credidiſti & verbis confeſſus es, monſtrat tibi ipſis factis. Quomodo? per aquam immergi enim & poſtea emergere Symbolum eſt deſcensûs in ſepulcrum & ex eo reditûs.* Sic ille, ad *duo* reſpiciens, *primò*, ad ea Symboli verba, quibus mortuorum reſurrectionem & vitam æternam profiteri ſolebat olim baptizandus; Nimirùm apud Veteres gratiam baptiſmi ſuſcepturi publicè, fidelium Populo audiente, Symbolum reddebant, & quidem ad interrogationem Epiſcopi. Concilium Laodicenum, [rr] ὅτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους τὴν πίστιν ἐκμανθάνειν, καὶ τῇ πέμπτῃ τῆς ἑβδομάδος ἀπαγ-

[qq] l. c.

[rr] Can. XLVI.

ἀπαγγέλλειν τῷ ἐπισκόπῳ ἢ τοῖς πρεσβυτέροις, Quod oportet eos, qui baptizandi ſunt, fidem ediſcere & quinta feria ſeptimanæ Episcopo aut Presbyteris renunciare. Vel, ut habet Martinus Bracarenſis Epiſcopus; [ss] *Oportet ut in ipſis diebus hi qui baptizandi ſunt Symbolum diſcant, & in quinta feria noviſſimæ ſeptimanæ Episcopo vel Presbytero reddant.* Hinc tàm crebra *interrogationis* baptismalis apud Veteres mentio. Cyprianus; [tt] *Sed & ipſa interrogatio, quæ fit in baptiſmo, teſtis eſt veritatis. Nam cum dicimus, credis in vitam æternam & remiſſionem per ſanctam Eccleſiam? intelligimus remiſſionem peccatorum non niſi in Eccleſia dari.* Hieronymus; [uu] *Cùm ſolenne ſit in lavacro poſt Trinitatis confeſſionem interrogare, credis in ſanctam Eccleſiam? credis remiſſionem peccatorum?* &c. Gennadius Maſſilienſis; [ww] *Baptizandus confitetur fidem ſuam coram Sacerdote & interrogatus reſpondet.* Ejusdem interrogationis atq; conſuetudinis meminerunt etiam Tertullianus, [xx] Ambroſius, [yy] Nazianzenus, [zz] Cyrillus Alexandrinus, [aaa] Severus Alexandrinus, [bbb] & Beda. [ccc] *Secundò*, ad ritum baptizandi in Eccleſia Apoſtolica receptum, ubi aquæ immergebantur baptizandi, non ea tingebantur. Quod obſervavit Cajetanus, ſuper locum Paulinum ſic diſſerens; [ddd] *Ritus baptiſmi habet, ut, qui baptizantur, merguntur ſub aqua, & per hoc repræſentent duas mortes, ſcil. propriam mortem moralem, & mortem Chriſti corporalem. Repræſentant enim ſe mortuos vitæ veteri, ſicut Chriſtus mortuus eſt vitæ hujus mundi. Merſio enim repræſentat ſepulturam Chriſti mortui, ponens hominem, qui baptizatur, ſub aqua, ſicut corpus Chriſti poſitum eſt ſub terra. Repræſentat quoq; hominem illum ita recedere à præterita vita, ut ſit illi mortuus & ſepultus. Similiter ſurgendo ex aqua repræſentatur duplex*

[ss] Collect. Can. Græc. c. XLIX.
[tt] lib. I, Ep. 12.
[uu] adv. Lucif. c. V.
[ww] de Eccl. dogm. c. LXXiV.
[xx] lib. de cor. mil.
[yy] de iis, qvi initiantur c. II, V.
[zz] de Cyprian. Orat. XVIII.
[aaa] Cont. Julian. l. VII
[bbb] de ritib. bapt.
[ccc] l. I. in Marc. c. I.
[ddd] Jentac. II. qv. 3.

plex

plex reſurrectio, & Chriſti corporalis & hominis ſpiritualis, ita quod ex hoc, quod homo ſurgens ex aqua repræſentat Chriſtum à mortuis reſurgentem, repræſentat quoq; ſeipſum reſurgere in novam vitam ſpiritualem, nunc quidem quantum ad animam ſecundum rem; in futurum autem quantum ad corpus in ſpe. &c. Eodem reſpexiſſe videtur Theodoretus, verba Pauli hoc modo explicans; eee ὁ βαπτιζόμενος φησὶ (Παῦλος) τῷ Δεσπότῃ συνθάπτεται, ἵνα τοῦ θανάτου κοινωνήσας καὶ τῆς ἀναστάσεως γένηται κοινωνός. Εἰ δὲ νεκρὸν ἐστὶ τὸ σῶμα, καὶ οὐκ ἀνίσταται, τί δήποτε καὶ βαπτίζεται; *Qui, inquit* Paulus, *baptizatur, Domino conſepelitur, ut, cum mortis fuerit particeps, ſit etiam particeps reſurrectionis. Si autem corpus eſt mortuum & non reſurgit, cur etiam baptizatur?* Chryſoſtomi ſententiam, uti ſolet, exprimit Oecumenius, qui fff ἔνδηλον, inquit, ὅτι εἰς ἀνάστασιν νεκρῶν πιστεύσαντες βαπτιζόμεθα, ὡσεὶ ἔλεγε, τί ποιήσουσιν οἱ ὑπὲρ νεκρῶν μὲν ὡς ἀνισταμένων καὶ πιστεύσαντες καὶ βαπτισθέντες, ψευσθέντες δὲ τῆς ἐλπίδος, καὶ ἄλλό τι εὑρηκότες παρὰ τὰ προσδοκηθέντα; ποῖα, φησὶν, ἀδημονήσουσι καὶ ἀποκλαύσονται, καὶ τὴν πίστιν τὴν εἰς Χριστὸν, ὡς ψευδῆ, λοιδορήσουσι; τοῦτο λέγει, τί ποιήσουσι; τουτέστιν, αὐτὰ ποιήσουσιν ἅπερ εἶπον. *Manifeſtum eſt, quod in reſurrectionem mortuorum credentes baptizantur, ac ſi diceret; Quid facient qui pro mortuis quidem tanquam reſurgentibus & crediderunt & baptiſati ſunt, falſi autem ſpe aliud quidpiam invenerunt præter ea quæ exſpectabant? quantum, inquit, dolebunt & deplorabunt, fidemq; in Chriſtum, tanquam mendacem, convitiis laceſſent? hoc ſignificat, quid facient? nempe hæc facient, quæ dixi.* Eadem habet Photius, ggg Ἐπεὶ τί ποιήσουσι, φησὶν, οἱ βαπτιζόμενοι ὥστε μὴ εἶναι διαπαντὸς νεκροὶ, καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ κατέχεσθαι; οἷον, τῆς ἀναστάσεως, φησὶ, μὴ οὔσης, οἱ ἐπὶ ταύταις ἐλπίσι βαπτιζόμενοι, ὥστε μετὰ θάνατον ἀναστῆναι, τί ποιήσουσι; *Alioqui, quid facient qui baptizantur,*

eee ad h. l.

fff in h. l.

ggg apud eundem.

zantur, ne ſemper mortui ſint & apud inferos detineantur? hoc eſt, ſi non ſit reſurrectio, qvid facient ii, qvi ob hujusmodi ſpem baptiſantur, qvò poſt mortem reſuſcitentur? Interpretationem hanc *omnium ſimpliciſſimam & planiſſimam* vocat Cornelius à Lapide,[bbb] amplectuntur Hugo de S. Charo,[iii] Joh. Georg. Groſſius,[kkk] & Eraſmus Schmidius.[lll]

SEXTA eſt SEDULII, qvi[mmm] *Pro mortuis*, inqvit, *id eſt, operibus qvæ generant mortem, impetratâ ſcil. eorum per baptiſmum remiſſione, abolendis.* Seqvitur hanc interpretationem Nicolaus Lyranus, *Pro mortuis*, dicens,[nnn] *id eſt, pro peccatis mortalibus, qvæ ſunt opera mortua, pro qvibus abluendis recipitur baptiſmus, qvi tamen non proficeret, ſi non eſſet reſurrectio. Ad hoc enim recipitur, ut à peccatis mundatus ſit vita beata dignus.* Nec aliter Thomas Aqvinas,[ooo] *Ut per hoc qvod dicit mortuis, intelligantur opera peccati, qvæ ſunt mortua, qvia carent vita gratiæ & ducunt ad mortem. Et ſecundum hoc plana eſt litera. Qvid ſcil. facient illi, qvi baptizantur pro mortuis, i. e. pro peccatis abluendis, ſi non ſunt vitam gratiæ habituri?* Eandem expoſitionem approbant Hugo & Contarenus Cardinales,[ppp] Strabus qvoqve mentionem ejus injicit, qvando, *Pro mortuis*, inqvit, *id eſt, pro peccatis delendis.*[qqq]

SEPTIMA eſt LUTHERI, qui vult alludi abs Paulo ad morem antiqvum, quo ſolebant Chriſtiani in cœmeteriis baptizare ſuper ſepulcris mortuorum, ut teſtarentur ipſo facto credere ſe mortuorum reſurrectionem futuram, vel, *quod mori mallent, quam religionem Chriſtianam abnegare*, ſicut hanc rationem allegat Andreas Oſiander.[rrr] Ipſe Lutherus;[sss] Die Aufferſtehung zu beſtärcken lieſſen ſich die Chriſten tauffen über den Todtengräbern/

bbb l. c.
iii in Poſtil.
kkk in Theatr. Bibl. ad h. l.
lll in annot. ad h. l.
mmm Cõm. ad h. l.
nnn ad h. l.
ooo ad h. l.
ppp ad h. l.
qqq in gloſſ. ord.
rrr in notis ad I Cor. XV
sss in not. marg.

grâbern/und deuteten auff dieſelbigen/ daß eben dieſelbige würden aufferſtehen. Sententiam hanc, ut *omnium ſimpliciſſimam, maximè literalem & ad ſcopum Paulinum accommodatiſſimam*, amplectitur B. Meiſnerus; ttt ut *analogiæ fidei conſonam & hiſtoriæ eccleſiaſticæ congruam* quammaximè ſequitur B. Hutterus, uuu approbat B. Frantzius, www eiq; robur quoddam ex Euſebio conciliare annititur. *Vide*, inquit, *Lector Euſebium l. 4. Hiſt. Eccl. c. 15. Poſtquam enim ibidem narratio de martyrio Polycarpi combuſti ad finem eſt deducta, adjiciuntur ab Euſebio hæc verba; Cum ergò Centurio contentionem Judæorum cerneret, poſitum corpus in medio, ſicut mos ipſis eſt, combuſſerunt, atq; ita nos tandem oſſa illius pretioſis lapidibus pretioſiora & aurò probatiora nacti condidimus, ubi id fieri debebat. Ubi etiam quoad fieri poteſt congregatis cum exultatione & gaudio Dominus natalem martyris ſui diem, ad memoriam eorum, qui antea certarunt, & futurorum exercitationem ac præparationem celebrare largietur. Hactenus verba Euſebii, ex quibus colligere ſatagunt docti, quod ad locum ſepultorum oſſium Polycarpi convenerint cœtus Chriſtianorum, ibiq; inter alia etiam baptizarint, & ſic baptizarint* ὑπὲρ τῶν νεκρῶν. Eadem & plura pro hac ſententia affert B. Balduinus, xxx qui poſt enumeratas alias, *Quod ſi propriam*, inquit, *ſignificationem volueris, omnium optima eſt ſententia B. Lutheri, qui locum hunc intelligit de veteri conſuetudine primitivæ eccleſiæ, ubi baptiſmus in cæmeteriis adminiſtrabatur ad ſepulcra mortuorum, idq; non modò in ſpem reſurrectionis à mortuis, ſed & ex neceſſitate quadam. Nam primis ducentis annis à Chriſto nato Chriſtiani templa ædesq; ſacras non habebant, ſed primùm in cœnaculis congregabantur, ut conſtat ex Act. I. & XX. deinde in cœmiteriis, quæ Chriſtianis erant*

ttt de ſict. Pap. Purg. c. V.

uuu in LL. p. 655, b.

www de Interp. ſc. orac. LXXX.

xxx quæſt. V in I Cor. XV.

veluti templa & orationum loca, in quibus Epiſcopi Synodos congregabant, Sacramenta adminiſtrabant, verbum DEI concionabantur, ut loquitur Onuphrius lib. de rit. ſep. mort. c. 11. & Exempla hujus conſuetudinis leguntur apud Euſebium l. 9. H. E. c. 2. l. 7. c. 10. Etſi verò ex Hiſtoriis indubitatum omninò non eſt, quod & tempore Apoſtolorum in cœmeteriis convenerint, veriſimile tamen videtur ex hoc Pauli loco, neq; melior poteſt dari ſenſus hujus loci, ſi propriè baptiſmum intelligas, quàm iſte: Si mortui non reſurgunt, cur ergò Chriſtiani ſuper ſepulcra defunctorum baptizantur in ſolatium & ſpem indubiam futuræ reſurrectionis? Joh. Piſcatori Profeſſori Herbornenſi expoſitio hæc *omnium ſimpliciſſima* videtur yyy ut *quæ nec per ſe abſurda ſit, nec etiam verbis Apoſtoli vim faciat. Certè,* ait, *νεκρὸς ſignificat propriè cadaver hominis, & præpoſitio ὑπὲρ cum Genitivo pro ſuper vel ſuprà ad notandum locum crebrò reperitur apud Græcos, Homerum Iliad. B. Platonem in Timæo, Theophraſtum lib. 3. de cauſ. Plant. in hujusmodi exemplis ὑπὲρ idem valet, quod ὑπεράνω. Præterea huic expoſitioni favet articulus præpoſitus.* Idem cum Piſcatore ſentit B. Gerhardus, zzz qui, *Amplectimur,* inquit, *ſimpliciſſimam illam expoſitionem de ritu baptizandi Chriſtianos ad ſepulcra mortuorum, qui Symbolum fidei fuit & confeſſionis de reſurrectione mortuorum, ac de collectione & conſociatione baptizatorum vivorum ſpirituali cum membris unius ejusdemq; corporis myſtici, quin & publica profeſſio de morte pro Chriſti gloria & articulo reſurrectionis obeunda. Hunc autem morem in primitiva eccleſia receptum fuiſſe teſtatur Epiſtola eccleſiæ Smyrnenſis apud Euſebium l. 4. H. E. c. 15. Auguſtinus l. 20. de C. D. c. 9. & Lutherus in expl. h. l.* B. Quiſtorpius, aaaa poſtqvam Ambroſii ſententiam adduxerat, eamq; ut *ſimpliciſſimam* collaudaverat, addit; *Vel ſi hæc*

yyy in Schol. ad h. l.

zzz loc. de Sacram. §. 167.

aaaa in not. ad h. l.

non

non placet, hanc illorum reliqvis præfero, qvi ad mortuorum ſepulcra Chriſtianos eſſe baptizatos volunt. *Non adhibeo ad hæc probanda Euſebium & Auguſtinum, qvi in dubium à qvibusdam vocantur loci, ſed id verum eſſe ex antiqvitate aſſero, qvod Chriſtiani primi ſuper ſepulcra martyrum & altaria & baptiſteria ædificarunt.* *De Baptiſterio Prudentius;*

Electus Chriſto locus eſt, ubi corda probata
Provehat ad cœlum ſangvine, purget aqva.
Hic duo purpureum Domini pro nomine cæſi
Martyrium pulcrâ morte tulêre viri.
Hic etiam liqvido fluit indulgentia fonte
Ac veteres maculas diluit amne novo.
Ante coronati ſcandebant ardua teſtes,
Atria, nunc lotæ celſa petunt animæ.

Militant etiam pro hac ſententia præter commentatores Bibliorum Vinarienſium, [bbbb] B. Glaſſius, [cccc] B. Walterus, [dddd] B. Ægidius Hunnius, [eeee] Menzerus, [ffff] Cundiſius, [gggg] Dorſcheus, [hhhh] Geierus, [iiii] qvi ei *tamdiu inhæſurum* ſe profitetur, *donec meliora edoceatur.* Adoptant eandem atqve à prima ferè antiqvitate commendant Gerh. Joh. Voſſius [kkkk] & Caſpar Barthius. [llll]

OCTAVA eſt BEZÆ, qvi [mmmm] verba Apoſtoli activè transfert hoc modo; *Qvid facient, qvi ablutione utuntur ſuper mortuis?* exiſtimans hic mortualem illam ablutionem intelligi, qvæ non apud Græcos ſaltem & Romanos in uſu fuit, ſed etiam Chriſtianis recepta. De Dardanenſibus Illyricis ſcribit Ælianus, [nnnn] *Τρὶς λούεσθαι μόνον παρὰ πάντα τὸν ἑαυτῶν βίον, ἐξ ὠδίνων, καὶ γαμοῦντας, καὶ ἀποθανόντας, ter tantum per univerſam vitam lavari, poſt partum, cum nuptias celebrant, & poſt mortem.* De Latinis conſtat ex illo Ennii; *Tarqvinii corpus bona fœmina lavit & unxit.*

[bbbb] in notis.
[cccc] lib. III Gram. ſacr. tr. 6.
[dddd] Harm. Bibl. p. 1419.
[eeee] ad h. l.
[ffff] Tom. II. Diſpp. Gieſſenſ. d. 14. th. 294.
[gggg] in Tyſkiv. elench.
[hhhh] in Myſar. miſſ. p. 31.
[iiii] Diſp. de prec. pro Def.
[kkkk] Diſp. Theol. de reſurr. carn. th. 18.
[llll] lib. XLIV adverſ. c. 1.
[mmmm] in notis ad h. l.
[nnnn] l. IV. De var. hiſt. c. 1.

De veteribus Chriſtianis præter ea qvæ leguntur Act. IX, 37. adducuntur etiam verba Tertulliani; [oooo] *Sed ſi Ceremonias tuas non frequento, attamen & illa die homo ſum, non lavor diluculo Saturnalibus, ne & noctem & diem perdam: attamen lavor honeſta hora & ſalubri, quæ mihi & calorem & ſanguinem ſervet.* RIGERE ET PALLERE POST LAVACRUM MORTUUS POSSUM, qvæ ultima Beatus Rhenanus & Jacobus Pammelius [pppp] ad morem Chriſtianorum, qvo lavabantur defunctorum corpora, referunt. Expoſitionem hanc Bezæ præ aliis commendant Batavi, [qqqq] Eenighe verſtaen het van de ghene die de Lichamen der doode Wieſchen/ alſo de woorden voor de Doode ghedoopt worden/ oock wel konnen overgeſet worden/ over de Doode doopen / dat iß / waſchen / welcke wyſe van doen ten tyden der Apoſteln ghebruyklick waß / Act. 9, 37. ende het Woort Doopen altemet oock waſchen beteeckent Marc. 7, 4. Luc. 11, 38. Hebr. 9, 10. Het welck mit het ooghmerck des Apoſtels oock niet qualick over een kommt. Et Chamier, *Non dubitem ſanè*, inqvit, *præferre hanc omnibus aliis, dum nobis aliam certiorem revelet DEUS.* [rrrr]

[oooo] Apol. adv. gent. c. XLII.

[pppp] in notis ad loc. Tertull.

[qqqq] in notis ad Bibl. Magna A. XLV edita.

[rrrr] Tom. III Panſtrat. l. XXVI, c. 19, n. 35.

NONA eſt CLAUDII GVILLAUDi, Doctoris Pariſienſis, qui vult Paulum loqui de baptiſmo ſanguinis. *Baptizantur*, inquit [ssss] *pro mortuis martyres, qui patiuntur & affliguntur pro fide & articulo reſurrectionis mortuorum.* Huncſecutus Joh. Maldonatus [tttt] confert locum Apoſtoli cum verbis Chriſti, *Baptiſmo habeo baptizari*, ac *Mortem*, ait, *& paſſionem ſuam baptiſmum appellare dubium non eſt, & omnes interpretes confitentur. Simile illud eſt apud Paulum 1. Cor. XV, 29. Quid facient, qui baptizantur pro mortuis? i. e. qui pro reſurrectione mortuorum defendenda moriuntur.* Eodem modo explicant Gagnejus & Bence-Dd.

[ssss] in h. l.

[tttt] in Luc. XII, 50.

ce Dd. Sorbonici [uuuu] Ex Reformatis adſtipulatur Franciſcus Junius, [wwww] *Altera*, ſcribit, *mihi magis probatur interpretatio de cruce & afflictionibus Chriſtianorum, qui pro defenſione & aſſertione Chriſti piorumq; in Chriſto dormientium perpetiebantur omnia ab infidelibus. Alioquin, ait Apoſtolus, ſi non eſt reſurrectio mortuorum, quid facturi ſunt, quid iis futurum eſt, qui baptizantur pro illis mortuis, i. e. affliguntur pro defenſione reſurrectionis Chriſti & Sanctorum omnium, qui jam obdormierunt in Chriſto? ſi omninò mortui non reſurgunt ulli, cur baptizantur pro illis mortuis, & crucem ſufferunt in communione Chriſti pro illis mortuis & fide eorum aſſerenda.* Ab hac ſententia non multum diſcrepat illa Tileni, quæ hunc loci Apoſtolici ſenſum eſſe vult, ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, *ſuper, præter* & *ultrà* illos, qui jam ante propter confeſſionem Chriſti, vel ſaltem in illa mortui ſunt, Quid cauſæ eſt, quod tot labores, dolores, pericula, mortem deniq; ipſam perpetiantur, ſi omninò mortui non reſurgunt? cur ſuper & præter illos mortuos eandem ſine ſpe reſurrectionis aleam ſubire, atque ita baptizari & in afflictiones demergi velint? [xxxx] Ex noſtris approbat hanc expoſitionem B. Joh. Tarnovius. [yyyy]

DECIMA eſt BELLARMINI, [zzzz] cui pro mortuis baptizari idem eſt, ac ſpontaneas afflictiones ſuſcipere pro illis orando, jejunando &c. *Eſt igitur*, inquit, *Sexta expoſitio vera ac germana, quod Apoſtolus loquatur de baptiſmo lacrymarum & pœnitentiæ, qui ſuſcipitur orando, jejunando, eleemoſynas faciendo &c. & ſenſus ſit; Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, ſi mortui non reſurgent? i. e. quid facient, qui orant, jejunant, gemunt, affligunt ſe pro mortuis, ſi mortui non reſurgunt? Ita exponunt Ephrem in ſuo Teſtamento, Petrus Cluniacenſis in libro contra Petrobruſianos, Dionyſius,*

[uuuu] ad I Cor. XV, 29. & in Manuali.

[wwww] in Bellarm. contr VI. de Purgat.

[xxxx] part. II Diſp. 65. th. 28.

[yyyy] *Exerc.* Bibl. p. 649.

[zzzz] lib. I. de Purgat.

ſius, Hugo, Gagnejus & alii in h. l. Hæc expoſitio veriſſima eſt 1. quia baptizari paſſim in ſcriptura & Patribus accipitur pro affligi Marc. 10. Luc. 12. Cyprianus in ſerm. de cœn. Dom. & Proœm. libr. de exhort. martyr. Nazianzenus orat. de Epiph. 2. quia ipſa pœna Purgatorii à Scriptura & Patribus vocatur baptiſma Matth. 3. ipſe vos baptizabit in Sp. S. & igne. B. Hieronymus exponit, in Sp. S. in hac vita, igne verò in futura, ſicut ante eum expoſuerat Baſilius lib. de Sp. S. c. 15. & poſt eos Beda[aaaaa] *in Luc. 3. item Nazianzenus*[bbbbb] *in fin. orat. de Epiph. vocat ignem Purgatorii in alia vita ultimum baptiſma. Itaq; elegantiſſimè Apoſtolus dixit eos baptizari pro mortuis, qui affligentes ſe oratione & jejunio ſumunt in ſe partem illius baptiſmi ignei, quo animæ baptizantur in Purgatorio. 3. quia hæc expoſitio maximè quadrat cum ſequentibus; Ut quid & nos &c. quaſi dicat, cur quidam ſe affligunt orando pro mortuis, & ego affligo me prædicando Evangelium, ſi mortuorum reſurrectio non eſt? 4. quia iſta ſententia eadem eſt cum illa 2. Maccab. 12. Si mortui non reſurgunt, ſuperfluum eſt & vanum orare pro mortuis.* Eandem interpretationem reperies apud Tirinum, Salmeronem, Emanuelem Saa, Menochium, [aaaaa] Stapletonum, [bbbbb] Bailium, [ccccc] Tannerum, [ddddd] Henricum Henriquez, [eeeee] Fevardentium, [fffff] Angelum del Pas, [ggggg] Coſterum, [hhhhh] Becanum, [iiiii] Georgium Tyskivicium, [kkkkk] Mulmannum, [lllll] Bernhardinum Vetvveis, [mmmmm] & quamplurimos alios.

UNDECIMA eſt HEINSII, [nnnnn] qui vivos vult dici pro mortuis baptizari, quando *mortuorum nomina in baptiſmo ipſis imponuntur.* Nimirùm vetus illa, quæ etiamnum hodie obtinet, erat conſuetudo, ut, quemadmodum in circumciſione, ita etiam in baptiſmo baptizatis nomina, & quidem martyrum ſanctorum, patrum aut ſuorum,

[aaaaa] ad h. l.
[bbbbb] in Antid. p. 807.
[ccccc] Catech cont. tract. II, qv. 44.
[ddddd] Tom. IV Th. Schol d. 6. q. 8. dub. 1
[eeeee] Summ. Th. moral. l. II, c. I, §. 3.
[fffff] l. XII. Theom. Calv. c. 5. v. 1.
[ggggg] expoſ Symb. Apoſt T. I. l. 7. c. 12.
[hhhhh] Enchir. c. 11.
[iiiii] l. I. Man. c. 8.
[kkkkk] Theol. antilog. Luth. qv. 22.
[lllll] de Purgat. §. 22.
[mmmmm] in ſpec. ver. & falſ. eccleſ. l. VIII, c. 3. a. 2.
[nnnnn] in anǫt. ad h. l.

ſuorum, qui virtute ac probitate excelluiſſent, imponerent, ut ſic vivere, ſic ſupereſſe viderentur: quo ipſo conteſtabantur Deum, qui cum his vita mortali exemtis æternum in baptiſmo fœdus contraxerat, eorum etiam in morte Deum eſſe Matth. xxII, 23. vivere ergò hos, in quorum memoriam baptizabantur, & olim in omnis carnis reſurrectione reſurrecturos confitentur, uti loquitur B. Quiſtorpius, qui expoſitionem hanc referens nec probat, nec improbat, ••••• ••••• loc. ſup. c.

DUODECIMA eſt LUDOVICI de DIEU, qui hanc affert loci Apoſtolici interpretationem, *ppppp Apoſtolus*, ppppp animadv. ad h. l. inquit, *in toto hoc capite agit de beata illorum reſurrectione, qui in Chriſto obdormiverunt. Non alios ergo & hic mortuos intelligit, pro quibus fruſtra ait vivos baptizari, ſi non ſunt mortui illi reſurrecturi. In confeſſo eſt apud omnes, baptiſmum eſſe Sigillum reſurrectionis, tùm quia corpori fidelium collatus notat, illud quoq; ut mortis, ita & reſurrectionis Chriſti particeps eſſe: tùm quia eſt Sigillum fœderis, cujus promiſſio eſt, Ego ſum Deus tuus, ex qua Servator reſurrectionem potentiſſimè infert. Luc. 20, 37. 38. Præcipuè autem tenendum, Baptiſmum, veluti primum fœderis Sigillum, publicè in Eccleſia collatum, non ſingularibus tantùm illis perſonis, quibus confertur, promiſſiones fœderis obſignaſſe, ſed & univerſæ eccleſiæ, tum militanti, tum triumphanti, tum viventium, tum mortuorum, quippe qui unam eandemq; cum illis conſtituentes eccleſiam, &, ut illi, ſpe tantum adhuc ſalvi facti, complementum promiſſionum fœderis continenter exſpectant. Quotquot ergò in eccleſia baptizantur, non pro ſe tantum, ſed & pro mortuis fidelibus baptizantur: non ad eos juvandos, aut liberandos, aut ſublevandos, aut eorum loco, ſed ad ſtabiliendas indeſinenter promiſſiones fœderis, ipſis factas & adhuc implendas,*

 adeò

adeò ut, qvamdiu & quoties baptiſmus adminiſtratur in eccleſia, tamdiu & toties renovetur facta mortuis promiſſio, Deum eſſe Deum ipſorum. Et quia Deus non eſt Deus mortuorum, ſed viventium, vivere ipſos Deo promiſſione, quocircà neceſſe eſſe, ut aliqvando ipſi vivant actu. Unde firmiter concluditur, fruſtrà vivos pro mortuis baptizari, ſi non ſunt reſurrecturi.

qqqqq T. II, p. 111. qv. 69. Diſp. 157. c. 3. v. 51. ſeqq.

DECIMA TERTIA eſt VASQVEZII, qqqqq qvi vult Paulum alludere ad locum Syracidis c. XXXIV, 30. & loqui de iis, qui ex contactu mortuorum immundi aqua purgabantur luſtrali Num. XIX, qſ. d. Si nulla reſurrectio eſt futura, ceremonia ablutionis & luſtrationis, poſt contactum cadaveris inutilis eſt cenſenda, qvia per illam nihil aliud ſignificatum, qvàm carnem morte pollutam & corruptam non perpetuò in morte manſuram, ſed aliquando reſurrecturam. Sententiæ huic non obſcurè favere Joh. Coccejum, Profeſſorem Batavum Lugdunenſem, verba ejus nos ſatis edocent, quæ hæc ſunt: rrrrr *Non putandum eſt, nihil agere eos, qui ſecundùm legem Moſis βαπτιζονται ὑπὲρ νεκρῶν, hoc eſt, lavantur propter mortuos, ut retineam phraſin Apoſtoli, quæ eſt I Cor XV, 29. Syrachides dicit cap. XXXIV, 25. ὁ βαπτιζόμενος ἀπὸ νεκρῦ. Non, inquam, Deus hunc ritum inſtituit fruſtra, ſed ut aliquid doceret, ſ. potiùs ut aliquid in memoriam revocaret. Non potuit autem aliudquid docere, vel in memoriam revocare, quam quod in myſterio fidei continebatur, ſ. id jam verbis explicatum eſſet, ſ. deinceps explicandum eſſet in poſterum. Ergò ex analogia myſterii de ſignificatione ſtatuendum eſt. Pollutio, qua lex gravat eum qui cadaver hominis tetigit, quid poteſt ſignificare, niſi communionem mortis? in uno homine moritur natura humana, ut in quovis membro corpus. Mors unius eſt particula mortis totius generis. Quod moritur, quodq; mortuum eſt, ut non*

rrrrr Comm. in Hebr. IX, 13. 14.

non aptum eſt ... regnum Dei. Id enim eſt regnum vitæ. Mors autem corporis mortis ſpiritualis argumentum eſt. Qui agit in medio ſanctorum tanquam vivus, quùm ſit mortuus in peccatis, Deum violat. Neque minus ille, qui ſpem non habet in Deo vivo & vivificante mortuos: ſine qua ſpe nemo vivit Deo. Atqui inhabitatio Dei in medio populi moribundi teſtatur, eum qui Deus ipſorũ vocari voluit, ipſi ſ. propter ipſum victuros. Quod morte polluti redeunt ad ſanctuarium purificati, quid aliud ſignificare poteſt quàm reditum ex morte in vitam? & quidem illius corporis, quod lavacrum illius παλιγγενεσίας (Matth. XIX, 28), Symbolum ſuſceperit? Quare, qui id Symbolum adſpernatur, tabernaculum Dei polluit, non dans Deo gloriam reſuſcitationis mortuorum: quaſi vel abnegaret Dei habitationem in hominibus, vel eam ſtatueret eſſe in hac tantum vita, quæ eſt mortalis. Suam quoque facit hanc ſententiam D. Sebaſtianus Schmidius, Profeſſor Argentoratenſis.[sssss]

DECIMA QUARTA eſt ALEXANDRI MORI,[ttttt] qui τ͂ *νεκρῶν* per enallagen numeri poſitum vult pro τ͂ *νεκρȣ͂*, intelligens per τ͂ *νεκρὸν* Chriſtum, ut baptizari pro mortuis idem ſit ac baptizari baptiſmo Chriſti. Verba ejus hæc ſunt: *Dixerat Paulus, miſerrimos fore mortalium Chriſtianos, ſi tantum in hac vita ſperarent in Chriſto: quod jam probat exemplo martyrum, deinde ſuo proprio. Si nulla eſt omninò reſurrectio & ſpes poſt hanc vitam, quid illis fiet qui mortem oppetunt pro Chriſto ità mortuo ut nec ipſe reſurgat? quid miſerius erit illis? aut quid nobis, inquit, fieri poterit ſtultius, qui pro illo mortuo non quidem oppetiimus mortem, ſed tamen, totidem quaſi mortes, quotidiè diſcrimina capitis adimus? Annon melius illi vitam redemiſſent, abnegato illo mortuo? annon prudentiùs nos jucundè vitam ageremus, Epicuræorum in morem? quam Sectam ſibi præ cæteris pla-*

[sssss] Diſp. de Bapt. ſup. mort. membr. III.

[ttttt] in notis ad h. l.

citam, cum Chriſtianus non eſſet, Auguſtinus confitetur. Ad verba quod attinet, nulla difficultas eſſet, ſi Paulus dixiſſet, οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, vel ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ. Nam baptizari pro Chriſto nihil aliud ſignificare poteſt quàm quod alibi dicitur, baptizari baptiſmate Chriſti. Baptiſmum ſangvinis vocant. Cur autem dixit ὑπὲρ τῶν νεκρῶν pro ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ? non inſolenti enallage, ut 2 Paral. 24, 25. & Gen. 21, 7. item Exod. 4, 14. & Matth. 2, 20. Acceſſit cauſa propria cur Paulus nollet Chriſtum diſtrictè vocare τὸν νεκρὸν, quia res erat infanda Chriſtum ità mortuum eſſe, hoc eſt, periiſſe: nam ejuſmodi mortuorum Deus non eſt Deus. Ut igitur mitigaret duritiem ac duritatem rei, quæ nec ſine horrore audiri, nec ſine blaſphemia cogitari poteſt, in univerſum dicere maluit.

DECIMA QUINTA eſt illuſtris Fœminæ, ANNÆ MARIÆ à SCHURMAN, ***** quæ vult Paulum, admiſsâ ironiâ, deducere Corinthios ad abſurdum hac ratiocinatione: Si mortui non reſurgunt, fruſtrà tot tantosq; labores ſubeunt *pro mortuis*, i. e. *pro fidelibus & electis*, per *ironiam*, quia, juxtà erroneam adverſariorum Corinthiorum opinionem, pro mortuis reverà erant habendi.

***** apud Cloppenburgium Diſp. ſel. XIV, §. 14. ſeqq.

DECIMA SEXTA eſt ipſius CLOPPENBURGII, qui per τοὺς νεκροὺς intelligit certos quosdam mortuos, nempe eos, qui ex quingentis fratribus obdormiverant in Domino, ex quibus nonnulli martyrio coronati, Stephanus Act. VII, 60. Jacobus c. XII, 2. Propter illos baptizatos vult eos, qui, poſtquam aut viventes illos audiviſſent aut ſpectaſſent morientium in teſtimonio de Chriſti reſurrectione conſtantiam, & validiſſimarum conſolationum in morte experientiam; illis Magiſtris gloriabantur ſe Chriſtum didiciſſe, & ad illorū memorias baptiſmum petebant.

DECIMA SEPTIMA eaq; ULTIMA eſt D. BROCHMANNI

MANDI wwwww qui exiſtimat Paulum ſuam ipſius mentem explicare I Theſſ. IV, 13. nec aliud quid verba ejus ſibi velle, quàm negatâ mortuorum reſurrectione non ſuppetere nobis ullum argumentum ſolidum, quo firmiter ſtatuminare liceat hos, quos luctus acerbior demortuorum ſive parentum ſive amicorum proſtravit. Hanc eſſe ſimpliciſſimam omnium, quas viderit, expoſitionum, teſtatur Joh. Tobias Major. *xxxxx*

§. 2. In hoc ſententiarum poſitus divortio cui meum calculum addam etiamnum animi pendeo & ancipitibus diſtrahor judiciis.

In PRIMAM, quæ ſub Ambroſii ſeſe exhibet nomine, utpote & *ſimpliciſſimam* & *antiquiſſimam* propendere me quam maximè ante biennium cum ſcriberem *yyyy* meminime addidiſſe: *In ea, quæ propoſui hactenus, nonniſi timidè & retractanter inclino.* Antiquiſſimam eſſe & *in comparatione* ſimpliciſſimam necdum nego. Quominus tamen firmiter ei inhæream, *duo* inprimis me movent, *primò* quia vix credibile, Apoſtolum in materia tam ardua argumento uti voluiſſe tàm infirmo. Aut enim error ille, ex quo κατ' ἄνθρωπον argumentari Paulum volunt Viri ſummi, in eccleſia Corinthiaca catholicus fuit atq; publicus, aut privatus & particularis. Si particularis, *non videtur probabile*, ut rectè inquit Lyranus, *zzzzz quod Apoſtolus in ſua probatione procedat ex aliquorum errore, quia non eſſet probatio ſimpliciter, ſed tantum ad illos errantes, ducendo illos ad illud quod habebant pro inconvenienti.* Gemella planè habent Vasquez, *aaaaaa* Eſtius & Heinſius. *bbbbbb* Catholicum autem non fuiſſe hunc errorem, vel exinde conſtat, quod Paulus leviora graviori perſtringens elencho, hunc ſine reprehenſione ſolida & prolixa dimittit. At, inquit

wwwww Part. III. Syſt. Theol. art. de mort. c. II. qv. 2. dub. 2.

xxxxx de Orat. pro defunct. cont. Grotium c. II, § 140.

yyyy Semic. II, qv. 16. §. 6.

zzzzz l. c.

aaaaaa ad III Thom. t. 2. qv. 69. a. 10. Diſp. 157, c. 1.

bbbbbb ad h. l.

Vir magnus, D. C. *non opus erat reprehenſione. Nempe baptiſmi ſuſceptionem nequaquam mortuis, ſed vivis injunctam fuiſſe & prodeſſe poſſe, aliunde & ex ipſa rei ratione baptiſmiq; inſtitutione conſtabat.* Sed conſtabat etiam, profana ſympoſia dominicæ cœnæ permiſcenda haud eſſe; nihilominus Corinthiis id facientibus primam Chriſti inſtitutionem ob oculos ponere neceſſe habuit Apoſtolus. Conſtabat utiq;, & quidem ut fidei principalis quidam articulus, reſurrectionem mortuorum futuram, quam tamen negantibus Corinthiis haud unis obviam ire argumentis opus eſſe duxit Apoſtolus. Sed demus, potuiſſe ſubticere: quid dum eum nominat? *obſecro, an veriſimile eſt, Sacrilegium, quo baptiſmus inquinaretur ac traheretur in abuſum prorſus magicum, Apoſtolum protuliſſe vice argumenti, & non uno ſaltem verbulo notaſſe vitium? Cum de rebus non maximis agitur, parentheſin tamen inſerit, ſe loqui ſecundum hominem: an hic parentheſi non erat aptior locus & opportunior? nunc quod ſine ulla reprehenſione commemorat, quis non recipiat tanquam licitum?* haud immeritò ſcribit Calvinus, ^eeeeee^ inſtat Vir Magnus, *Neq; verò Apoſtolus reprehenſione penitus abſtinuit. Ipſe enim ſermo & loquentis ſive ſcribentis geſtus indignantis & reprehendentis videtur eſſe.* At plus quam nudum indignantis ſermonem aut geſtum merebatur inſignis adeò baptiſmi profanatio, inprimis ſi conſideremus, quàm graviter quamq; ſolidè contrà eos egerit Apoſtolus, qui in levioribus deprehendebantur erratis, *v.g.* qui coram judicibus infidelibus ſcandaloſè litigabant, c. VI. qui libertate Chriſtiana abutebantur, & ipſis quoq; ſpiritualibus donis c. VIII. & XII. Sive autẽ Catholicus error iſte fuerit, ſive particularis, nemo noſtrûm, opinor, credet facile, ex errore vel Hæreticorum, vel alio-

eeeeee ad h.l.

rum,

rum,quos hæretici poſteà ſunt ſecuti, confirmare voluiſſe dogma fidei Chriſtianæ Apoſtolum. *Secundò*, quia probatum nondum eſt, vicarium illum baptiſmum, quem ex ſuprema antiquitate Tertullianus & Epiphanius afferunt, tempore Apoſtoli fuiſſe receptum, quem,ſi fuiſſet, nec toleraſſet,nec reticuiſſet Paulus,utpotè per quem ſacroſancta actio baptiſmi in ludicrum aliquod ſpectaculum convertebatur, & Deus ad baptiſmum præciſè alligabatur,quaſi in caſu neceſſitatis absq; baptiſmo defunctos in gratiam recipere vel non velit,vel non poſſit. Unica Ambroſii autoritas rei tantæ probandæ haud ſufficit. Imò nec Ambroſius autor eſt commentariorum illorum, ſed Hilarius diaconus Romanus. Epiphanius morem hunc Cerinthianis,Tertullianus Marcionitis tribuit; at nec hi, nec illi, tempore Apoſtoli vixerunt. Quod abs Cerinthianis factitatum eſſe creditur, non ſtatim factum eſt tempore illo, quo cum Apoſtolis vixit Cerinthus. Et dato,ſed non conceſſo,quod poſtulant nonnulli,ut ſaltem vivente Cerintho rarius & magis clam id fuerit factum; tamen non eſt credibile voluiſſe argumentari Apoſtolum ex facto clandeſtino & apocrypho,de quo palàm non conſtabat, in Epiſtola catholica inſcripta quidem Corinthiis, ſed ſcripta omnibus ubivis locorum invocantibus nomen Jeſu Chriſti, 1. Cor. 1. 2. uti non abs re monet Cloppenburgius. dddddd. dddddd.l. c. 5. 5.

Nec probabilior multò videtur mihi ſententia SECUNDA,quæ eſt EPIPHANII. Vix enim credibile, quod mos ille perverſus baptiſmi in mortis articulum usq; differendi Apoſtolico illo ſeculo jamtum inter Chriſtianos invaluerit:&multò minus veroſimile,Apoſtolum morem illum ſuperſtitioſum pro confirmando fidei dogmate voluiſſe

luiſſe allegare, quem ſequioribus ſeculis ab orthodoxis Patribus acriter legimus reprehenſum. Tertullianus eeeeee lib. de pœnit. enim, *Omne preterea*, inquit, eeeeee *cunctationis & tergiverſationis ergà pœnitentiam vitium præſumtio intinctionis importat, certè enim indubitata venia delictorum medium tempus interim furantur, & commeatum ſibi faciunt delinquendi.* Et ffffff Orat. in S. baptiſma. Nazianzenus; ffffff *Baptizemur hodiè, ne cras vi aliqua majori cogamur, ne beneficium tanqvam injuriam prorogemus, nec exſpectemus, ut plura peccata congeramus, quò plura nobis condonentur: nec graviori onere premamur, quàm vires noſtra ferre queant, ne unà cum navi aquis obruamur, ac baptiſmi gratiam naufragio amittamus, ac, dum plura ſpe atq; animo concipimus, omnia perdamus* &c. Deinde, nec ſenſum hunc ſermonis Græci natura admittit. Νεκρὸς *mortuum* deſignat, non *morti vicinum*. Et aliud eſt *mortis cauſa*, aliud *baptizari pro mortuis.* Non hic mortui, vel moribundi, ſed alii pro mortuis baptizari dicuntur. Quod de *ſtatu mortuorum* afferunt Eſtius & Voſſius, ſubtile magis eſt quàm ſolidum. Neq; enim νεκρῶν mortuorum ſtatum Græcis denotat, nec Paulo quæſtio eſt de ſtatu mortuorum, ſed ipſis mortuis defunctis.

TERTIAM, quæ HIERONYMI eſt, non admittit particula ὑπὲρ, quæ vult, ut alii ſint qui baptizantur, alii mortui, pro quibus.

QVARTA autoris EJUSDEM & vim infert textui originali, & eadem cum priori premitur difficultate, quam ob cauſam à nullo ferè allegata hactenus eſt.

QVINTA eaq; CHRYSOSTOMI quà repræſentationem mortis atq; reſurrectionis typicam in Baptiſmo fieri ſolitam ad eundem impingit ſcopulum. Et certè nimis durum eſt dicere, eum pro mortuis baptizari qui mortuo-

mortuorum reſurrectionem aliquo modo repræſentat. Nec quod de recitatione Symboli initiandis injunctâ affertur, ad rem quicquam facere videtur. Aliud certè eſt, *baptizari in ſymbolum de reſurrectione mortuorum*, aliud *baptizari pro mortuis*. Præterea dubium adhuc eſt, an ætate Pauli Symbolum fuerit confectum, & à baptizandis reqviſitum. Non equidem ignoro veterum hac de re ſententiam. Citatur Ambroſius, qui *Duodecim*, inquit,[gggggg] *Apoſtolorum Symbolo fides Sancta concepta eſt, qui velut periti artifices in unum convenientes clavem ſuo conſilio conflaverunt.* Sed dubitandum omninò, an hi ſermones auctorem agnoſcant Ambroſium. Reperiri eorum aliquos inter Sermones Auguſtini certiſſimum eſt. Primus inter Ambroſianos eſt apud Auguſtinum de Sanctis XXXI, & ſecundus XXXIII, vigeſimus quintus eſt nonus Auguſtini, & hic ipſe, quem ſub manu habemus, trigeſimus octavus eſt inter Auguſtini ſermones de tempore ſeptuageſimus tertius. Citatur ergò Auguſtinus,[hhhhhh] cui tamen ſuppoſitos eſſe ſermones de tempore non dubitant affirmare Viri magni. At Ruffinus[iiiii] diſertè ſcribit, diſceſſuros ab invicem Apoſtolos normam prædicationis in commune contuliſſe & Symbolum communi conſenſu compoſuiſſe. Cui concinit Leo I. Epiſcopus Romanus ad Pulcheriam Auguſtam[kkkkkk] *Ipſius*, inquiens, *Catholici Symboli brevis & perfecta confeſſio, quæ eſt Apoſtolorum totidem ſignata ſententiis.* Sed probari id non poteſt, nec ratio eſt quæ perſuadeat, quemq; Apoſtolorum exiguam iſtiusmodi particulam ad Symbolum illud contuliſſe. Dubium interim non eſt, quod prædicatum ſit ab Apoſtolis & exactè cum doctrina Apoſtolica conſentiat, uti probatum dedimus alibi.[lllll] Id quoque ſatis certò conſtat,

[gggggg] Serm XXXVIII. ad pop.

[hhhhhh] ſerm CLXXXI. de Tempore.

[iiiii] Præf. in Symb. Apoſt.

[kkkkkk] Epiſt. XCVI.

[lllll] Serm. II qv. 35. §. 3.

ſtat, quò inter omnia Symbola ſit antiquiſſimum. Ac proinde probabile valde eſt ab Apoſtolis vel ſimile quid, vel aliquid ejus promanaſſe, quod ab ipſorum diſcipulis, Viris Apoſtolicis, in hanc formam eſt redactum, eccleſiæ traditum ut Catechumenis proponeretur, atque ſic per manꝰ ad nos qvoq; propagatū. Sed demus, fuiſſe ipſis Apoſtolorum temporibus in uſu, ut Symbolum requireretur abs tingendis, exinde tamen nondum conficitur, reſpexiſſe Paulum hoc loco ad illam fidei profeſſionem. Primitus enim in eccleſia Apoſtolica ſimplex hæc forma à baptizandis exigebatur, *num crederent in Deum Patrem, Filium & Spiritum Sanctum:* poſt Apoſtolorum ſeculum acceſſit demùm illa, *πιστεύω εἰς νεκρῶν ἀνάστασιν*, usque dum totum Symbolum, quod Apoſtolicum dicitur, à candidatis baptiſmi recitaretur, ut ex antiquitate prolixè confirmat Grotius. Reſpuit inſuper expoſitionem hanc articulus *ἰδικῶς*, innuens non pro quibusvis mortuis baptiſmum ſuſceptum eſſe, ſed certis individuis: at in fidem de reſurrectione mortuorum baptizabantur omnes.

ad Matth. XXVIII, 19.

SEXTA, quæ SEDULII eſt, præterquam quod *contorta* eſt ac non parùm *violenta*, & *literam deſerit*, & *Scripturæ* alioquin uſitatum *Stylum*. Peccata in ſacris literis dicī *ἔργα νεκρὰ* ex Hebr. IX, 14. conſtat, at nullibi vel *νεκρὰ* dicuntur *ſine addito*, vel *cum articulo τὰ νεκρά*. De *perſonis* loqui Apoſtolum, non *operibus*, ex addito verbo *reſurgendi* patet, quod operibus nulla ratione convenire poteſt.

SEPTIMAM, quam LUTHERUS affert, interpretationem utràvis ego quidem manu apprehenderem, ſi conſvetudo illa baptizandi ſuper ſepulcris mortuorum in cœmeteriis autoritate Veterū ſatis comprobata eſſet. *Cæterùm*

ut

ut verbis B. Calixti utar, nnnnnn *iſte mos in nulla omninò hiſtoria vel antiquitate ſui aliquod veſtigium reliquit, nec ullam habet veriſimilitudinem. Obtinebat enim cùm apud Judæos, tum Græcos & Romanos, ut ſepulcra extrà urbes eſſent. De Judæis res nota ex hiſtoria Evangelica Matth. VIII, 28. Luc. VII, 12. Joh. XIX, 14. Ab Athenienſibus M. Marcello, quamvis illuſtri Viro, qualibus tamen is honor Romæ aliquando habebatur, locum ſepulturæ intrà urbem ut darent, impetrare non potuit Servius Sulpitius, quod religione ſe impediri dicerent, neq; id antea cuiquam conceſſiſſent. Ita enim ad Tullium Ciceronem ipſe perſcribit Sulpitius 4. ad famil. ep. 12. Et ne de Corintho dubites; teſtis eſt Pauſanias lib. 2. accedentibus ad eam occurrere in via tumulos cum alios, tum, prope ipſam portã, Diogenis Sinopenſis, quem canem Græci appellàrunt. Nemo itaq; ſibi perſuadeat, Apoſtolico ſeculo defunctos, ut hodiè fieri amat, à Chriſtianis intra ſacras ſuas ædes vel prope eas (quamvis nec ipſas illas, cùm Apoſtolus ſcriberet, habebant.) humari conſuevisſe. Sepeliebantur qui lautiore erant fortuna, in ſuis fundis, hortis vel agris, &, ſi fieri poſſet, ſecundùm vias publicas. Chriſtianos hic quicquam innovare vel mutare nihil attinebat; neque verò leges, neque conſvetudo permittebant. Quis autem credat, illos baptiſmum collaturos urbibus exiviſſe, &, deſertis congreſſibus, quos in domibus inſtituerant, ſub dio & in viis publicis Sacramentum adminiſtraſſe? Inprimis cum ritus Sacramentorum eccleſiaſticorum, ſi non Apoſtolorum, aliis tamen proximè ſubſecutis temporibus, gentiles & profanos, quam maximè poſſent, celatum irent. Inde totiens Chryſoſtomus; ἴσασιν οἱ μεμυημένοι.* Quæ ex *Euſebio*, *Auguſtino*, *Prudentio & Onuphrio* pro confirmando hoc Veterum ritu adducuntur ab auctoribus, aliena ſunt, nec probant quod probare debent. Apud *Euſebium* Epiſtola Smyrnenſium

nnnnnn l. c.

 de

oooooo ex edit. Pariſ. Rob. Steph. a. 1544.

de martyrio Polycarpi in Græco oooooo ita habet; Ἰδὼν οὖν ὁ ἑκατοντάρχης τὴν τῶν Ἰουδαίων γενομένην φιλονεικίαν, θεὶς αὐτὸν ἐν μέσῳ, ὡς ἔθος αὐτοῖς, ἔκαυσεν. οὕτως τε ἡμεῖς ὕστερον ἀνελόμενοι τὰ τιμιώτερα λίθων πολυτελῶν καὶ δοκιμώτερα ὑπὲρ χρυσίον ὀστᾶ αὐτοῦ, ἀπεθέμεθα, ὅπου καὶ ἀκόλουθον ἦν. ἔνθα, ὡς δυνατὸν, ἡμῖν συναγομένοις ἐν ἀγαλλιάσει καὶ χαρᾷ, παρέξει ὁ Κύριος ἐπιτελεῖν τὴν τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ ἡμέραν γενέθλιον, εἴς τε τῶν προηθληκότων μνήμην, καὶ τῶν μελλόντων ἄσκησίν τε καὶ ἑτοιμασίαν, hoc eſt, pppppp *Cum ergò Centurio contentionem Judæorum cerneret, poſitum corpus in medio, ſicut mos ipſis eſt, combuſſerunt. Atque ita nos tandem oſſa illius pretioſis lapidibus pretioſiora & auro probatiora nacti, condidimus, ubi id fieri decebat: ubi etiam, quoad fieri poteſt, congregatis cum exultatione & gaudio Dominus natalem martyris ſui diem, cum ad memoriam eorum qui antea certàrunt, tum ad futurorum præparationem celebrare largietur.* Quis hic illius conſvetudinis veſtigium advertit, quâ baptizari olim dicuntur Chriſtiani in cœmeteriis ſuper ſepulcra mortuorum? Nihil aliud ex Smyrnenſium verbis habemus, quam cœpiſſe jamtum Chriſtianos *martyrum paſſiones & dies*, uti Cyprianus loquitur, *anniverſaria commemoratione celebrare*, cujus moris hinc inde meminerunt Veteres. Refert de Gregorio Thaumaturgo Gregorius Nyſſenus, qqqqqq *inſtituiſſe* illum τὰς ὑπὲρ τῶν ἐνηθληκότων τῇ πίστει πανηγύρεις, *conventus in honorem eorum, qui pro fide decertaſſent:* Καὶ διαλαβόντες ἄλλος ἀλλαχῇ τῶν μαρτύρων τὰ σώματα, κατὰ τὴν ἐτήσιον τοῦ ἐνιαυσιαίου κύκλου περίοδον συνιόντες ἠγαλλίων ἐπὶ τῇ τιμῇ τῶν μαρτύρων πανηγυρίζοντες, *cumque alius in alium locum corpora martyrum detuliſſent, per anniverſarium annui circuli ambitum congregati exultabant in honorem martyrum diem feſtum celebrantes.* Confonant, quæ habet Gregorius Nazianzenus, rrrrrr Τοῖς μάρτυσι τῆς ἀλη-

pppppp ex edit. Lat. Grynæi Baſileenſ.

qqqqqq in vita ejus.

rrrrrr ſerm. in am. paup.

θείας πανηγυρίζομεν, ἵνα ὧν τοὺς ἀγῶνας τιμῶμεν, μιμώμεθα τὴν εὐσέβειαν. In honorem teſtium veritatis (martyrum) *diem feſtum celebramus, ut, quorum veneramur agones, eorum ſectemur pietatem.* Hæc ad Euſebium. Nihilo plus lucrantur his *Auguſtini* verbis: ssssss *Neque enim piorum animæ mortuorum ſeparantur ab eccleſia, quæ etiamnunc eſt regnum Chriſti. Alioqui nec ad altare fieret eorum memoria in communione corporis Chriſti: nec aliquid prodeſſet ad ejus in periculis baptiſmum currere, ne ſine illo finiatur hæc vita: nec ad reconciliationem, ſi fortè per pœnitentiam malamve conſcientiam quiſque ab eodem corpore ſeparatus eſt.* De *baptiſmo ejus*, h. e. Chriſti, loquitur Auguſtinus, non de baptiſmo pro mortuis, nec vel leviſſimam *ſepulcrorum* aut *baptiſmi ſuper ſepulcris adminiſtrati* mentionem facit: ſed de regno Sanctorum cum Chriſto per mille annos ſermonem faciens, probare vult Sanctos demortuos pertinere ad illud regnum, quia myſteriorum divinorum participes facti ſint. Advertit hoc B. Walterus, quapropter *Ex his*, inquit, *verbis quomodo poſſit evinci ſuper mortuorum tumbas alios eſſe baptizatos, & quidem tempore Apoſtolorum, ipſe quoq; non video.* Prudentii, *Poëtæ*, auctoritas non cogit. At ſit: fuerint tempore *Prudentii*, qui ſub finem ſeculi IV. vixit, baptiſteria in martyrum ſepulcris exſtructa, non licet tamen argumentari à ſeculo Prudentii ad ſeculum Apoſtolicum, in quo uſus baptiſteriorū nullus fuit. Nam etiam poſt Apoſtolorum tempora primitus adminiſtratum eſſe in fontibus & fluminibus baptiſmum, teſtis eſt Walefridus Strabo, qui *Sciendum autem*, ait, tttttt *primò ſimpliciter in fluviis vel fontibus baptizatos credentes.* Poſtea proceſſu temporis baptiſteria inſtituta fuerunt, ſed extra eccleſiam. Cyrillus Hieroſolymitanus;

ssssss L. XX. de C.D. c. 9.

tttttt de reb. Eccleſ. c. XXVI.

uuuuuu *Primùm ingreſſi eſtis in porticum domus baptiſterii.* Paulinus; wwwwww *Tu verò etiam baptiſterium, Baſilicis duabus interpoſitum, condidiſti.* Tandem in parochialibus eccleſiis conſtituta. xxxxxx *Onuphrii*, ſcriptoris recentioris, verba hæc ſunt; yyyyyy *Veteris eccleſiæ primitivæ Patres ſua cœmeteria habuerunt. Ea I. Cor. XV. B. Paulus innuit. Deinde, quia ſolebant ad ſepulcra ſanctorum martyrum, quorum Sacroſancta erat memoria, anniverſario die paſſionis eorum convenire, ampla & capacia cœtibus publicis orationum loca cœmeteriis adiuncta etiam cœmiteria appellârunt. Legimus veteres Romanos Pontifices inter martyrum tumulos ſtationes, i.e, omnes actus publicos Pontificales celebrare conſueviſſe. Itaq; hæc cœmiteria erant Chriſtianis (quod & nunc ſunt,) veluti templa & orationum loca, in quibus Epiſcopi Synodos congregabant, ſacramenta adminiſtrabant, verbum Dei concionabantur.* Non negamus, veteres ad ſepulcra martyrum ſuorum ſubinde conveniſſe, ibiq; ſacra celebraſſe. Diſertè enim Caſſiodorus; zzzzzz *Populus jejunans eſt egreſſus ad cœmeterium orationis cauſa*, Æmilianus Ægypti præſes ita Chriſtianorum Epiſcopos alloquitur apud Evſebium, aaaaaaa οὐδαμῶς ἐξέςαι ὔτι ὑμῖν, ὔτε ἄλλοις τισὶν ἢ συνόδους ποιεῖσθαι, ἢ εἰς τὰ καλούμενα κοιμητήρια εἰσιέναι. Idem Evſebius memorat, bbbbbbb Maximinū aliquando conatum id Chriſtianis adimere, cum eos diſſipare vellet atq; peſſundare. πρῶτον, inquit, εἴργειν ἡμᾶς τῆς ἐν τοῖς κοιμητηρίοις συνόδου διὰ προφάσεως πειρᾶται. Pontius Paulinus ccccccc de Valeriani edicto contra Chriſtianos loquens, *juſſum eſt*, ait, *ut nulla conciliabula faciant, neq; cœmeteria ingrediantur.* Itaq; cœmeteria erant iis quædam veluti templa, quibus & poſtea ſuam dedêre originem. Sed nec baptiſmum in cœmeteriis ſuper ſepulcra martyrum adminiſtratum eſſe apud Veteres un-

uuuuuu Catech. 4.

wwwwww Ep. XII. ad Severum.

xxxxxx de conſecr. diſt IV, c.106.

yyyyyy de rit. ſep. & cœmit. vet. c. XI.

zzzzzz l. V. Hiſt. trip. c. 3.

aaaaaaa l. VII. c. 10.

bbbbbbb lib. IX.

ccccccc in act. paſſ. Cypriani.

res usquam legimus, ſaltem ad preces ibi conveniſſe Chriſtianos ex adductis probatur, quod non opus habebat operosâ adeô demonſtratione, qua Theologus quidam magnus D. Do. utitur. Nec quæ ſequioribus contigêre ſeculis ad primum illud & Apoſtolicum tempus, quo cœmeteria ejusmodi nondum fuêre in uſu, referri merentur. Hactenus ergò mos baptizandi ſuper ſepulcris mortuorum in cœmeteriis ex certis aliquibus & fide dignis primæ atq; purioris eccleſiæ monumentis probatus non eſt. *At*, inquit Vir ſummus Dn. D. Dr. *licet bujus ritus in hiſtoriis nusquam fiat mentio, tamen eum non obtinuiſſe in quibusdam eccleſiis inde non ſequitur. Ab auctoritate negata in hiſtoriis non valet conſequentia.* Hac ratione quidlibet pro quolibet ex antiquitate aſſeruiſſe laus fuerit, ſi dicere ſufficiet. Ritualia eccleſiæ ex hiſtoriis & poſſe & debere conſtare alibi Vir ſummus ipſe quammaximè urget, quem hic nulla addita probatione ſupponere miror, quod in quæſtione eſt, nempè baptizaſſe Veteres in cœmeteriis, id quod jam ſuprà retudit B. Calixtus. Unum addo; opponit D. Major ddddddd huic ſententiæ inter alia, quod ly *ὑπὲρ* ddddddd I.c.
vix reperiatur apud Græcos, vel etiam Græcienſes *localiter* c. III, §. 147.
acceptum. Sed in eo, quod pace Viri dixerim, errorem errat haut levem. Contrarium ex Homero, Pindaro & Luciano demonſtrant Piſcator & Schmidius, eeeeeee quam- eeeeeee ad
vis quod adjicit Major; *Loca enim à B. Wolffgango Fran-* h. l.
zio aliisq; adducta locatum & contentum exprimunt, non verò locum aut id quod continet, non negaverim facile.

OCTAVAM, quæ BEZÆ eſt, ſententiam quò minus admittam, non una ſunt quæ obſtant. Probabile certè non eſt, Apoſtolum à ritu ſepulcrali, vel irreligioſo, vel indifferente, ad reſurrectionem argumentando conſe-

quentiam

quentiam nectere voluiſſe tàm infirmam. Abluebant etiam pagani ſuos mortuos, qui tamen reſurrectionem mortuorum, utpote fidei articulum, juxta cum ignariſſimis ignorabant, de qua vix, niſi ex traditione fors, guſtum perceperant. Deinde, nec Sermonis Græci natura patitur, ut verbum *βαπτίζομαι activè* explicem, quia illudipſum nunquam, nec in paſſiva, nec in media *διαθέσει* activè uſurpatur, ſed ſemper *paſſivè*. Locus, quem ex Act. IX, 37. allegat Beza, nec quà phraſin, nec quà rem parallelus eſt. Ly *ὑπὲρ* enim planè ibi non habetur, nec *βαπτιζόμενοι*, ſed *λούσαντες*. Non equidem nego, verbum *baptizandi* pro *ablutione* nonnunquam accipi, ut Marc. VII, 5. at coactum nimis eſt & à phraſi Apoſtolica alienum, *ſuper mortuos baptizari* idem eſſe atque *mortuos* ipſos *abluere*. Nec Syrus voce עמדין tuetur Bezam. Participium enim illud eſt Conjugationis Cal ſive Peal, ubi verbum hoc ſignificat *baptizari*, licet alias in Hiphil ſive Aphel ſignificet *baptizare*. Prævidens hunc ſcopulum Paræus ffffff ſententiam quidem Bezæ cæteris anteponit, ita tamen ut verbi *βαπτιζόμενοι* vim & uſum paſſivum retineat h. m. *Quid facient, qui pro mortuis abluuntur*, h. e. *tanquam jam mortui & ſepulcro mandandi*, quemadmodum eos dicere ſolemus haberi pro deploratis & derelictis, qui revera deplorati ſunt ac derelicti; & in ſermone vernaculo aliquem *v. g.* qvi ex alto ceciderit & eo caſu exanimatus fuerit, pro mortuo ſublatum dicimus h. e. ut revera mortuum. Sed eadem manet in hac ſententia argumenti Apoſtolici debilitas quæ in Bezæ. nec ſenſum hunc admittit phraſis græca, imò reſpuit articulus *τῶν*. Vide ſupra. gggggg

ffffff ad I Cor. XV, 29

gggggg ad ſent. III & IV

NONA, quam GVILLAUDUS proponit, literam deſerit,

ſerit, cui tamdiu inhærendum, quamdiu non obſtat fidei analogia. Neq; verbum *baptizari abſolutè* poſitum ullibi in Scriptura pro afflictione & morte accipitur, ſed tantum *cum addito baptiſmi* nomine Matth. XX, Marc. X. Luc. XII. Multò minus reperias in ſacris literis mortuos poni pro doctrina de reſurrectione mortuorum, ut *pro mortuis baptizari* idem ſit, quod *pro adſerenda doctrina de reſurrectione mortuorum afflictiones pati.* Nec de nihilo videtur eſſe, quod ſententiæ huic opponit B. Gerhardus; bbbbbbb *Diſtinguit Apoſtolus factum eorum, qui ſuper mortuos baptizabantur, à tropico illo baptiſmo crucis & calamitatum de quo v. 30. agere incipit, ubi novum & à priore diſtinctum pro reſurrectione argumentum profert. Quod ſi enim de baptiſmo crucis & mortis v. 23. egiſſet, non in tertia perſona dixiſſet; Quid faciunt? ſed in prima perſona ſeipſum iisdem annumeraſſet, cum & ipſe periculis mortis propter Chriſti confeſſionem quotidie fuerit expoſitus.* Tileno reponimus, quod ὑπὲρ cum Genitivo in N.T. ſcriptura vix ullibi *præter, ultrà* ſignificet. Videatur Schmidius. iiiiiii

bbbbbbb Loc. de mort. p. 168. Tom. VIII.

iiiiiii in notis ad I Cor. XV, 29.

DECIMA, quæ BELLARMINI eſt & Papæorum plerorumq;, abſurditate omnes ſuperat alias. Certè *baptizandi* verbum *preces* & *ſacrificia* in ſacris literis nullibi ſignificat, nec niſi ſenſu valde abſurdo ſignificare poteſt: in ſenſu, ſi quis admitti poteſt, activo & reciproco nunquam ita uſurpatum invenies. Deinde, quomodo in iſto ſenſu, ſive ad hominem, ſive ad rem, Apoſtolus probaret reſurrectionem? Neq; enim ſequitur, Chriſtiani offerunt Sacrificium, orant, jejunant in gratiam mortuorum. Ergò erit reſurrectio. Ut taceam, quod hæc expoſitio à non paucis Doctoribus Pontificiis rejiciatur. Videantur Mariana, kkkkkkk Hugo de S. Charo, lllllll Cajetanus mmmmmmm Eſtius n

kkkkkkk in Schol. ad h. l.

lllllll ad h. l.

mmmmmm

n ad h. l.

Eſtius *non multum probabilitatis habere* dicit hanc explica-
[illegible] l.c. tionem [illegible] Benedictus Juſtinianus, [illegible] poſtquam
[illegible] ad h. l. recitaſſet nonnullorum ſententiam, quaſi Paulus agat de ſollicitudine illa, quâ animæ piorum ſuffragiis juvantur, addit, *Nomen baptiſmi valdè impropriè uſurpatur, ut fateri omninò neceſſe ſit; hanc explicationem prorſus eſſe coactam & violentam.* Et nonnullis interjectis, *Non ſatis idoneè,* inquit, *hoc argumento mortuorum reſurrectio probatur; poſſunt enim mortuorum animæ Purgatorii pœnis levari, etiamſi nulla futura ſit reſurrectio.* Hæc ſatis rectè Juſtinianus. Nam futurus corporum reſuſcitandorum ſtatus, de quo loquitur Paulus, nil facit pro ſtatu animarum intermedio, & quidem in purgatorii flammis expiabilibus. Hac ratione *baptizari pro mortuis* ex mente Pauli eſſet, ſe affligere jejunio & precibus, ut mortuorum cadavera reſuſcitarentur. Quod, ſi verum omninò eſſet, ad Purgatorii tamen tormenta vel remedia nihil faceret. Quæ in ſubſidium vocat Bellarminus, ſolida non ſunt, nec cauſam ejus multum adjuvant. Primò triumphat autoritate *Ephremi, Petri Cluniacenſis, Dionyſii, Hugonis, Gagnei.* Sed triumphum canit ante victoriam. *Ephrem* Syrus fuit Edeſſæ Diaconus, cujus ſcripta Syriaca ne Hieronymi quidem tempore exſtârunt niſi græcè latinève tranſlata. Quantum autem iis habendum ſit fidei, quæ nonniſi per adverſariorum manus eduntur multis modis mutata, mutilata, corrupta, teſtis eſt hic ipſe locus Ephremi, quem abſque ulla tali interpretatione Fevardentius vertit hoc pacto: *Et, ſi non eſt reſurrectionis memoria, audi quid clamat Apoſtolus, dicens; Si omninò mortui non reſurgunt, cur baptizantur pro mortuis?* tantum abeſt, ut expoſitionis illius genuinus auctor ſit, quam illi affingit Bellarminus.

Sed

Sed de ſcriptis Ephremi vide, ſi placet, Rivetum, *ppppppp* *pppppppp* l.III
Cocum, *qqqqqqq* & Bellarminum ipſum. *rrrrrrr* *Hugonem* Crit. c. 21.
& *Gagneium* pari fide allegat Adverſarius. *Ille* enim per *qqqqqqq* in Cenſ. p. 239.
mortuos intelligit *peccata*, uti ſuprà dictum. *Hic* bapti- *rrrrrrr* de
ſmum quidem de afflictionibus explicat, ſed non ſponte Script. Ec-
ſuſceptis. Verba ejus hæc ſunt; *Mihi quoque videtur alius* cleſ. n. 365.
eſſe ſenſus, ut baptiſmus pro afflictionibus & ſupplicio ſumatur, ſicut Chriſtus filiis Zebedaì dicit &c. *Hoc modo ergò ſenſus eſſet, quid facient, qui baptizantur, h. e. affliguntur pro mortuis, i. e. pro aſſerta mortuorum reſurrectione, pro qua morte ſe exponere non dubitarunt martyres.* *Petri Cluniacenſis* & *Dionyſii* auctoritas apud nos nulla, ut quorum temporibus ſuperſtitiones Papales Eccleſiam ferè inundârunt. Teſtimonio humano divinum ſuccenturiatur à Bellarmino ex *Marc. X.* & *Luc. XII.* in quibus locis de *baptiſmo ſangvinis* agi non negamus: at quid hic ad orationes & jejunia pro mortuis ſuſcepta? Audi Eſtium, qui, *Refellitur ille Commentarius*, inquit, *quia baptiſmus iis duobus locis, qui allegantur, non ſignificat afflictionem ſ. paſſionem quamlibet, ſed vehementem, eamq; forinſecus illatam aut irruentem: ut ſunt in Scripturis undæ perſecutionum ac tribulationum, quibus qui merguntur ac obruuntur, baptizari videntur. Hoc autem ad voluntarias afflictiones, ut ſunt orationes, eleemoſynæ, & jejunia, quæ pro mortuis adjuvandis ſuſcipiuntur, accommodari non poteſt. Quas ſi Paulus omninò ſignificare voluiſſet, non dixiſſet, qui baptizantur, tanquam ab aliis, ſed, qui baptizant ſeipſos pro mortuis: quomodo ſecundùm Scripturam qui voluntaria ſubeunt jejunia, ſeipſos aut animas ſuas affligere dicuntur, ut Lev. XVI, XXIII & alibi.* Aliud omninò eſt, ſeipſum macerare jejuniis, vigiliis, lacrymis, atque ſic veluti *immergere* operibus laborioſis & moleſtis; aliud *im-*

mergi adverſitatibus, aliunde veluti ſuperinfuſis, quomodo in locis adductis verbum *baptizandi* ſumitur. Ut nemo ſeipſum baptizat ſacramentaliter, ſic Scripturæ ſtylo nemo ſeipſum macerando βαπτίζεσθαι dicitur. Auctoritati Scripturæ auctoritate *Cypriani* & *Nazianzeni* ſuccurrere annititur Bellarminus, ſed niſu fruſtraneo. *Cypriani* librum *de Diſp. Cœnæ* parùm memor ſui allegat, quippe quem alibi [illegible] inter Scripta Cypriani ſuppoſititia ipſe refert. Quod nos tamen non adeò urgemus. Patres, ſicubi *pœnitentiam baptiſmum* vocant, non afflictionem externam, pœnitentiæ ſignum, ſed ipſam intelligunt pœnitentiam. Et quidni ita vocitent, cùm Scriptura ipſa nominet *Baptiſmum pœnitentiæ* Matt. III, 11. Marc. I, 4. *Cyprianus* quando dicit, *pœnitentem ſe baptizare lacrymis*, quid dicit abſurdi? quis negat peccatorem ſeſe tingere, mergere, abluere lacrymis cum ipſum mali verè pœnitet ſui? nonne ipſa Scriptura *lacrymarum rivos & fluenta* nominat, quibus in pœnitentia rigantur boni Pſal. VI, 7. Quod *idem Pater* alibi *mortem* pro Chriſto ſuſceptam *baptiſma* vocat, non pœnitentiæ, ſed ſangvinis confirmat baptiſmum, quem nos non negamus. *Gregorius Nazianzenus* quando alicubi ſcribit; οἶδα καὶ τέταρτον βάπτισμα, τὸ διὰ μαρτυρίου καὶ αἵματος. οἶδα καὶ πέμπτον ἔτι τὸ τῶν δακρύων. *Novi baptiſma quartum, martyrii nempe & ſangvinis; novi inſuper quintum, quod eſt lacrymarum*, *allegoricè* loquitur atque *oratoriè*, non *ſimpliciter* & *propriè*. Abs Patribus ad Scripturam recurrit Bellarminus, ſed nihil in eâ invenit ſubſidii. Purgatorii pœnam Scriptura nuſpiam vocat baptiſma; nec etiam ulla inter baptiſmum & Purgatorii pœnam eſt analogia. Verba Johannis Matth. III, *Ipſe vos baptizabit igne*, non ſunt intelligenda de igne *Purgatorii*, ſed *Spiritus Sancti*,

[illegible] de Script. Eccleſ. ad voc. Cyprianus.

Sancti, prout ex adverſariis ipſis explicant Conzenius, tttttt tttttt ad h. l.
Lorinus, Toletus, Eſtius, Lapidenſis, uuuuuu & Vasqueſi- uuuuuu ad h. l.
us. wwwwwww Baptiſmus Chriſti, qui fit igne, pertinet ad wwwwwww
ſtatum gratiæ; Purgatorium autem ad ſtatum judicii. Diſp. CXL
Hieronymum & *Baſilium* hic fruſtra pro ſe allegat Bel- qv. 66. a. 2. ſ. 21.
larminus. *Hieronymus* enim id nunquam dicit, quod eum dicere vult Cardinalis. Ex alieno ſenſu, poſtquam probabiliorem adduxerat ſententiam, hæc enunciat verba: *Sive, quia in præſenti Spiritu baptizamur, & in futuro igne.* Non dicit, in præſenti aut futuro *ſeculo*, ſed per *præſens* actionem reſpicit præſentem baptiſmi adminiſtrati; per *futurum* autem efficaciam ex baptiſmo promanantem. Et ſi maximè ad præſens referas atque futurum ſeculum, non tamen, ex mente etiam Ipſius Janſenii, alius erit verborum allegatorùm ſenſus quàm hic; in futuro igne, ſc. judicii, h. e. exacta probatione & examinatione judicii divini. *Baſilii* liber *de Sp. S.* rejicitur à nonnullis inter ſcripta ejus dubia, vel ſaltem corrupta, uti videre eſt apud Perkinſium. xxxxxxx In ejus medio inſerta eſſe qvædam, xxxxxxx Prob. de
quæ characterem non redolent Baſilii cenſet Eraſmus. Cathol. R.
Sed quicquid de libro ſit, mens auctoris ex verbis pateſcit. E. ement.
Ita autem ſcribit: Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ p. 20.
πυρί. Τὸ δὲ πυρὸς βάπτισμα τὴν ἐν τῇ κρίσει δοκιμασίαν λέγων, καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος, Ἑκάστου ἔργον ὁποῖον ἐστι, τὸ πῦρ αὐτὸ δοκιμάσει. καὶ πάλιν, ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται. *Ille vos baptizabit in Spiritu S. & igne. Baptiſma ignis vocans probationem quæ fit in judicio, quemadmodum ait Apoſtolus; Uniuscujusque opus, quale ſit, ignis probabit: & iterum; Nam dies palàm faciet, quia in igne revelabitur.* Mireris Baſilium, vel quisquis auctor eſt, locum clarum per obſcurum explicare aggreſſum. Citat verba Pauli 1. Cor. III, 13, 15.

qvæ pro igne purgatorio etiam citantur abs Pontificiis. Locus allegoricus eſt & difficillimus, ut conqueritur Auguſtinus. yyyyyyy Origenes quoq; de eo diſſerens zzzzzzz *Locus eſt*, inquit, *difficilis & ad interpretandum nimii ſudoris egens, ut cum primis ſecunda conſentiant.* Et Bellarminus ipſe, *Nota*, inquit, aaaaaaaa *locum iſtum Apoſtoli* 1. *Cor. III eſſe unum ex difficillimis.* Patrum omnium non eadem eſt interpretatio. Tertullianus, bbbbbbbb Origenes, cccccccc Cyprianus, dddddddd Lactantius, eeeeeeee Hilarius, ffffffff Ambroſius, gggggggg & Sedulius hhhhhhhh per *diem* intelligunt *diem futuri judicii*, per *ignem* rigoroſum illius judicii *examen*, & (quem quidam addunt,) ignem *conflagrationis univerſi.* Chryſoſtomus iiiiiii de *igne æterno infernali* accipit, & per *lignum, fœnum, ſtipulam* intelligit *peccata mortalia.* Seqvuntur hunc præter Theophylactum Græci in Apologia ſua Concilio Baſileenſi exhibita. At Auguſtinus kkkkkkkk & Gregorius llllll per *ignem* metaphoricè *tribulationem hujus vitæ* intelligunt. Ipſe Bellarminus mmmmmmmm fatetur v. 13. vocabulum ignis accipi non propriè pro igne materiali, ſed examinis judicii divini. Requirit ergò indivulſa textus connexio & ſeries, ut etiam v. 15. de eodem igne ſermo ſit. De Purgatorio ſermonem non eſſe ſatis liquidò conſtat, quia Paulus agit de igne non purgante, ſed probante & opera quidem, non operantes, nec operante niſi in die judicii, quem Purgatorium, ipſorum Papanorum ſententia, antegreditur; imò nec verè, ſed *quaſi* h.e. metaphoricè, *ὡς διὰ πυρός*; nec in omnes, ſed ſaltem in doctores, architectos, ædificantes, plantantes, rigantes vim ſuam exſerente, cùm tamen ignis purgatorius & verus materialis ignis eſſe dicatur, & pro omnibus cum venialibus culpis decedentibus. Baſilium primæ Patrum

trum

yyyyyyy ad Dulcitium qv. I.
zzzzzzz Hom. XII in Jerem.
aaaaaaaa lib. I. de Purg. c. 5.
bbbbbbbb l. IV cont. Marc. c. 2.
cccccccc Homil. VI. in Exod.
dddddddd l. IV Ep. 2.
eeeeeeee l. *VII.* Inſt. c. 21.
ffffffff in Pſ. CXVIII lit. Gimel.
gggggggg in Pſ. CXVIII. octon. 8.
hhhhhhhh in I Cor. *III.*
iiiiiii *Homil.* IX in I Cor. *III.*
kkkkkkkk l. c. & l. *XXI* de C. D. c. 26.
llllll lib. IV Dial. c. 39.
mmmmmmmm l. c.

trum claſſi annumeramus, qui per ignem non Purgatorium, ſed rigoroſum judicii divini examen intellexerunt. *Bedæ*, quem ei adjungit Bellarminus, ignoſcendum aliquid, vel potius ſeculo ſumo purgatoriali jam obvoluto. Non negamus enim cœpiſſe jamtum ſub ipſum ſeculi VII initium â Gregorio Papa ignem Purgatorium in eccleſia occidentali defendi, uti ex ipſius dialogis conſtat, *nnnnnnnn* *nnnnnnnn* l IV c. 25 & 39
Bedamq; , qvi ſeculo VIII. Cantuarienſis fuit in Anglia Epiſcopus, Purgatorii extremum judicium antecedentis meminiſſe. Explicans enim locum 1, Cor. III *oooooooo* *Com-* *oooooooo* in Pſ. XXXVII.
mittunt qvidam, inqvit, *venialia peccata, graviora & leviora, & ideò neceſſe eſt, ut bitales in ira corripiantur, id eſt, in Purgatorio igne nunc interim ante diem judicii ponantur, ut, qvæ in eis immunda ſunt, per illum exurantur, & ſic tandem idonei eſſe cum his, qui in dextra coronandi ſunt, inveniantur.* Ubi tamen Purgatorium non ponit ob relictum aliquod debitum pœnæ temporalis, remiſſâ culpâ, ſed ob peccata, quæ in hac vita non fuerunt dimiſſa. Aſt *Epiphanius* Purgatorium nullibi ſuccendit ignem. In loco â Bellarmino allegato *oratoriè* loquitur de igne non *Purgatorii*, ſed *infernali*. Poſtquam enim Novatianos ad reſipiſcentiam exhortatus erat, ultrò ſubjicit; Εἰ δ᾽ μὴ, τὴν ἑαυτῶν πορευέσθωσαν. Τυχὸν ἐκεῖ τῷ πυρὶ βαπτισθήσονται τῷ τελευταίῳ, βαπτίσματι τῷ ἐπιπονωτέρῳ καὶ μακροτέρῳ, ὃς ἐσθίει ὡς χόρτον τὴν ὕλην, καὶ δαπανᾷ πάσης κακίας κουφότητα. *Sin minus, eant viam ſuam. fortaſſe illic baptizabuntur igne illo ULTIMO, baptismate illo laborioſiore & longiore, quod exedit materiam ut gramen, & abſumit omnis malitiæ levitatem.* Hæc *qui de igne Purgatorii accipiunt*, inquit Junius, *dum Novatianis impœnitentibus aperiunt Purgatorium, planè ſapiunt Origenem, ſalutem damnatis poſt tempus promittentes.* Id verò inprimis undiquaque fal-

quæ falſum eſt, qvod addit Bellarminus, explicationem hanc optimè quadrare cum ſequentibus. Nam nec Paulus vult, ut alii ſe affligant pro mortuis orando, nec ipſe ſe afflixit prædicando. In periculis ſe poſitum eſſe profitetur, non autem, quod ipſe ſe in pericula conjecerit. Nam qui amat periculum, peribit in illo. Ut taceam confundi per hanc expoſitionem argumenta Apoſtoli, quæ di-
pppppppp l.c. ſtingui debebant omninò, de quo vide Balduinum pppp.pppp
Quod deniq; ad factum JudæMaccabæi ex *II Maccab. XII 45.* à Bellarmino adductum attinet, notum eſt, libros illos *apocryphos* eſſe & nullius ferè in eccleſia auctoritatis. *Legit quidem eos Eccleſia ad ædificationem plebis, non autem ad auctoritatem eccleſiaſticorum dogmatum confirmandam*, ut loquitur Hieronymus. qqqqqqqq At, ſi maximè demus, au-
qqqqqqqq in Prolog. Prov. ctoritatem libri tantam eſſe, ut probando fidei dogmati ſufficiat, Judæ tamen factum rectè & ex ipſius mente acceptum nihil omninò favet orationi ſuperſtitioſæ pro mortuis. Non enim ille pecuniam illam Hieroſolymam miſit ad mortuorum delicta per ſacrificia inde comparanda expianda, ſed ad munera & ſacrificia pro viventibus offerenda, & ad iram Dei ergà ipſos placandam, ne peccatum ab iis, qui in prælio ceciderant, admiſſum (quod poſt ipſorum demum obitum cæteris innotuerat,) toti exercitui imputaretur & fraudi foret. In tali caſu enim, cum cœtus Jsraelis per errorem peccaſſet, & res occultata fuiſſet ab oculis populi, legem habebant expreſſam Lev. IV. de ſacrificio offerendo, ſimulatq; peccatum illud eccleſiæ innotuiſſet. Quod Judæ conſilium non aſſecutus Auctor hujus libri factum ejus aliorſum detorſit, atq; ita curam pro mortuis, fœtum ſuum, illi ſine juſta ratione ſuppoſuit. Adde, qvod Sanctes Pagninus disertè teſtetur,

tur, ſe clauſulam illam de ſacrificio pro defunctis non reperiſſe in avtographo. Nec exſtat in Joſepho Gorionide Hebraicè ſcripto, nec apud Joſephum Græcum.

UNDECIMA, quæ HEINSII eſt, ſententia non immeritò à Dieu habetur pro *frigida*. Haud ignoramus qvidem, infantibus in baptiſmo nomina data, adultis quoq; nonnunqvam mutata eſſe, fors ut ex nominis mutatione vitæ commutandæ argumentum deſumerent, qvæ conjectura vel ideò non eſt improbabilis, quod non cujusvis nomen, ſed Apoſtolorum qvammaximè, propter ſuam in eos propenſionem, imponebant, ut ex nominis ſimilitudine ad virtutum imitationem permoverentur. Hinc eſt, qvod Dionyſius Alexandrinus apud Evſebium [r] [lib. VII. H. E. c. 20.] ſuis temporibus nomina Petri, Pauli, & Johannis creberrimà fuiſſe teſtatur. *Johannis Apoſtoli*, inqvit, *multos fuiſſe gentiles arbitror, qui propter ſingularem amorem, quo in illum ferebantur, propter admirationem, quam de eo habebant, & propter æmulationem, quâ ad illum imitandum flagrabant, & quod à Domino pari ratione diligi cupiebant, etiam iſtam appellationem amplexati ſunt, quemadmodum nomina Pauli & Petri fidelium liberis crebrò impoſita fuerunt.* Et Nicephorus Calliſtus de cujusdam Johannis Aſiatici ſcripto dubitatum eſſe memorans, num Johannis Apoſtoli eſſet, rationem addit hanc; [s] Πολλοὶ γὰρ διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους σχέσιν τὰς κλήσεις τοῖς ἑαυτῶν ἐπέθεσαν παισί, *Multi enim propter ſuam in Apoſtolos propenſionem, nomina eorum liberis ſuis imponebant.* Sed nec univerſalis fuit illa conſvetudo immutandi baptizandorum nomina, ut demonſtrat Joſephus Vicecomes, [t] nec tempore Pauli apud Corinthios recepta. Certè non ex inſtituto divino, ſed humana tantum adinventione baptiſmati ὀνοματοθεσία illa ritu-

[s] lib. VI. H. D. c. 22.

[t] lib. II. de ant. bapt. rit. c. 13.

alis,

alis, quam die luſtrico peractam meminit Heinſius, acceſſit. Saulo Pauli nomen inditum, cùm ê Judaiſmo ad Chriſtianiſmum tranſiret, ſed non inter luſtrandum. Vid. Act. IX, 17. Ponamus autem, fuiſſe ὀνοματοθεσίαν illam Pauli tempore receptam, non tamen illa niſi imprægnans Apoſtolo ſuppeditare potuiſſet pro reſurrectione mortuorum argumentum. Quæ enim conſequentia, ſurgent mortui, quia eorum nomina baptizandis imponuntur? at non omnia imponebantur nomina, E. nec omnes erant reſurrecturi. Vel, ſi de reſurrectione ad vitam ſermo ſit, etiam impiorum (v. g. parentum) ſubinde aſſumebantur nomina, ergò etiam impii ad vitam erunt reſurrecturi. Prætereà, nec particula ὑπὲρ explicationem hanc admittit, ut quæ nullibi ſignificat, *ſub nomine alius ſibi indito*. Ingens certè inter has locutiones, *Baptizari pro mortuis*, & *Aſſumere in baptiſmo nomina mortuorum*, eſt diſcrepantia.

DUODECIMA, quam DIEU proponit, hypotheſibus quibusdam ſuperſtructa eſt haud ſatis firmiter probatis. Supponit ille *primò*, Apoſtolum *in toto hoc capite agere de beata illorum reſurrectione, qui in Chriſto obdormiverunt*. Quod ſi excluſivè intelligit, uti omninò intelligere videtur, ſupponit id, quod adhuc eſt in quæſtione, imò vel exinde improbabile eſt, quod non piorum tantum ad vitam, ſed omnem omninò reſurrectionem in dubium vocabant Corinthii; at eam adſertum it Paulus, quam illi ibant deſtructum. Utitur ille quidem argumentis ad reſurrectionem fidelium probandam potiſſimùm accommodatis, ſed argumenta ea ſunt, uti dici ſolet, *ad hominem*, quia res erat Apoſtolo cum illis, qui fideles eſſe & audire cuperent. His demonſtrat, abnegata mortuorum reſurrectione, & imprimis piorum, fidem everti omnem, atque ſun-

que fundamentum Chriſtianismi convelli. Supponit *Secundò*, Chriſtum contrà Saducæos ex verbis promiſſionis *Ego ſum DEus tuus*, potentiſſimè inferre reſurrectionem. At ego dixerim ex hoc Domini argumento. *Quorum Deus eſt Deus, illi vivunt. Abrahami, Iſaaci, Jacobi* &c. *E*, &c. magis animæ immortalitatem effici, quàm corporum reſurrectionem. De actuali enim mortuorum vita loqvitur Chriſtus, non dicens *vivent*, ſed *vivunt*. At, inqvis, de reſurrectione diſertè agebatur. Ita omninò eſt, ſed qvis non videt, Servatorem animæ immortalitatem directè probando eâdem opera indirectè probare reſurrectionem corporum? ab illa enim hæc pendet, & illam negaſſe videntur Saducæi, ut commodius hanc negare poſſent. Sed demus, reſurrectionem corporum directè hoc loco probari, non tamen id fit ex verbis promiſſionis, ſed propria Sadducæorum hypotheſi, uti occaſio dictorum nos edocet. Dicebant Judæi, אין הקדוש ברוך הוא מייחד שמו על הצדיקים בחייהם *Deus ſanctus benedictus non tribuit nomen ſuum juſtis adhuc viventibus*, h. e. Deus non dicitur eſſe Deus juſti alicujus dum vivit, ſed poſtquam eſt mortuus. Nimirum hoc volebant, nunquam de aliquo dicere Deum, *Ego ſum illius Deus*, niſi poſt illius mortem in altero demum ſeculo: Judæi enim promiſcuè reſurrectionem credebant. At Sadducæi contrà, *οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι*, qui animam exſtingui cum corpore docebant, & nihil hominis poſt mortem ſupereſſe, dicebant Deum eſſe Deum non mortuorum, ſed viventium: id quod ex eorum hypotheſi neceſſariò ſeqvebatur; alioqvi Deus neminis unquam fuiſſet Deus. Aſſumit hoc eorum principium Dominus, *Falli Judæos dicitis vos*, inqvit, *cum DEum dicunt mortuorum eſſe Deum. Eſto; non ſit*

Deus mortuorum, ſed viventium: hoc vos ipſi docetis. Atqvi Deus eſt Deus Abrahami, Iſaaci, Jacobi: hoc Deus ipſe dixit, poſtquam erant mortui. Oportet igitur vivant illi: ſed (apud vos maximè qui negatis animam extra corpus poſſe vivere) qvo tandem pacto viventes dici poterunt, ſi nulla ſit reſurrectio? Itaq; medii tenebantur, ut, niſi vellent aut id verum negare, qvod ipſe Deus dixerat, aut proprio renuntiare dogmati, reſurrectionem confiteri cogerentur. Hoc modo ex-

[illegible] l.c. ponit Morus, [illegible] quæ rectiſſima omnium eſt expoſitio. Supponit *tertiò*, baptiſmum obſignare promiſſiones fœderis non vivis tantum & qvi militant in terris, ſed & iis qvi poſt mortem triumphant in cœlis. At obſignatio promiſſionum fœderalium fit per fidem: Sicut enim ſe habet manus accipientis ad manum dantis, ita ſe habet fides ad promiſſionem: dat hæc, illa accipit: relata ſunt hæc duo, qvorum natura eſt eſſe ſimul. Beati verò poſt mortem non ſunt actu credentes, quia fides hujus vitæ eſt, non illius, viæ, non patriæ. I Cor. XIII, 13. Supponit *quartò*, mortuos cum viventibus, triumphantes cum militantibus unam eandemque conſtituere eccleſiam, quod certè accurratè non eſt dictum. *Triumphans* enim eccleſia in cœlis jam poſita de Sathana, mundo, carne, inferno, hoſtibus devictis triumphos agit æternos; at *militans* adhuc in terris in perpetua militia contrà Satanam, mundum, carnem verſatur. Illa *beatorum* eſt, hæc *beandorum*; illa *perfectorum*, hæc *perficiendorum*; illius ſuo modo concives ſunt Angeli, hujus non item. Supponit *quintò*, beatos, qui in eccleſia vivunt triumphante, ſpe tantum adhuc ſalvos factos, complementum promiſſionum fœderis continenter exſpectare. At certè minus accuratè etiam hæc dicuntur. Nam promiſſiones

fœderis

fœderis baptiſmalis in iis, qui in Chriſto obdormiverunt, impletæ jam ſunt maxima ex parte, non implendæ reſtant. Nec *ſpe tantum* illi *ſalvi facti* ſunt, (quod Rom. VIII de iis affirmat Paulus, qui adhuc ſub cruce poſiti erant in militia,) ſed re. Spes futurorum eſt: at beati ab Angelis in ſinum Abrahæ portati præſenti fruuntur gloria in cœlis. Supponit *ſextò*, Baptiſmum vivis collatum prodeſſe poſſe mortuis ad id, ut promiſſiones fœderis iis obſignentur, cùm tamen juſtus fide ſuâ victurus ſit, non alienâ. Sed etiamſi omnes hæ hypotheſes abs nobis admitterentur, particula ὑπὲρ tamen non fert hunc ſenſum, quæ conſtructa cum genitivo, ubicunque reperitur in Scriptura N. T. vel notat SUPRA *quà ſitum*, ut Lutherus h. l. explicat, *quà intervallum*, ut juxtà nonnullos idem ſit quod ULTRA; *quà exceſſum*, ut coincidat cum PLUSQUAM; vel PRO *defenſivè* Rom. VIII, 31. *votivè* Matth. V, 44. *modaliter* Phil. II, 13. *compenſativè* I Cor. X, 30. *vicariò* Joh. XI, 50. *materialiter* Rom. XV, 9. vel PER *obteſtativè* II Theſſ. II, 1. vel AD *finaliter*. Joh. XI, 4. Nulla harum ad præſentem explicationem quadrat, nec nobis licet novas particularum ſignificationes pro lubitu effingere.

DECIMAM TERTIAM, quam VASQUESIO dedimus, *coactam* vocat atque *violentam* Juſtinianus; *ridiculam & explodendam* D. Major; *Frigidiorem & exiliorem videri* ſibi *rationem ad probandam reſurrectionem* ſcribit Lapidenſis, idq; non ſine ratione. Quis enim perſvaderi ſibi patiatur Apoſtolum, qui contra ceremonias[w] Moſaicas multis in locis agit, tempore N. T. quo illæ umbræ deſierant, hæc urgere apud converſos gentiles, quæ apud illos nunquam fuerant in uſu? Et quæ conſequentia; Si non reſurgunt mortui, cur ſe lavant, qui mor-

w ll. cc.

xxxxxxxx l. I. de fun. Rom. c. 7.

ſuos tetigerunt? Fuit iſta ablutio etiam apud Ethnicos recepta, ut habet Kirchmannus, xxxxxxxx qui tamen reſurrectionem mortuorum non crediderunt. Si cum Vaſqueſio reponas, etiam Gentiles ex fide reſurrectionis àqvas luſtrales & purgatrices adhibuiſſe; falleris ſuprà omnem modum. Univerſalis enim illa reſuſcitatio ex ſola conſtat revelatione, non qvidem ut præcisè poſſibilis, ſed ut actu eſt eventura. Locus *Syracidis* qvà phraſin non eſt parallelus, qvia non habet ὑπὲρ ſed ἀπὸ. Ut taceam, *articulum* à Dn. Coccejo adeò neglectum, ut ne qvidem in allegatione loci Paulini additus, fortaſſis nec in lectione obſervatus ſit, qvod tamen moroſiùs haud urgeo, qvia cum B. Tarnovio Dn. D. Schmidius articulo non adeò multum tribuit. Palmarium, quod, me quidem judice, obſtat, qvò minus Paulus reſpexiſſe dicatur ad ritum illum purgandi ſeſe ſuper mortuos judaicum, eſt argumenti debilitas. Exemplum enim Judæorum ſ. converſorum, ſ. non converſorum non poterat urgere apud Corinthios Apoſtolus: non horum, ut qvi non erant fidei Chriſtianæ ſocii; non illorum, ut qui potius reprehenſionem merebantur, qvod, poſt comparitionem corporis, umbris iſtis atqve ritibus typicis, contra Dei, ceremonias iſtas inſtituentis, ſcopum adhærerent. Auctoritas Dei in verbo ſuo ritum hunc inſtituentis non poterat movere Corinthios, ut crederent reſurrectionem mortuorum, qvia probatum nondum erat, necdum jam probatum eſt, *Deum hunc ritum eo fine*, uti loqui amat Vir Clariſſimus D. S. *ut moneret reſurrectionis mortuorum, & hac de cauſa, quia reſurrectio mortuorum certò futura erat, inſtituiſſe*. Significaſſe pollutionem atq; ablutionem illam legalem immunditiem atq; mundationem noſtram ſpiritualem

ritualem ex Epiſtola ad Hebræos edocemur, maximè ex cap. IX. notaſſe autem mortem & reſurrectionem ex Scriptura hactenus nondum eſt demonſtratum. Quæ de ſepultura eam in rem Vir Cl. affert, aliena ſunt. Aliud eſt ablui ex contactu cadaveris, aliud ſepelire mortuum, Ablutio illa ſpem purificationis ſpiritualis per Chriſtum, Sepultura reſurrectionis faciebat & obſignabat. Neq; ſatisfactum video illi dubio, quod Vir Cl. ſibi ipſi movet de cadaveribus beſtiarum, ex quorum contactu itidem immundi reddebantur qvondam Judæi, & abluere ſeſe aqva cogebantur. Utut enim non propter beſtias, ſed homines legem hanc Deus dederit, tamen quomodo ex ablutione ſuper cadaveribus beſtiarum, reſurrectio hominum inferri qveat, fateor, me qvidem hactenus penetrare non poſſe.

DECIMAM QVARTAM, quæ ALEXANDRI MORI cæterà doctiſſimi Viri eſt, ſententiam præ omnibus ego qvidem amplecterer, uti ſimpliciſſimam & analogiæ fidei congruam. Sed obſtant *Metaphora* & *Enallage*, ad qvas interpreti bono haud recurrendum facile. Nec videtur mihi *Scripturæ ſtylum* ſapere, ſi per τὸν νεκρὸν, ſuppreſſo Chriſti nomine, intelligamus *Chriſtum*. Ratio ſuppreſſi nominis & enallages abs Moro allegata ſolida non eſt. Demonſtraverat enim jamtum Paulus invictis argumentis Chriſtum reſurrexiſſe, ut nemo facile ſuſpicari poſſet, eum, licet aut νεκρὸς vocitaretur, aut indigitaretur nomine, ità mortuum eſſe, uti planè perierit. Nec idem videtur eſſe, *baptizari baptiſmo Chriſti*, & *baptizari* ὑπὲρ τοῦ χριστοῦ, niſi velimus admittere, Chriſtum ὑπὲρ ἑαυτοῦ baptiſmo ſangvinis eſſe baptizatum.

SCHURMANNIANA, qvæ DECIMA QVINTA eſt, explicatio,

explicatio, *geminum*, ſine neceſſitate, *tropum* in textum inſert, qvod directè eſt contra regulas bonæ interpretationis. Nec facile crediderim, eos, qvi ex opinione malevolorum *quaſi mortui*, h. e. morte digni cenſebantur, Græcis dici τοὺς νεκροὺς ſivè mortuos. Ἀποθνήσκοντας *ſeu morientes*, h. e. qvi ſingulis momentis periculo mortis veluti expoſiti eam exſpectant atq; ſubire parati ſunt, eos vocat Paulus II Cor. VI, 9. ſed non νεκρούς.

In CLOPPENBURGII, qvæ DECIMA SEXTA eſt, ſententia qvod deſideres hoc inprimis eſt, ut probetur Corinthi qvosdam ex quingentis fratribus tempore Pauli ob fidem reſurrectionis Dominicæ martyrium paſſos, & ad eorum memorias baptismum flagitaſſe vivos, de qvo mihi qvidem hactenus ex Hiſtoria nihil conſtat.

BROCHMANNI, qvæ ULTIMA eſt, explicatio non una ratione improbabilis eſt. Deflectit ad Metaphoram, negligit cum antecedentibus & conſeqventibus harmoniam, nervum argumenti Apoſtolici infringit, pro Synonymis habet τί ποιήσουσι, & *quodnam admittent ſolamen*; βαπτίζεσθαι & *dolere*, qvæ juxta vulgarem Scripturæ ſtylum non ſunt Synonyma. Imò verò ſi dolorem notat & luctum verbum βαπτίζεσθαι, ejusmodi notat, qvo qvis veluti ſubmergitur, aut in abyſſum deſperationis rapitur, qvem non poterat non in Chriſtianis cenſura qvadam notare Apoſtolus. Ut taceam, βαπτισμὸν crucem deſignare, non qvâ qvis ſeipſum affligit, ſed qvâ affligitur ab alio.

§. 3. Habes, Lector, potiores, ſi non omnes, loci hujus perobſcuri, qvi tot tantave torſit & exercuit ingenia, explicationes à Viris doctis datas, tam antiqvas, quàm recentes. Vellem eqvidem, ſi quid mea poſſet imbecillitas, hunc ſcrupulum & mihi & tibi eximere, ſed

præſtat,

præſtat, qvod & alibi ſcripſi, *loci hujus ſenſum ſine crimine ignorare, quàm aliqvid cum diſcrimine definire.* Addam tamen, quæ conjicio.

Per τῶν νεκρῶν hoc loco omninò intelligendos eſſe τῶν κοιμηθέντας ἐν Χριστῷ v. 18. τοὺς Χριστοῦ v. 23. & articulus videtur reqvirere, & immediatè antecedentia cum conſeqventibus volunt. Particula ὑπὲρ, ut ſuprà dictum, cum genitivo conſtructa ſignificat PRO, *defenſivè.* Illi ergo *pro mortuis baptizantur*, qvi baptismo ſuo defendunt mortuos in fide beatæ reſurrectionis, cujus baptismus Sigillum eſt. Nervus argumenti Paulini hic erit: *Si non creditis eos, qvi in Chriſto obdormiverunt, reſuſcitatum iri ad vitam, cur defenditis eos baptismo veſtro, dum eum in finem baptizamini ut promiſſio vitæ ab ipſis fide apprehenſa, etiam vobis per fidem applicetur.*

Appono conjecturam aliam fortaſſis minus probabilem. Veteres in privatis ædibus, qvos ut optimos ſibi præ aliis charos habebant, ſepeliebant. De Judæis res probatur exemplis Samuelis I Sam. XXV, 1 & Joabi I Reg. II, 34. De aliis Servius id tradit, *mmmm Moris fuit* mmmm *apud Majores, ut qvi mortuus eſſet, domum ſuam referretur & in illa ſepeliretur.* Idem aſſerit Iſidorus, zzzzzzzz *Prius*, *inqvit, qvisq; in domo ſua ſepeliebatur; poſtea vetitum eſt legibus.* Obſervat idipſum qvoq; Turnebus, aaaaaaaa & illud inſuper, *ab hac domeſtica ſepultura ortum habuiſſe larium cultum apud Gentiles*, & locum, in qvo Dii domeſtici colebantur, *Lararium* appellatum: omnis enim fermè idololatria à mortuorum veneratione originem ſuam deſumſit. In ædibus quoq; privatis ab Apoſtolis ſacra adminiſtrata legimus, in qvibus baptizatū eſſe præfectum carceris, conſtat ex Act. XVI, 33. &, uti ſepulcrorum, ita quoq; bapti-

mmmm in lib. V. Aen.
zzzzzzzz l. XIV. orig. c. II.
aaaaaaaa ad Cicer. l. II. de L L.

ſteriorum, ubi illa primùm ædificari cœperunt, loca privatæ ſingulorum ædes ac domicilia fuêre, quod Imperatores, infenſiſſimi Chriſtiani nominis hoſtes, in capita fidelium graviſſimè ſævientes, omnem publicè conſtruendi occaſionem adimerent, ut ex Veterum monumentis
bbbbbbbbb l. c. l. I, c. 6. id probavit Joſephus Vicecomes bbbbbbbbb Hac ratione fieri potuit, ut (accedente ſuperſtitione quâdam, quam, quia pia eſſet, diſſimulavit Apoſtolus,) ſepultis in ædibus fidelium chariſſimis ac optimis qvibusvis, ὑπὲρ, hoc eſt, ὑπεράνω τῶν νεκρῶν in congreſſibus domeſticis eccleſiaſticis baptizarentur vivi, atq; hoc modo Lutheri ſententia aliqvatenus manebit ſalva.

Sed vix ipſe probo, qvæ timidè conjicio, ut qvi nec montes polliceor, ne mihi fòrte à nonnullis partus muris objiciatur; nec mihi ullam hinc laudem aut venor aut auguror; nec deniq; meritas reprehenſiones aut vereor, aut deprecor; id ſolùm agere ſolicitus, ut in ardua hac materia tantum dicerem, qvantum ſatis videretur eſſe ad aliqvalem probationem. Si cui conjecturæ meæ minus placuerint, ipſe meliora afferat, qvod non ſolùm absqve ulla mea invidia, ut cum Spondano in materia haud undiqvaq; diſſimili loqvar, verùm etiam cum magna gratulatione fuerit. Qvapropter verbis hisce B. Calixti finio;

ccccccccc de immort. an. & reſ. carn. p. m. 60.

Quicqvid ſit, qvicunque rectiora & certiora docuerit, is profectò magnam à nobis gratiam inibit. ccccccccc

TANTUM.

DE SABBATO ΔΕΥΤΕΡΟ-ΠΡΩΤΩ.

ex

Luc. VI, v. 1.

GR. Ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ. *Syrus, Perſa, Æthiops*; In Sabbatho. *Arabs*; die Sabbathi (*ita enim Vaticanum exemplar Flaminii legit, & Alexandrinum Londinenſe, q[illegible] Caſaubonus,* [a] *Lapidenſis* [b] *& Friſchm* [c] *velint, Arabem compoſitæ vocis alteram partem diſſimulaſſe, alteram expreſſiſſe, & ſic Lucæ verba tranſtuliſſe, qvaſi inveniſſet ſcriptum,* ἐν σαββάτῳ δευτέρῳ Sabbato ſecundo.) *Vulgatus*; in Sabbato ſecundo-primo. *Beza, Piſcator, Schmidius*; Sabbato altero-primo. *Biblia ante Lutherum edita*; An dem anderem Sabbath kom erſten. *Lutherus & Emſerus*; Auff einem affterSabbath. *Dietenbergius*; Auff einem nachgehendem fürnemlichem Sabbath. *Verſio Photiniana*; An einem ander⸗erſten Sabbath. *Angli*; *On the ſecond Sabbath after y firſt.* *Belgæ*; Op ten tweeden eerſten Sabbath.

[a] Exerc. XIV ad Baron.
[b] ad h. l.
[c] Diſp. de Sabbat. δευτερ.

§. 1. Fuiſſe olim Monachum, qvi ex ſupina, ne qvid gravius dicam, ignorantia de Sabbato ſecundo-primo in ſacris qvicqvam reperiri pernegaret, teſtatur qvi fors vidit hominem aut audivit ipſe Eraſmus, [d] *Nuper*, inqviens, *qvidem Monachus, & idem Theologiæ Profeſſor, in convivio rogatus ab Erudito qvopiam, ſed tamen aliud ſtudiorum genus*

[d] ad h. l.

profeſſo, quid ſibi vellet apud Lucam Sabbatum ſecundo-primum, negavit tale quicquam reperiri usquam in Evangeliis, quæ alioqui probè teneret. Quumq; alter aſſeveraret apud Lucam eſſe, ibi provocat fortiſſimus Theologus ad certaminis periculum; Hanc, inquit, cappam meam depono, ſi quid tale ſcripſit usquam Lucas. Meretur ſanè Frater ille ignorantiæ cum ſuis, qvos in Papatu habet haud unos, confratribus, cenſuram Eraſmi Schmidii, [e] qvæ hæc eſt; Das muß ein Schrifftkündiger *Frater* geweſen ſeyn. Solchen Eſels-köpffen hat man *in Papatu ſanctiſſimas Profeſſiones Theologicas* vertrawen müſſen. Da hat ein Eſelskopff wol mehr gegolten als in der Theurung zu Samaria *4. Reg. 6, 25.* mag leicht mehr *Intra*den gehabt haben / als bey uns zween oder drey der hochgelarteſten *Theologorum*.

[e] ad h. l.

§. 2. Ignorantiam tamen fateri ſuam in rebus, qvæ aut ſciri non debent, aut citrà ſalutis diſpendium ignorari poſſunt, ſtupor non eſt, ſed modeſtia, Theologum non magis dedecens, qvàm qvemvis alium. Qvod & circà hunc locum præter Syrum (in qvo tamen ut & antiqvo adeò, & homine, cui ritus judaici debuerunt eſſe noti, id jure qvenqvam mirari poſſe exiſtimat Caſaubonus) Arabem, Perſam, Æthiopem, feciſſe videtur Tertullianus, qvi Lucæ verba allégans vocem δευτερόπρωτον ſuppreſſit, [f] & apertè fecit Gregorius Epiſcopus Nazianzenus, ut de eo memorat diſcipulus ejus Hieronymus, qvi [g] *Præceptor*, ait, *qvondam meus Gregorius Nazianzenus, rogatus à me ut exponeret, qvid ſibi vellet in Luca Sabbatum δευτερόπρωτον, eleganter luſit, docebo te, inqviens, ſuper hac re in Eccleſia, in qva, mihi omni populo acclamante, cogeris invitus ſcire qvod neſcis, aut certè, ſi ſolus tacueris, ſolus ab omnibus ſtultitia condemnaberis. Nihil tàm facilè, qvam vilem plebeculam & indo-*

[f] l. IV. in Marcion. c. 12.

[g] Epiſt. II. ad Nepot.

ctam

ctam concionem linguæ mobilitate decipere: quæ, qvicqvid non intelligit, plus miratur. Plebeculæ qvidem ſe poſſe ſatisfacere innuens, non item doctiſſimo Hieronymo.

§. 3. Obſcurus certè præ mille aliis hic locus eſt, & adeò qvidem obſcurus, ut obſcuritate ſua in Proverbium apud Græcos abierit, ſicut ex Johanne Citri Epiſcopo demonſtrat Caſaubonus. Hinc reperias inter eos, qvi Evangelium Lucæ notis ſuis illuſtrare aggreſſi ſunt, alios, qvi nodum planè non attingant, ut Lyranum, Conzenium, Heinſium, Pricæum; alios qvi attingant qvidem, ſed nec ſolvant, nec ſecent, aliorum accumulantes ſententias, ipſi nihil afferentes certi, ut Batavos in annotationibus, Walæum, Eſtium, Pelargum; alios, qvi *tot* conqverantur eſſe *ſententias, quot capita,* uti Grotium; alios, qvi verbum *δευτεροπρώτῳ infinitas peperiſſe ſententias* haud aſſerere vereantur, ut Lucam Brugenſem & Cornelium Janſenium. Sed, qvicqvid de obſcuritate loci ſit, explicationes certè nec infinitæ ſunt, nec tot qvot explicantium capita, ſed & finitæ, & qvæ numerantur facile.

PRIMA eſt EPIPHANII, [b] qvi Σάββατα διάφορα, inqvit, *ὥριζεν ὁ νόμος. Τὸ μὲν κατὰ ἑβδομάδα ἀνακυκλούμενον φύσει σάββατον. Τὸ δὲ διὰ τὰς ὑποπτεύσεις τῆς κατὰ σελήνην νεομηνίας, καὶ τὰς καθεξῆς ἑορτὰς, οἷον ἡμέρας Σκηνοπηγίας, καὶ ἡμέρας Πασχῶν, ὅτε τὸ πρόβατον θύουσι, καὶ ἄζυμα λοιπὸν ἐσθίουσιν. ἔτι δὲ τὴν μίαν νηστείαν νηστεύουσι τοῦ ἔτους, τὴν λεγομένην μεγάλην, καὶ τὴν ἄλλην, ἣν λέγουσι μικράν. Ὅτε γὰρ ἐμπίπτουσιν αὗται αἱ ἡμέραι, ἤτοι ἐν δευτέρᾳ σαββάτων, ἢ ἐν τρίτῃ, ἢ ἐν τετράδι, σάββατον καὶ αὐτὸ αὐτοῖς ὁρίζεται. Διὸ μετὰ τὴν τῶν ἀζύμων γενομένην ἡμέραν, καὶ ὁρισθεῖσαν ἡμέραν σαββάτου, τῷ σαββάτῳ φύσει τῷ μετὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἀζύμων εἰς σάββατον λελογισμένην, εὑρέθησαν διαβαίνοντες διὰ τῶν σπορίμων &c. Sabbaturum va-*

[b] hæreſ. XXX. n. 32.

ria genera lege præfinita ſunt. Ac quod ſeptenum dierum orbe revoluto celebratur propriè Sabbatum dicitur. Sed aliud eſt, quod vel incurrentibus Novilunius, vel ob alios feſtos dies indicitur, puta Tabernaculorum vel Paſchatis ferias, quibus mactare agnum azymisq; veſci legitimum eſt. Ad hæc ſolenne quoddam jejunium quotannis obſervant, qvod magnum vocant, nec non & alterum, qvod parvum appellant. Quoties igitur dies ejusmodi in ſecundam poſt Sabbatum diem, vel tertiam, aut qvartam incidunt, iſtud ipſum illorum inſtituto Sabbatum cenſetur. Quare ſecundum azymorum feſtum definitumq; Sabbati diem, eo Sabbato, quod & propriè ita dictum eſt, & azymorum diem ſequitur, qvæ & ipſa pro Sabbato cenſetur, forte iter per ſata fecerunt &c. Diſtingvit Epiphanius inter *Sabbata naturalia* & *legalia: illa* vocat Sabbata hebdomadalia ab initio mundi ante legem latam â Deo inſtituta; *hæc* verò feſta alia in lege mandata. Diſtinctio hæc *non nemini* nulla videtur, qui, *Unum enim*, inqvit, *idemq; eſt Sabbatum, quod in Paradiſo primitus inſtitutum & poſteà in lege confirmatum eſt.* Sed certè non eſt nulla, nec meminerim ullum hactenus Theologorum affirmaſſe, feſtos præter Sabbatum ordinarium dies ſuam Paradiſo debere originem. At anne Sabbatum in Paradiſo inſtitutum? Non eqvidem ignoro, eſſe inter Eruditos, qvi acerrimè contendant, Sabbatum demum in monte Sina una cum lege lata inſtitutum, inter qvos numeres Abulenſem [i] Eſtium, [k] Pererium, [l] Lorinum, [m] Gomarum, [n] Priedeaux, [o] Thyſium, [p] Coccejum [q] & quamplurimos alios. Nec deſunt iis rationes ſat multæ, quibus id probare ſatagunt. Inter potiſſimas hæ ſunt, qvod Scriptura id videatur innuere ſatis apertè Ezech. XX, 10. 11, 12. Nehem. IX, 14. ubi unà cum legibus & ſtatutis Sabbatum dicitur à Deo datum filiis

[i] qv. III. in Lev. XXIII.
[k] in Gen. II, 3.
[l] libr. I. in Gen. n. 174.
[m] in Act. I, 12.
[n] in inveſt. ſent. de orig. Sabb. c. IV.
[o] Orat. de Sabbath.
[p] in Synopſ. pur. Theol. diſp. XXI. §. 15.
[q] Tract. de Sabb. p. 48. ſeq.
[r] ad Gen. II, 3.

filiis Jſrael; qvod non legamus datam fuiſſe Adamo ullum de obſervando Sabbato præceptum poſitivum; qvod de obſervatione Sabbati nulla in libro Geneſeos fiat mentio; qvod in ſtatu innocentiæ homines non indiguiſſent ſtata quadam ad inſerviendum Deo ab operibus relaxatione, ſed omnes dies ſanctificaſſent, atqve ſic perpetuum celebraſſent Sabbatum. At rationibus hiſce tantum non ineſt pondus, ut perſvadeant Sabbatum demum in deſerto inſtitutum. Scripturæ, qvæ allegantur, dicta cum lege & maximè Decalogi, (ut qvæ potiſſimum vim legis habet,) datum volunt Judæis Sabbatum. Lex autem Decalogi in monte Sina utut ſolenniter ſit promulgata, inſtituta tamen non eſt, ſed hominum cordibus à Deo inſita jure qvaſi naturali ipſos primos noſtros parentes obſtrictos tenuit. In deſerto ergò promulgata eſt lex de obſervando Sabbato, (qvod in paradiſo jamtum inſtitutum erat,) eiqve promulgationi acceſſerunt certæ qvà externum cultum circumſtantiæ in ceremonialibus poſitæ. *Per Moſen*, inqvit B. Calixtus, *plus rigoris & ceremoniarum additum, & pœnas transgreſſoribus conſtitutas eſſe maximè veriſimile eſt.* ad Gen. II, 3. Qvod de lege poſitiva aſſertur, retundi facile poteſt. Neq; enim Lex de Sabbato purè ac merè poſitiva eſt, ſed naturalis; neq; deeſt, qvod præcepto poſitivo ſit analogum, nempe ipſa diei ſeptimæ benedictio & ſanctificatio, qvæ reſpectu Dei inſtitutionem & complacentiam infert. Sed dato, nec præceptum adeſſe, nec qvod præcepti inſtar eſt, exinde tamen nondum conficitur, Sabbatum non fuiſſe inſtitutum. Etiam de ſacrificiis ante Moſen in ſcripturis lex nulla memoratur, qvæ tamen ante Moſen oblata fuiſſe certiſſimum eſt. Quod de Sabbato ante legem promulgatam obſervato

nullam

nullam faciat mentionem Scriptura falſum eſſe convincitur ex Exod. XVI, 23. & ſi maximè eſſet, à Scripturæ tamen ſilentio ad rei ſimplicem negationem non licet argumentari. Quod deniq; de perpetuo hominum in ſtatu integritatis poſitorum Sabbato allegatur, non negamus id quidem, dicimus tamen, à die ſeptimo illius Sabbatiſmi initium eſſe factum, & illo hominum ſtudia atq; occupationes primùm ſibi Deum cœpiſſe aſſerere. Præterea, laborandum omninò fuit Adamo etiam in Paradiſo. Hortus Eden & colendus & cuſtodiendus, etſi ſine moleſtia, quæ poſt lapſum pœnæ loco addita Gen. II, 15. III, 19. at die ſeptimo inprimis à labore ceſſandum in memoriam Sabbati ipſius DEI, qvi quamvis ab opere creationis minimè defatigatus requiem ſuam in memoriale nobis conſtituere voluit. Sed his miſſis, ad Epiphanium revertimur, qvi per *σάββατον δευτερόπρωτον* primum Sabbatum ordinarium poſt ſolenne Paſchatis intellexit, qvod *δεύτερον ratione temporis*, *πρῶτον* verò *dignitatis ratione* appelletur; quamvis alibi [s] mentem mutaſſe & Sabbatum *δευτερόπρωτον* de ultimo azymorum Sabbato explicaſſe videatur. Adoptat hanc & illuſtrat Illuſtris Joſ. Scaliger ſententiam, cujus verba, quæ apponantur, digna ſunt [t]: *Σάββατον δευτερόπρωτον illud eſt, qvod proximè poſt ſolenne Paſchatis ſeqvitur. Nam* ממחרת הפסח, *h. e. ἀπὸ δευτέρας τοῦ πάσχα lex jubet ſeptem hebdomades putare. Itaq; hebdomades omnes & Sabbata omnia à Paſchate ad Pentecoſten ſumunt appellationem ſuam ἀπὸ δευτέρας τοῦ πάσχατος. Intervallum autem illud omne dierum, quod Græci πεντηκοστὴν vocant, Judæis dicitur* ספירת העמר *ἀριθμὸς τοῦ δράγματος, numerus manipuli, quia ἀπὸ δευτέρας τοῦ πάσχατος Omer ſeu dragma primitiarum offerebatur. Prima igitur hebdomas, quæ*

[s] Hær. LI.

[t] libr. VI. de Em. temp. p. 557.

...e putatur ab oblatione Omer, dicitur ... ſecunda ἑβδομὰς δευτεροδεύτερος, & ſic dei... hoc indiculo :

Indiculus	*Sabbatorum.*	*Pentecoſtes.*
Δευτερόπρωτον	*XIX Niſan*	*XXXI Martii*
Δευτεροδεύτερον	*XXVI Niſan*	*VII Aprilis*
Δευτερότριτον	*III Jiar*	*XIV Aprilis*
Δευτεροτέταρτον	*X Jiar*	*XXI Aprilis*
Δευτερόπεμπτον	*XVII Jiar*	*XXVIII Aprilis*
Δευτερόεκτον	*XXIV Jiar*	*V Maji*
Δευτεροέβδομον	*II Siuuan.*	*XII Maji.*

Intellige autem τὴν πεντηκοστὴν, intervallum à Paſcha ad ſolemne Pentecoſtes: non autem ipſum ſolemne Pentecoſtes. Eodem modo μία δευτερόπρωτος eſt feria Solis prima poſt feſtum Paſchatis. Qvare & Σάββατον δευτερόπρωτον eſt primum Sabbatum, qvod proximè τὴν δευτέραν τοῦ Πάσχα ſecutum eſt. Hebraicè ergò Σάββατον δευτερόπρωτον שבת ראשון ממחרת*, Σάββατον δευτεροδεύτερον* שבת שני ממחרת*. Hoc enim eſt perinde ac Σάββατον ἀπὸ τῆς δευτέρας πρῶτον, ἀπὸ τῆς δευτέρας δεύτερον.* Qvid ad hæc Eruditi ? Mirantur, collaudant plerique omnes, Druſius,[u] Caſaubonus,[w] Piſcator,[x] B. Calixtus,[y] Hakſpan,[z] Schmidius,[aa] Coccejus,[bb] Baillius,[cc] Langus,[dd] Lichtfotus,[ee] Didacus Stella,[ff] Cœleſtinus de Monte-Marſano,[gg] Joſephus de Voiſin,[hh] B. Qviſtorpius,[ii] Friſchmutius,[kk] & qvamplurimi alii. Ipſe Petavius, acerrimus alioqvin Scaligeri Antagoniſta, *interpretatione hac meliorem afferri nullam poſſe* agnoſcit.[ll] Grotium tamen in aſſenſum Viri magni autoritas trahere non potuit, cui ſententia iſta magnis (qvod fatetur,[mm]) argumentis à ſuo auctore defenſa ſe non probat, qvia

[u] in Præter. ad h. l.
[w] l. c.
[x] ad h. l.
[y] Conc. Evang. p. 153.
[z] notar. in varia ſc. loca p. III, p. 297.
[aa] ad h. l.
[bb] de indag. nat. Sabbath. 73.
[cc] Oper. Hiſt. Chron. l. II. p. 77.
[dd] de annis Chr. l. II, c. 7.
[ee] in hor. ſubc. ad Matt. XII.
[ff] ad h. l.
[gg] Hiſt. N.T. p. 56.
[hh] ad Pug. ad. R. M.
[ii] in annot. ad h. l.
[kk] l. c.
[ll] in animadv. ad Epiph. hær. XXX.
[mm] annot. in h. l.

ubſcribat, habere ſe exiſtimat qvæ obſtent.

SECUNDAM damus AMBROSIO, qvæ myſtica magis eſt qvàm literalis. Ita verò ille;[nn] *Qvid eſt ſecunda Sabbati, niſi dominica dies, qvæ Sabbatum ſeqvebatur? Dies autem Sabbati erat dierum ordine poſterior, ſanctificatione legis anterior. Sed ubi finis legis advenit, qvi eſt Chriſtus Jeſus, & reſurrectione ſua octavam ſanctificavit, cœpit eadem prima eſſe qvæ octava eſt, & octava qvæ prima, habens ex numeri ordine prærogativam, & ex reſurrectione Domini ſanctitatem. Unde & in Evangelio legimus* δευτερόπρωτον *Sabbatum, qvod latinè dicitur ſecundo-primum. Ubi enim dominica dies cœpit præcellere qvâ Dominus reſurrexit, Sabbatum qvod primum erat ſecundum cœpit haberi à primo. Prima enim reqvies ceſſavit, ſecunda ſucceſſit.* Sententiam hanc, qvandoqvidem allegorica eſt, præter Evcherium[oo] & Bedam,[pp] qvod ſciam, nullus ſuam fecit.

TERTIA eſt CHRYSOSTOMI, qvi δευτερόπρωτον interpretatur *duplex*, cum duplicatur reqvies, feſto alio in Sabbatum hebdomadale incidente. Verba ejus hæc ſunt; Τί ἐστι δευτερόπρωτον; ὅταν διπλῆ ἡ ἀργία ᾖ, καὶ τοῦ Σαββάτου τοῦ κυρίου, καὶ ἑτέρας ἑορτῆς διαδεχομένης. Σάββατον γὰρ ἑκάστην ἀργίαν καλοῦσι. *Qvid eſt ſecundo-primum? qvando duplex ceſſatio erat, & Sabbati principalis & feſti conſeqventis. Sabbatum enim ceſſationem ab opere qvamlibet nominant.*[qq] Chryſoſtomum ſeqvuntur Marianus Victorius,[rr] Lucas Brugenſis,[ss] Cornelius Janſenius,[tt] Auguſtinus Torniellus,[uu] & Thomas Cartvvrightus.[ww]

QVARTAM affert ISIDORUS PELUSIOTA, qvi per Sabbatum δευτερόπρωτον intelligit primum azymorum diem. Δευτερόπρωτον εἴρηται, inqvit,[xx] ἐπειδὰν δεύτερον μὲν

ἦν τοῦ

nn Enarrat. in Pſ. XLVII

oo lib. de qvæſt. N. T.

pp ad h. l.

qq Hom. XXXIX. in Matth.

rr Schol. in Ep. II. Hieron.

ss ad h. l.

tt ad Matt. XII.

uu in annot. ad ann. M. p. 4682.

ww Harm. Evang. p. 300

xx Lib. III. Ep. 110.

ὂν τοῦ Πάσχα, πρῶτον δὲ τῶν ἀζύμων. Ἑσπέρας γὰρ θύοντες τὸ Πάσχα, τῇ ἑξῆς τὴν τῶν ἀζύμων ἐπανηγύριζον ἑορτὴν, ὅθεν καὶ δευτερόπρωτον ἐκάλει διὰ τὸ δευτέραν μὲν εἶναι τοῦ Πάσχα, πρώτην δὲ τῶν ἀζύμων. *Diem hunc Sabbatum appellant, qvia tota hebdomas paſchalis erat feſtiva, adeoq; ex ſeptem Sabbatis conſtabat: primum, qvia primus erat Azymorum; ſecundum, qvia ſecundus Paſchatis.* Mens eadem Euthymio, qvi, *Sabbatum*, inqvit, [y] *ſimpliciter omne feſtum vocant Hebræi propter requiem: nunc autem dicit feſtum azymorum, qvod etiam Sabbatum nominatur ſecundo-primum, tanqvam ſecundum qvoddam à Paſchate, primum verò ab azymis: poſt feſtum enim Paſchæ feſtum azymorum peragebant, qvod primus erat ſeptem dierum, qvibus veſcebantur azymis.* Idem qvoq; ſenſiſſe poſt Iſidorum, Titum Boſtrorum Epiſcopum notat Baillius, ſed fallitur. Floruit Iſidorus ſeculo V. circà annum Chr. CCCCXL. Titus autem ſec. IV circà A. D. CCCLXV. Impoſuerunt Baillio commentaria, qvæ ſub nomine Titi Boſtrenſis impreſſa exſtant in Matthæum & Lucam, qvæ tamen non poſſunt eſſe hujus Titi, qvoniam Auctor eorum paſſim citat Chryſoſtomum, Cyrillum Alexandrinum & Peluſiotam, qvi pueri fuerunt cum Titus moreretur. Craſſius errat Baronius, Petavio etiam non diſſimulante, qvando ſuppoſiturus ſibi fœtum Iſidori, ipſe Iſidoro ſupponit fœtum ſpurium, h. e. ſuum. Vult enim, [z] Iſidorum per Σάββατον δευτερόπρωτον intellexiſſe diem, qvi poſt primum azymorum mox ſeqvitur, cum tamen expreſsè ſemel & iterum, non *ſecundum* azymorum, ſed *primum* nominet, eum diſtingvens à primo die Paſchatis, qvod dum advertiſſe Suidam fatetur Baronius, ipſe tamen præ ingenti non advertit incuria. Præterea, nec id condonandum Baronio, qvod Epiphanium cum Iſidoro

[y] in Luc. VI

[z] ad ann. Chr. XXXII, n. 2.

in eandem abripit ſententiam, inter qvos, ſi ſententias conferas, tanta eſt, qvanta cœlum inter terramve, diſtantia: qvæ & alia Baronii paroramata non notaſſe Caſaubonum, eſt qvod mireris, & qvod demireris inſuper, hallucinatum eſſe erudititiſſimum Scaligerum adeò, ut ſcripſerit, [aaa] Iſidorum per Sabbatum δευτερόπρωτον intellexiſſe tertiam azymorum diem, qvod tamen in Viro de Rep. literaria undiqvaqve benè merito habemus excuſatum, &

[aaa] l. III. Iſ. Can.

Ad QVINTAM promovemur, qvæ THEOPHYLACTI eſt, ſententiam. Hic per Sabbatum δευτερόπρωτον deſignari vult illud, ante qvod immediatè præcedit aliud feſtum. [bbb] Οἱ Ἰουδαῖοι, inqvit, πᾶσαν ἑορτὴν Σάββατον ὠνόμαζον. Ἀνάπαυσις γὰρ τὸ Σάββατον. Πολλάκις οὖν ἀπήντα ἡ ἑορτὴ ἐν τῇ παρασκευῇ. Καὶ ἐκάλουν τὴν παρασκευὴν Σάββατον, διὰ τὴν ἑορτήν. Εἶτα τὸ κυρίως Σάββατον ὠνόμαζον δευτερόπρωτον, ὡς δεύτερον ὄν, προηγησαμένης ἄλλης ἑορτῆς, καὶ Σαββάτου. *Judæi omne feſtum Sabbatum vocabant. Reqvies enim Sabbatum. Sæpius ergò occurrebat feſtum in Paraſceve. Et vocabant Paraſceven Sabbatum propter feſtum, principale autem Sabbatum vocabant ſecundo-primum, qvia ſecundum erat, præeunte alio feſto & Sabbato,* adde, *primum autem, qvia tanqvam hebdomadale & ordinarium dignitate ſuperabat qvodvis extraordinarium.* Sententiam hanc uti Pelargus Chryſoſtomo, ita Luthero fruſtrà affingit Schmidius, quod ut argumentis demonſtremus haud opus eſt, qvia ipſe proprio ſeſe jugulat gladio. Ita enim loqvitur; *Theophylactum Lutherus ſecutus vertit* den Affter Sabbath / *& vult fuiſſe diem proximum à Sabbato, h. e. diem Solis, ſicut aliqvos diem Martis* den Afftermontag *appellare autumat.* Proh! qvantum ſententiarum divortium. Theophylactus Sabbatum δευτερόπρωτον vocat ipſum Sabbati diem poſt feſtum aliud

[bbb] ad h. l.

aliud incidentem; Lutherus non ipſum diem Sabbathi, ſed qvi Sabbatum excipit, wie der Dingſtag den Montag.

LUTHERUM ergò cum Stapulenſi in SEXTAM conjicimus claſſem, qvi Sabbatū δευτερόπρωτον intelligunt de *novilunio* aut alio qvodam feſto, qvod Sabbato ordinario & hebdomadario eſſet inferius ac minus ſolenne: ut enim Sabbatum hebdomadale erat πρῶτον abſolutè, & cum omnibus aliis feſtis comparatum dici potuit πρωτόπρωτον; ita alia feſta, qvæ omnia dicebantur Sabbata reſpectu Sabbati primi & hebdomadarii, rectè potuerunt dici δευτερόπρωτα, *ſecundo-prima*.

SEPTIMA eſt BRENTII, qvi [ccc] per Sabbatum δευτερόπρωτον notari vult *ultimum Paſchatis* ſeu azymorum *diem*. Amplectitur hanc ſententiam Beza, qvi, *In Feſto*, inqvit, [ddd] *plurium dierum (ut Paſcha & Tabernaculorum) duo erant Sabbata, primus nimirum ejus feſti dies & ultimus, eâdem pariq; prorſus ceremonia, ut diſertè cavet Dominus Lev. 23. Commodè igitur Lucas poſterius illud Sabbatum, i. e. diem ultimum azymorum (id enim intelligitur ex eo, qvod fit mentio ſpicarum, ut rectè notat Epiphanius) vocat Sabbatum ſecundo-primum, qvem alterum primum latinè voces licebit.* Ut majus ſententiæ ſuæ acqvirat robur, Scaligeri pro ſe allegat auctoritatem Beza, & *Joſephus Scaliger*, ait, *Vir exactæ eruditionis mecum ſentit, qvod ad hunc diem attinet.* Sed aut Scaligerum non percepit Beza, aut non rectè eum explicat. Nam Scaligeri Sabbatum δευτερόπρωτον non eſt dies ſeptimus ab azymorum primo, ut vult Beza, ſed primum Sabbatum hebdomadale, qvod ſecundū azymorum ſecutum eſt, & ultimum azymorum anteceſſit. Cum Brentio & [eee] Beza faciunt Flacius, Oſiander, Aretius [eee] & Antonius [fff] Walæus. [fff]

[ccc] Homil. XLVII in Luc.

[ddd] not. ad h. l.

[eee] ad h. l.

[fff] Tom. I. oper. p. 277. a.

Ex OCTAVA triumphum ſibi pollicetur GROTIUS, reperiſſe ſibi viſus, non qvod pueri in faba. *Indulgebo*, inqvit, *mihi qvoq; poſt tot alios cenſendi libertatem. Cùm tria eſſent Sabbata πρώτων, Paſchatis, Pentecoſtis & Tabernaculorum, diſtinctionis causâ repertum, ut Sabbatum Paſchale, qvod ordine antegreditur, diceretur πρωτόπρωτον, primorum primum, Sabbatum Pentecoſtes δευτερόπρωτον, primorum ſecundum, Sabbatum σκηνοπηγίας τριτόπρωτον, primorum tertium. Sic in municipiis, ubi erant δεκάπρωτοι, primus ordinis dici poterat πρωτόπρωτος, alter δευτερόπρωτος, atq; ita deinceps* &c. Intellexiſſe Grotium per Sabbatum *δευτερόπρωτον* non ipſum ſolenne Pentecoſtes feſtum, ſed qvod illud proximè ſecutum eſt Sabbatum, aſſerit Edvvardus Simſonius, [ggg] Aſt ex verbis ejus ſatis clarè patet ipſum Pentecoſtes feſtum per Sabbatum altero-primum ab eo intellectum, qvod qvi ante eum voluerunt Mercator, [hhh] Calvinus, [iii] Marloratus, [kkk] Maldonatus & Lapidenſis, [lll] de victoria jamdudum deſperârunt.

NONAM debemus CLOPPENBURGIO, qvi vult, [mmm] Sabbatum *δευτερόπρωτον* eſſe id, qvod annum civilem claudebat, incipiebat autem ſacrum ſeu eccleſiaſticum, & reſpectu illius *δεύτερον*, reſpectu hujus *πρῶτον* appellabatur. Quod ut rectius intelligatur, ipſa Auctoris verba apponimus, qvæ hæc ſunt: *Extra controverſiam eſt, in Lectionariis Judæorum, qvibus digeſtæ ſunt lectiones Sabbatinæ, primum cenſeri omnium Sabbatorum totius anni Sabbatum dictum* שבת בראשית, *qvod in quovis anno incidit in 24. vel 26. vel 27. vel 29. menſis Tiſri: poſt impoſitam Paraſcharum lectioni anniverſariæ coronidem die Tiſri 23 qvam vocant* שמחת תורה *à quo die, ſi longiùs differatur feria primi Sabbati, cenſeo ego ad moræ illius compenſationem eſſe; qvod, teſte magno*

[ggg] Chron. Cathol. part VII, ad ann. Chr. 31.
[hhh] Harm. IV, Ev. ad h. l.
[iii] Harm. Ev. ad h. l.
[kkk] ad Matt. XII.
[lll] ad h. l.
[mmm] Tract. de Sabb. δδτ.

magno Buxtorfio, ſimul qvando legem abſolvunt, adjiciunt etiam ſectionem primam. Præter iſthoc primum Sabbatum mihi rurſus primum eſt Sabbatum dictum שבת החדש *propter Paraſcham Exod. 12.* החדש הזה לכם *quâ Neomenia menſis Niſan conſtituitur divina indictione neomeniarum prima. Qvod Sabbatum, ut apparet ex Calendario, in quovis anno dato incidit vel in ipſas Calendas Niſan, vel retrocedit à 29 vel 27. vel 25. Adar aut Veadar. Ab utroq; Sabbato tanqvam à primo, Sabbata in orbem numerantur per univerſum annum, qvà politicum, qvà ſacrum: Sabbatum* בראשית *primum cenſetur abſolute ob memoriam primæ creationis, qvam habet iſta Paraſcha: ex hypotheſi, qvod iſta inciderit in autumnum: non autem ob menſis Tisri neomeniam, quia inter neomeniam Tisri & hoc primum Sabbatum in quovis anno dato intercurrunt tria Sabbata ultima anni civilis, poſt quæ coronidem diximus imponi ſemper 23 Tisri. Sabbatum autem* החדש *primum cenſetur ab indictione neomeniæ Niſan: ac tametſi non ſemper in ipſam neomeniam incidat, &, qvando non incidit, à menſe Adar conſtituat ultimum Sabbatum anni ſacri, ob illius tamen indictionis Paraſcham una opera primæ ſolennitatis novi anni vicarium eſt. Si qværis, quomodo id Sabbatum ſecundum primum ad verbum eſſet hebraicè? reſpondeo, me abſolutè primum vocare* ראשון*, at ſecundum primum* וראשון*, eâdem analogia, quâ δεύτερος Adar eſt* ואדר *&c. Jam tempus eſt, ut illuſtremus locum Evangeliſtæ. Fœneramur noſtra aſſertione tres vel minimum duas (Sabbato iſti quo ariſtas decerptas manducârunt diſcipuli,) ſeptimanas ad frugum maturitatem adeò ut nulli docto hic ſcrupulus hærere qveat, quin potuerint maturuiſſe præcoces ſaltem ariſtæ. Quin, ſi inſpiciatur locus Joſephi Scaligero laudatus, apparebit, fuiſſe circà initium menſis Niſan inchoatam ordinariè meſſem*

aliqvam

aliqvam, iſthoc fini, ut haberent Hieroſolymam euntes, unde in feſti Paſchatis craſtino manipulum offerrent. Sic Joſephus; Τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν ἀζύμων ἡμέρᾳ (ἕκτη δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτη) τῶν καρπῶν οὓς ἐθέρισαν (οὐ γὰρ ἥψαντο πρότερον αὐτῶν) μεταλαμβάνουσι, *manifeſtè incboatam ſacram meſſem, ex qua ſumitur manipulus, præmittit meſſi publicæ ſeu univerſali. Verba autem illa,* οὐ γὰρ ἥψαντο πρότερον αὐτῶν, *intelligenda ſunt, non quaſi ante diem oblationis manipuli, falcem nullam miſerint in meſſem: nam absq; hoc, qvomodo cunctis, à quibus offerri debuit, potuit manipulus demeſſus ad manum eſſe. Neq; locus Deut XVI, 9 cogit credere eodem die demeſſum & oblatum fuiſſe: Sed verborum Joſephi & Moſis ſenſus & ſcopus idem: nefas fuiſſe meſſis illius incboatæ fruges delibare in cibum privatum: aut meſſem conſummare falce promiſcuè in ſegetem immiſſa ante manipulum craſtino Paſchatis oblatum; illa ſiquidem oblatione meſſis à Deo redimenda erat. Atqvi hic eſt verus commentarius in Judæorum illam criminationem, quando inqviunt,* τί ποιεῖτε, ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι; *Luc. VI, 2 qvia præcepti divini religione abſtinendum erat à frugum novarum manducatione tantisper dum oblatus foret manipulus: ſacrilegam fuiſſe iſtam delibationem, qua famem ſuam explebant diſcipuli: atq; illud* ἐν τοῖς σάββασι *non accipio præcisè aut ſolitariè de Sabbato iſthoc qvo iſta acciderunt, ſed unà de ſeptimanarum iſtarum intervallo à Sabbato* החדש *ad* τὴν δευτέραν τοῦ πάσχατος &c. Cum Cloppenbur-

nnn ad h. l. gio ſentit Ludovicus Capellus apud Walæum [nnn] ita tamen ut ſtatuat quartum illud Sabbatum, quo Paraſcha החדש legi ſolebat, Neomeniam Niſan non præceſſiſſe, ſed in eam vel incidiſſe, vel eam proximè ſubſecutum.

ooo anim-adv. in h. l. DECIMA eaq; ultima eſt LUDOVICI de DIEU, [ooo] qvi σάββατον δευτερόπρωτον interpretatur de eo, quod *me-*

dium

dium erat *inter primum & ſeptimum Paſchatis extraordinarium*, v. g. ſi Paſchatos feſtum incidiſſet in diem Jovis, tunc ille dies Jovis ut Paſchatis primus, cum ſeqventi Mercurii die, ut feſti ultimo pari celebritate ex lege obſervandus fuiſſet: interveniens autem Saturni dies ut Sabbatum Judæorum ordinarium, *σάββατον δευτερόπρωτον* dictus fuisset, *δεύτερον* quidem ratione *ordinis* inter illa tria; *πρῶτον* verò in *ordine ad ſeptimanas*, quæ ab eo numerabantur ad feſtum Pentecoſtis.

Sententiis variorum propoſitis, ordine retrogrado unamqvamqve earum perluſtrabimus, ut qvæ probabiliſſima omnium ſit Lectori ex collatis inter ſe rationibus innoteſcat. Et quidem, qvò minus ULTIMA ſe nobis probet ſententia, quæ obſtant, duo ſunt, 1. quod *hypotheſis*, cui ea innititur, probata hactenus non eſt, Paſcha ſcil. in mediam incidiſſe Septimanam. 2. quia *reſpectus* in appellatione *δευτεροπρώτῳ* non manet idem, ſed immutatur.

Multò improbabilior eſt CLOPPENBURGII, qui de principio diſputat non Sabbatorum, ſed anni & menſium, qvod nihil ad noſtram qvæſtionem. Eſto autem, in Judæorum Lectionario duo apparere anni & menſium principia, primum XXIV Tizri in autumno, cum, ut ab initio mundi, annus Judæorum civilis incepit; ſecundum verò in novilunio Niſanis, cum annus ſacer ex Dei mandato poſt populi *ἔξοδον* inchoari juſſus eſt: non tamen probat Cloppenburgius, anni Sabbata duo habuiſſe principia, ita ut primum Sabbatum anni civilis diceretur *πρωτόπρωτον*, & primum anni ſacri *δευτερόπρωτον*. Nam id qvod affert ex תהלית כפר recentioris Rabbini opere Germanico de *Reſch variſchon primo ac primo*, non probat ejus inſtitutum. *Licet enim daremus*, inqvit Bailius, *no-*

vam ac ſubtilem ejus expoſitionem Reſch Variſchon primum & ſecundum, hoc tamen non eſſet Lucæ δευτερόπρωτον ſed πρωτοδεύτερον, quod eſt longè aliud. Præterea, nunquam probabit Cloppenburgius, vel 16, vel (qvod Capellus vult) 9 minimùm ante ſecundum azymorum, aut decimum ſextum Niſanis diebus ſpicas hordeaceas in Judæa maturuiſſe. Joſephus ab ipſo allegatus tantùm abeſt, ut id probet, ut verò qvàm maximè improbet. Dicit enim antè τὴν δευτέραν τῶν ἀζύμων ἡμέραν, h. e. *ante Niſanis decimum ſextum diem* non licuiſſe ſegetes tangere. Tres alias contrà hanc ſententiam in medium affert rationes Hakſpan, qvas lege, &, ſi placet, excute.

OCTAVA ſententia itidem falſæ ſuperſtructa eſt hypotheſi, qvod nempe fruges in Judæa non fuerint maturæ tempore Paſchatis, ut eorum tum ſpicæ potuerint vellicari. Certè non falsò tantùm id dicitur, ſed & Scripturæ manifeſtè contrarium eſt, qvæ ut ſecunda azymorum die novorum fructuum manipulus offerretur diſertè præcepit Lev. XXIII, 2. Qvod reponit Grotius, *ſpicas virentes ſecundo azymorum tantum dicis cauſa oblatas*, & temerè effutitum eſt, &, niſi me fallunt omnia, valdè profanè. Iſta enim manipuli oblatio ſolenniter à Deo injuncta eſt, ante qvam prohibetur diſertè omnis novarum frugum eſus. Sed non opus eſt, ut his diutius immoremur, qvandoqvidem de frugum apud Judæos circà feſtum Paſchatis maturitate infrà ſumus dicturi. Id ſaltem hîc dicimus, per Sabbatum δευτερόπρωτον non poſſe intelligi *feſtum Pentecoſtis*, in qvo parare licebat, qvæ ſpectabant ad victum, Exod. XII, 16. qvod in illo erat prohibitum, ut ex criminatione Phariſæorum non obſcurè colligitur. Si cum Maldonato dicas, *non reprehenſos Apoſtolos, quod cibos*

pararent, ſed qvod ſpicas collegerent & meterent; textui non levem infers injuriam, in qvo τίλλειν non ſignificat *colligere* aut *metere*, ſed ut Theophylactus exponit, *ἀνασπᾶν attrahere* aut *vellere*, qvod vel levi manuum fiebat attactu. Præterea in Sabbato altero-primo meſſis nondum facta erat, qvia diſcipuli Chriſti tranſeuntes per ſata vellicabant ſpicas & comedebant; at Pentecoſtis tempore meſſis jam facta erat. Nam poſt oblatas ſecundo Paſchatis die ſpicarum primitias, protenus falx mittebatur in ſegetes, juxta Lev. XXIII, 16. Ut taceam, qvod etiam monet Chemnitius, in deſcriptione feſti Pentecoſtes tantum unius diei mentionem fieri, cum in hac hiſtoria Matthæus & Marcus nominent Sabbata, qvod per enallagen numeri fieri Maldonatus utut dicat, non tamen probat, nec nos adeò urgemus, qvia notiſſimum eſt, & Sabbatum in ſingulari, & Sabbata in plurali eodem ſenſu dici Act. XIII, 14.

Nihilo melior eſt BRENTII explicatio, qvæ vult ultimum azymorum diem dici σάββατον δευτερόπρωτον, qvia pari cum primo celebrabatur cultu, qvâ ratione non σάββατον δευτερόπρωτον, ſed δευτεροσάββατον dicendus fuiſſet, ſicut lex repetita, qvandoqvidem cum prima legis inſtitutione ejusdem valoris eſt atqve dignitatis, non dicitur νόμος δευτερόπρωτος, ſed δευτερονόμιον. Deinde, *Maximè qvoqve veriſimile eſt*, inqvit Hakſpan, *Lucam notare voluiſſe certum aliqvem diem, etiam vulgo tum temporis notum. Atqvi, ſi h. l. ultimum Paſchatis diem innuere voluiſſet, non potuiſſet eum determinare hoc vocabulo, qvia non ſolum ſeptimus Paſchatos, ſed & octavus tabernaculorum, pari honore & cultu cum primo erat celebrandus & agendus.*

LUTHERI ſententiam non immeritò rejicit Chemnitius, eò qvod Sabbatum à Luca memoratum nihilo

I 2 fuerit

ſuerit inferius Sabbato hebdomadali, ſed ei omninò æqvale & ipſum hebdomadale, præſtantius cœteris feſtis, in qvibus omnibus, etiam ipſo Paſchate, licitum erat parare qvæ neceſſaria erant ad victum, ita ut in eorum ſanctiſſimo vellicare ſpicas non eſſet prohibitum, Exod. XII, 16. in Sabbato verò ordinario diſtrictè vetitum erat vel ignem ad parandos cibos accendere. Exod. XXXV, 3. Tale fuerit oportet Sabbatum illud δευτερόπρωτον, qvod vellicatione ſpicarum ab Apoſtolis violatum Phariſæi criminabantur.

THEOPHYLACTI ſententiam non probat Bailius & meritò ob hanc rationem, qvod Sabbatum δευτερόπρωτον ſit unum certum & fixum, Theophylactus verò illud faciat vagum, incertum & varium, utpote juxta cujus mentem tot qvolibet anni tempore forent Sabbata δευτερόπρωτα, quot habebant vel Novilunium, vel alium quemvis totius anni diem feſtum immediatè antecedentem: qvalia fors potuerunt eſſe plurima. Præterea, quàm incertum eſt tum cùm ſpicas vellicarent diſcipuli, Sabbatum in paraſceven incidiſſe! facilius hoc quidem dicitur, quàm probatur.

ISIDORI ſententiam hoc argumento explodit Janſenius: Sabbatum δευτερόπρωτον non anteceſſit, ſed ſecutum eſt manipuli oblationem: nam ſi anteceſſiſſet, tum Phariſæorum criminatio in Apoſtolis inprimis taxaſſet ſolennis iſtius legis de non comedendis frugibus ante oblationem manipuli violationem, ſed nullum ejusmodi peccatum Phariſæi in Apoſtolis arguebant, certum ergò eſt, Sabbatum δευτερόπρωτον, quo vellicarunt Apoſtoli ſpicas, ſecutum fuiſſe oblationem; jam verò primus dies azymorum eam anteceſſit. Qvod ſi dicas cum Caſaubono, ex

no, ex Iſidori ſententia oblationem manipuli & factum Apoſtolorum in eundem incidiſſe diem, illam horis matutinis, pomeridianis hoc, veritatem deſeris. Diſertè enim Iſidorus factum Apoſtolorum primo, & oblationem manipuli azymorum tertio die ponit; &, ſi demus, poſuiſſe in *ſecundo*, tamen etiam ſic Apoſtolorum factum non aliquot horis, ſed integro die & nocte oblationi præponeretur. Ut taceam, craſſiſſimum eſſe Iſidori errorem, qvod manipuli oblationem in *tertiam* non ſecundam azymorum diem conjicit. Nec excuſandus eſt, qvod *tertiam* intelligat *Paſchatis*, quia expreſſè inter dies Paſchatis & azymorum diſtinguit, primum azymorum faciens ſecundum Paſchatis.

CHRYSOSTOMI ſententiam amplecti hactenus non poſſumus, tum quia nondum probatum eſt, plures feſtivitates in unum eundemq; diem congeſſiſſe Judæos; tum qvia, ſi congeſſerunt, id tàm frequenter fieri potuit, ut Sabbatum hoc ſenſu ſecundo-primum omninò incertum, varium, & multiplex redderetur; tum qvia Græci δεύτερον vocant non quod *geminum*, ſed quod *ſecundum*, & ſi maxime duplex Sabbatum δευτεροσάββατον, non tamen δευτερόπρωτον, h. e. *Sabbatum primum geminatum*: feſtum enim cum ſabbato conjunctum non erat unum idemq; cum Sabbato, etſi uno generali Sabbati nomine utrumq; indigitaretur.

AMBROSII ſententia, præterqvam quod myſtica eſt, vel ex eo non meretur applauſum, qvod dum Chriſtus Luc. VI. per ſata ambularet, Sabbatum evangelicum in rerum non fuit natura, utpotè poſt Chriſti reſurrectionem demum inſtitutum.

PRIMÆ ergò, quæ poſt Epiphanium Scaligero, &

 poſt

poſt hunc tot Clariſſimis probata eſt Viris noſtrum qvoque addicimus ſuffragium, inprimis qvia illa non uno ex Scriptura & Rabbinorum commentariis confirmatur teſtimonio. Lege divina cautum erat, ut ſecunda hebdomadæ Paſchalis die offerretur manipulus frugum primitialis Lev. XXIII, 10. 11 ממחרת שבת *craſtina Sabbati* non hebdomadalis, ſed Paſchalis v. 7. Hinc LXX *ἐπαύριον τῆς πρώτης*. Chald. בתר יומא טבא *poſt diem feſtum*. R. R. Sol. & Menachemus ממחרת יום טוב הראשון של פסח *Craſtina à prima die feſti Paſchatis*. Ab hoc ipſo die numerabantur ſeptem ad Pentecoſten Septimanæ. Hinc Pentecoſte *feſtum hebdomadum* appellatur Deut. XVI, 10. De hac computatione ita R. Maimonides; *ppp* מצות עשה לספור שבע שבתות תמימות מיום הבאת העומר שנאמר וספרתם לכם ממחרת השבת שבע שבתות ומצוה למנות הימים עם השבועות שנאמר תספרו חמשים יום ומתחילת היום מונין לפיכך מונה בלילה מליל ששה עשר בניסן:

h. e. *Præceptum affirmativum eſt, numerandas eſſe ſeptem hebdomadas integras à die oblationis manipuli, juxtà illud Levi XXIII & numerabitis vobis ſeptem Sabbata ſ. hebdomadas à craſtino Sabbati. Eſt etiam præceptum numerandos eſſe dies cum hebdomadis, juxtà illud, Numerabitis qvinqvaginta dies, & ab initio diei numerant. Ideoq; noctu numerant, à nocte decima ſexta lunationis Niſan.* conf. R. Moſen Nachmanidem, *qqq* & R. Abrahamum Zakutum. *rrr* Numeraſſe legis Judæos à Paſchate in Pentecoſten non hebdomades tantum, ſed & dies, cum hac precatiuncula, qvam refert Auctor Orach Chajim *sss* ועל ספירת העמר שהיום יום אחר באי" אמה" אקב" *Benedictus tu Domine Deus noſter,*

ppp Tract. Tamidin & Moſaphin c. VII

qqq in Lev. XXIII, 15.

rrr libr. Juchaſin fol. 36.

sss num. 489.

Rex

Rex mundi, qui nos præceptis tuis ſanctificaſti, & ut dies manipuli numeraremus præcepiſti, hodie eſt dies prima. Rationem hujus computationis eleganter adſignat his verbis Lichtfotus; [ttt] *Nam mutuò atq; invicem ſe reſpe-* [ttt l. c.] *xerunt dies manipuli & dies Pentecoſtes. Die enim Paſchatis ſecunda oblatio manipuli ſupplicatoria erat & precatoria, benedictionem impetrans frugibus novis veniamque eas comedendi, & falcem in ſegetes immittendi. Oblatio autem panum primitialium die Pentecoſtes (Lev. XXIII, 15. 16. 17.) gratiarum actionem ſpectabat ob feliciter peractam & congeſtam meſſem hordeaceam. Hac ergò relatione concatenata erant duæ illæ ſolennitates, ut utraq; meſſem reſpiceret, illa ineuntem, hæc finitam; hæc ab illa dependeret, & poſt ſeptem ab ea hebdomades numeraretur.* Nec potuit aliter temporis interlabentis verus calculus retineri, qvoad Sabbata, quam ſic numerando, hoc eſt σάββατον δευτερόπρωτον, *Sabbatum à ſecunda die Paſchatis primum.* Hoc eſt δευτεροδεύτερον, *à ſecunda iſta die ſecundum,* & ſic de cæteris.

§. 5. Qvæ contrà hanc ſententiam à Viris doctis afferuntur argumenta, levia adeò ſunt ut halitu uno diſſlari poſſint omnia. Dixerat Scaliger, δευτερόπρωτον vocari Sabbatum hoc, eò quod inter hebdomadalia & ordinaria, qvæ ἀπὸ τῆς δευτέρας τῶν ἀζύμων ad Pentecoſten numerantur, πρῶτον eſſet. At, Beza, *Nullis* inqvit, *exemplis, nec cujusqvam ſcriptoris autoritate iſtud probat.* Et Grotius; *Quò minus ſubſcribam, obſtat, qvod nullum viderim talis formationis exemplum, qualis eſſet, ſi δευτερόπρωτον deduceretur à voce δευτέρας & voce πρώτη.* Sed apertè falſus eſt uterq;. Sat enim multis exemplis compoſitionem iſtam δευτεροπρώτε comprobaſſe Scaligerum qvi non videt nihil videt. [uuu] Et ſi maximè exempla deſint, ſufficit, quod Scaliger ſuæ ſenten- [uuu lib. II. Canon. Iſag. c. 6.]

tiæ

tiæ fundamentum certum habet in verbis Domini, Lev. XXIII, ubi jubet numerare hebdomades ad Pentecoſtem ἀπὸ δευτέρας τοῦ πάσχα. *Quia jubentur numerare hebdomades ad Pentecoſten non ab ipſo die Paſchatis, ſed à proximè ſequente, mirum non eſt, Sabbata omnia ad Pentecoſtem ſumſiſſe appellationem ἀπὸ τῆς δευτέρας τοῦ πάσχα, ut primus obſervavit* www l. c. *Scaliger, quem poſteà multi viri docti ſunt ſecuti*, inqvit Caſaubonus. www

§. 6. Addit Grotius aliam rationem, quâ ſententiam Scaligeri deſtrui poſſe exiſtimat. *Lex*, inquit, *quæ exſtat in Levitico non hoc dicit, Sabbata denominari à poſtridiè Paſchatis, ut hoc Sabbatum dicatur primum, illud ſecundum, atq; ita deinceps, ſed dies illos quinquaginta* ימים העומר *τὰς ἡμέρας τῆς πεντηκοστῆς numerari ab eodem illo die, ita ut poſtridie Paſchatis ſit dies illorum quinquaginta primus, qui hunc ſequitur ſecundus, atq; ita usq; ad quinquageſimum, quem numerandi modum Judæi nunc quoq; anxiè obſervant, nec tamen in numerandis diebus repetit nomen illud δευτέρας.* Sed & hic fallit Grotius. Non enim tantum dies, ſed diſertè Sabbata & hebdomadas à ſecundo azymorum numerari mandat Deus Lev. XXIII, nec tantum dies, ſed & ſeptimanas à judæis xxx Miſcell, numeratas ſuperiùs eſt probatum.

§. 7. Samuel Petitus xxx Scaligero duo opponit 1. quod tempore Paſchatis non licuerit per ſata ire 2. qvod non licuerit iter ingredi, aut Hieroſolymâ egredi. His jam ſatisfecit Hakſpan reſp. ad 1. Scaligerum non intelligere feſtum Paſchatis, ſed Sabbatum commune è ſeptem. ad 2. contrarium patere ex Luc. XXIV, 13.

§. 8. Maldonati palmarium contrà hanc ſententiam argumentum eſt, quod ſpicæ in Judæa tempore Paſchatis nondum fuerint maturæ. At contrarium patet tum

tum ex Scriptura, quæ die azymorum ſecunda novarum frugum manipulum offerri jubet Lev. XXIII tum ex Judæorum ſcriptis, quæ confirmant, meſſem hordeaceam circa feſtum Paſchatis incidiſſe. Sic enim R. Abarbanel;

yyyy העומר היה בכורים מראשית קציר השעורים שהיה בא ביום הראשון מחג הפסח כפי טבע ארץ ישראל שהיו התבואות ממהרות לבוא: *Omer nihil aliud erat, quàm fructus primitivi de initio meßis hordeorum, quæ poſtridie Paſchatis inchoabatur, ut ferebat terræ Iſraelis natura, cujus fructus erant præcoces.* Nimirum ſerebant Judæi hordea ſua circà ineuntem Novembrem noſtrum, uti ex Bab. Berac. probat Ligtfootus. Satum ergò ineunte jam hyeme hórdeum, ac aëris clementia per hyemem creſcens, adventante jam Paſchate, ad maturitatem pervenerat; ita ut ab iſto tempore, oblato tunc manipulo, initium ſumeret meſſis hordeacea. Qvod ſi adventante Paſchâte hordea non maturuerant, addito ad annum iſtum menſe embolymæo, exſpectabant usqve dum matureſcerent. Diſertè hoc docet R, Maimonides Hilkot קדוש החדש *zzz* qvando; שנה מעוברת, inqvit, היא שנה שמוספין בה חדש ואין מוספין לעולם אלא אדר ועושין אותה שנה בי אדרין אדר ראשון ואדר שני ומפני מה מוספין חדש זה מפני זמן האביב כדי שיהא הפסח באותו זמן שני שמור את חדש האביב שיהיה חדש זה בזמן האביב ולולי הוספת החדש הזה הפסח בא פעמים בימים החמה הפעמים בימים הגשמים על שלושה סימנין מעברין את השנה על התקופה ועל האביב ועל פירות האילן: *Annus intercalatus eſt, cui menſem addunt. Nunqvam verò addunt niſi menſem Adar, & ita uni eidemq; anno gemini men-*

yyyy fol. 162, col. 2.

zzz c. IV.

ſes A-

ſes Adar competunt, primus & ſecundus. Eccur verò addunt illum? Propter tempus ſpicarum, ut Paſcha illo tempore celebretur. quia dictum eſt; Obſerva menſem ſpicarum. Absque additione menſis illius eſſet, Paſcha nonnunquam in tempore æſtivo, quandoque hyberno accideret. Tribus de cauſis annum intercalare ſolent, ob æquinoctium, fructus virentes & fructus arboris. Factam iſtam intercalationem publica autoritate, ſtatim adjicit Maimonides; כיצד בית דין מחשבין ויודעין אם תהיה תקופ׳ ניסן בששה עשר בניסן או אחר זמן זה מעברין אותה השנה ויעשו אותו ניסן אדר שני כדי שיהיה הפסח בזמן האביב ועל סימן זה סומכין ומעברין ואין לסימן אחר וכן אם ראו ב״ד שעדיין לא הגיע האביב אלא עדיין אפל הוא ולא צמחו פירות האילן שדרכן לצמח בזמן הפסח סומכין על שני סימנין אלו ומעברין את השנה ואף על פי שהתקופ׳ קודם לששה עשר בניסן הרי הן מעברין כדי שיהיה האביב מצוי להקריב ממנו עומר התנופה: *Quando Synedrium calculum init & obſervat, futurum eſſe æquinoctium vernum decimo ſexto die menſis Niſan, aut ulterius, intercalant annum, Niſanq; iſtum faciunt Adar ſecundum, ita ut occurrere poſſit Paſcha ad tempus frugum recentium. Vel ſi obſervent, quod fruges nondum maturuerint, & nondum germinaverint arbores germinare ſolitæ, intercalant annum. Et licet æquinoctium ſit ante decimum ſextum Niſan, ecce intercalant, ut fruges in promtu ſint, ex quibus manipulus Niſan queat offerri.* Facta eo modo intercalatio, ut in omnium notitiam devenire poſſet, publicabatur, & extra urbem ſanctam intimabatur per literas, cujus rei exemplum habes in Talmud. Bab. Sanhedrin; [aaaa] שלמכון יסגא לעלם מהודעינן דגוזליא רכיכים ואימרא ערקין וזמנא דאביבא לא מטא ואוספין על שתא דא יומין תלתין: *Salutem plurimam. Notiſ-*

[aaaa] fol. 11. c. 1.

Notificamus vobis, qvod cum pulli adhuc ſint implumes, & agni teneri nimis, & fruges nondum maturuerint, viſum ſit nobis huic anno addere dies triginta.

§. 9. Ex adductis clarum eſt, exhibuiſſe tempus Paſchatis ſpicas hordeaceas maturas in Palæſtina. Objicit Maldonatus tria. *Primum* eſt, qvod tempore Paſchatis in Judæa ſe calefecerint ad ignem, Joh. XVIII, adeoq; non potuerit matura eſſe meſſis. At nullum huic raciocinationi ineſſe robur, qvotidiana nos docet experientia, qvâ videmus tempore nocturno, inprimis nocte media, qvovis anni tempore, nedum in Martii menſe, accendi ſolere focum. Nec de nihilo eſt, qvod addit Hakſpan, fuiſſe hunc ignem ein Wachtfeur/atqve inſerviiſſe militibus, noctu excubias agentibus, qvorum corpora variatâ aëris temperie facilè affici poterant.

§. 10. *Secundum*, qvod opponit Maldonatus, hoc eſt; in ipſis Africæ regionibus, Judæâ calidioribus, tempore Paſchatis non maturuiſſe fruges. Sed incogitāti facilè crediderim hoc excidiſſe Maldonato. Legiſſe eum Exodi caput nonū nullus dubito, ex qvo apertiſſimè conſtat, in regionum Africanarum, ſi non frigidiſſima, certè nec calidiſſima Ægypto, hordeum tempore Paſchatis in ſpicis fuiſſe.

§. 11. *Tertium*, qvod objicit Maldonatus, eſt qvod non licuerit falcem in meſſem mittere antè oblatas in Pentecoſte primitias. Sed diſtingvere debebat inter meſſem primam & ſecundam, primitias hordeaceas & triticeas. Manipulus Paſchatis hordeaceus erat. Ita R. Aben Eſra, bbbb והנה חג המצות לעולם יהיה בו בכורי שעורים *Ecce feſtum azymorum ſubinde ejusmodi erat, ut in eo eſſent primitiæ hordeorum.* Nec aliter Maimonides; cccc עומר זה מן השעורים *Omer*, i. Manipulus *iſte ex hordeo ſumebatur.* Primitiæ autem Pentecoſtales erant triticeæ. Oblatio Paſchalis de fructibus fiebat nondum elaboratis, Pentecoſtalis de dimeſſis ac elaboratis; illa meſſem antecedebat, hæc ſeqvebatur.

bbbb ad Exod. XXIII, 16

cccc Tract. Tam. & Moſ. c. VII.

TANTUM.

Nota ad pag. 44.

Ne aliqvo, *B. L.* torquearis ſcrupulo, ſcito, me non negare, qvod Eccleſia militans & triumphans ſit una eccleſia, at *accuratè* dici nego, quod ſit *una eademq;*. Propriè enim *unum & idem* dicuntur ea, qvæ *eandem habent definitionem*, & *in nullo differunt*. Eccleſia autem militans & triumphans utut non *omni*, *aliqvo* tamen differunt modo; ſi nullo alio, *conditione* certè & *ſtatu membrorum ſuorum*. Alia qvippe conditio eſt *militantiũ*, alia eorum qui victoriâ obtentâ *triumphant*; *beandorum* alia, alia *beatorum*. Eadem pag. de obſignatione loquor *actuali*, & qvæ *jam fit*, non *quæ facta* jam eſt.

INDICULUS

Locorum Scripturæ, qui vel expoſiti, vel illuſtrati, vel vindicati.

GEN. *II, v. 15* / C. *III, v. 19*	*p. 56.*	MARC. I, v. 4	*p. 36*
		C. VII, v. 5	*p. 32*
EXOD. *XII, v. 16.*	*p. 66. 68.*	LVC. VI, v. 1	*p. 51*
C. XVI, v. 23	*p. 56*	C. XXIV, v. 13	*p. 72*
C. XXXVI, v. 3.	*p. 68*	JOH. XI, v. 4 & 50	*p. 45*
LEV. XXIII, v. 2.	*p. 66*	ACT. VII, v. 60	*p. 20*
v. 10. 11	*p. 70. 72*	C. IX, v. 17	*p. 42.*
I SAM. XXV, v. 1.	*p. 49*	v. 37	*p. 14. 32*
I REG. II, v. 34	*p. 49*	C. XII, v. 2.	*p. 20*
NEHEM. IX, v. 14.	*p. 54*	C. XIII, v. 14	*p. 67*
PSAL. VI, v. 7.	*p. 36*	C. XVI, v. 33	*p. 49*
EZECH. XX, v. 10. 11. 12.	*p. 54*	ROM. VIII, v. 31	*p. 45*
SYR. XXXIV, v. 30.	*p. 18*	C. XV, v. 9	*p. 45*
II MACCAB. XII, v. 45	*p. 40*	I COR. I, v. 2	*p. 23*
MATTH. III. v. 11	*p 36*	C. III, v. 13, 15	*p. 37 ſeqq.*
C. V, v. 44	*p. 45*	C. X, v. 30	*p. 45*
C. XXII, v. 23	*p. 17*	C. XIII, v. 13	*p. 44*

C. XV,

LOCORUM.

C. XV, v. 29 p. 1
v. 34 p. 4.
II COR. VI, v. 9 p. 48
PHIL. IV, v. 13 p. 45
I THES. IV, v. 13 p. 21
II THES. II, v. 1 p. 45
HEBR. IX, v. 14 p. 26

INDICULUS

Auctorum, qvi in diſſertationibus his citantur, & vel laudantur, vel confutantur,

Abulenſis p. 45.
Aelianus p. 13
Ambroſius p. 2. 8. 25. 38. 58. 69
Aretius p. 61
Auguſtinus p 25. 29. 38
Baillius Lud. p. 57, 59. 68
Balduinus p. 11, 40
Baronius p. 59
Bartius p. 13
Baſilius p. 37
Becanus p. 16
Beda p. 8. 39. 58
Bellarminus p. 1. 35. 38
Bence p. 14
Beza p. 1. 13. 15. 51. 61. 71
Brentius p. 61. 67
Brochmannus p. 20
Brugenſis p. 53. 58
Cajetanus p. 8. 33
Calixtus Georg. p. 1. 3. 22. 27. 31. 50. 55. 57
Calovius p. 3
Calvinus p. 6. 22. 62
Capellus Lud. p. 64. 66
Cartvvrigtus p. 58
Caſaubonus p. 51. 52. 53. 57. 68
Caſſiodorus p. 30
Chamier p. 14
H. de S. Charo p. 10. 33
Chemnitius p. 67
Chryſoſtomus p. 3. 7. 38. 58. 69
Cloppenburgius p. 20, 23. 62. 65
Coccejus p. 18 54. 57
Cocus p. 35
Concilium Baſileenſe p. 38
Carthaginenſe p. 6.
Laodicenum p. 5. 7
Neocæſarienſe p. 4.
Conzen p. 37. 53
Coſterus p. 16
Cundiſius p. 13
Cyprianus p. 5. 8. 28. 36. 38.
Cyrillus Alexandrinus p. 8.
Hieroſolymitanus p. 29
Danhavverus p. 3
Dieu p. 17. 64

INDEX

Dietenberg p. 1. 51
Dorſcheus p. 13. 31
Dreierus p. 3. 31
Druſius p. 57
Emſerus p. 1. 51
Ennius p. 13
Ephrem Syrus p. 34
Epiphanius p. 2. 4. 39. 53
Eraſmus p. 1. 37. 51
Eſtius p. 6. 21. 34. 35. 37. 54
Evcherius p. 58
Evſebius p. 5. 6. 27
Evthymius p. 59
Fevardentius p. 16. 34
Flacius p. 6. 61
Franzius p. 11
Friſchmutius p. 51. 57
Gagnejus p. 14, 35
Geierus p. 13
Gennadius p. 3
Gerhardus p. 12. 33
Glaſſius p. 13
Gomarus p. 54
Gregorius M. p. 38. 39
Gregorius Naz. p. 8. 24. 28. 36. 52
Gregorius Nyſſ. p. 28
Groſſius p. 10
Grotius p. 4. 26, 53. 57. 62. 66
Gvillaudus p. 14
Hakſpan p. 57. 67. 72
Heinſius p. 16. 21. 53
Hemmingius p. 6.
Henriqvez p. 16
Hieronymus p. 6. 8. 37. 40. 52
Hilarius p. 38
Hunnius Æg. p. 13.
Hutterus p. 11
Hyperius p. 3.
Janſenius Corn. p. 53. 58. 68.
Iſidorus Hiſpalenſis p. 49
Peluſiota p. 58. 68
Junius p. 1. 15. 39
Juſtellus p. 3. 5
Juſtinianus Ben. p. 34. 45
Kirchmannus p. 56
Lactantius p. 38
Langus Wilh. p. 57
Lapidenſis p. 1. 37. 45. 51. 62
Laurentius Jac. p. 1. 3
Leo I. p. 25
Ligtfotus p. 57. 71
Lorinus p. 37. 54
Lutherus p. 1. 10. 51. 61. 67
Lyranus p. 21. 53
Maimonides Rabb. p. 70
Major Joh. Tob. p. 21. 31. 45
Maldonatus p. 14. 62. 67. 72
Mariana p. 33
Marloratus p. 6 62
Martinus Bracarenſis p. 8.
Meiſnerus Balt. p. 11.
Menachemus Rabbi p. 70

Hemmingius

AUCTORUM.

Menochius p.16
Menzerus Sen. p.13
Mercator Gerh. p.62
de Monte-Marſano Cœleſt. p.57
Morus Alex. p.19.44
Mulmannus p.16
Nachmanides Rabbi p.70
Nicephorus Calliſtus p.6.41
Oecumenius p.9
Onuphrius p.30
Orach Chaiim p.70
Origenes p.38
Oſiander And. p.1.10.61
Pagninus p.40
Pamelius p.14
Paræus p.32
del Pas Angelus p.16
Paulinus p.30
Pelargus Sen. p.53.60
Pererius p.54
Perkinſius p.37
Petavius p.57
Petitus Sam. p.72
Photius p.9
Piſcator p.12.51.57
Pricæus p.53
Prideaux p.54
Prudentius p.29
Qviſtorpius Sen. p.12.17.57
Rhenanus Beat. p.14
Rivetus p.35
Ruffinus p.25
Saa p.16
Salmero p.16
Scaliger Joſ. p.56.60.71
Schmidius Eraſmus p.1.10.31.33.51.52.57.60
Schmidius Sebaſt. p.19.46.47
à Schurman An. Mar. p.20
Sedulius p.38
Servius p.49
Simſonius Edvv. p.62
Socrates p.6
Sozomenus p.6
Spondanus Henr. p.50
Stapletonus p.16
Strabo Waleſ. p.29
Tannerus p.16
Tarnovius Joh. p.15
Tertullianus p.3.8.13.24.38.52
Theodoretus p.6.9
Theophylactus p.38, 60.67
Thyſius p.54
Tilenus p.15
Tirinus p.16
Titus Boſtrenſis p.59
Toletus p.37
Torniellus p.58
Turnebus p.49
Tyskivitius Georg. p.16.
Vaſqvez p.18.27.37.46

Verſio

INDEX

Verſio Bibliorum
- Æthyopica p. 1. 51
- Anglica ib.
- Arabica ib.
- Belgica p. 1. 14. 51. 53
- Chaldaica p. 70
- Germanica ante Luth. p. 1. 51
- Lutheri ibid.
- Perſica p. 5.
- Photiniana N. T. p. 1. 51
- Sept. Interpp. p. 70.
- Syriaca p. 1. 32. 51. 52.
- Vulgata latina p. 1. 51

Vetvveis Bernardinus p. 16
Vicecomes Joſephus p. 41. 50
Victorius Marianus p. 58
de Voiſin Joſephus p. 57
Voſſius Gerh. Joh. p. 6. 3
Walæus Antonius p. 63
- Balduinus p. 53

Walterus p. 13. 29
Zakutus Rabbi p. 70

INDICULUS
Verborum & Rerum.

Ablutio ex contactu mortui qvid ſignificaverit? p. 46. 47
- *mortuorum* veteribus recepta fuit. p. 13
- non probat reſurrectionem mortuorum. p. 32

Ægrotos & moribundos baptizabant veteres. p. 4
- non tamen tempore Apoſtolorum. p. 23

Ambroſius non eſt auctor comment. in Epiſtolas Paulinas p. 23 nec ſermonum, p. 25. confutatur. p. 68

ἀνασπᾶν qvid? p. 67

Anni intercalatio apud Judæos uſitata. p. 73

Annus judaicus alius civilis, alius ſacer. p. 65

Auguſtinus non favet baptiſmo ſuper ſepulcris martyrum collato, p. 29. ei ſuppoſiti creduntur ſermones de Tempore. p. 25

Baillius caſtigatur p. 59

βαπτίζομαι nullibi in ſacris ſumitur activè. p. 32

βαπτισμὸς non qvemvis notat dolorem. p. 48

Baptiſmus vicarius qvid Tertulliano?

ano? *p.3.* non fuit tempore Apoſtolico receptus, *p. 21. ſeqq.* non fuit eo ſeculo in cœmeteriis adminiſtratus, *p.27. ſeq.* adminiſtrabatur olim in fontibus *p.29.* propriè loqvendo obſignat promiſſiones fœderis tantum vivis, *p. 44.* vivis collatus non prodeſt mortuis, *p. 45.* olim dabatur in ædibus privatis, *p. 50.* Baptiſmus pro ablutione. *p.32*

Baptiſteria qvando & ubi primitùs exſtructa? *p. 29 30. 50*

Baptizari abſolutè poſitum non ſignificat affligi *p.33.* multò minus ſeipſum affligere. *ib. & ſeq.*

Baſilius non creditur auctor libri *de Spir. S.* *p 37*

Beda explicatur & excuſatur *p.39*

Bellarminus ſibi ipſi contrarius *p.36*

Caſaubonus non advertit parorامata Baronii. *p 60*

Cerinthiani vivos baptizabant pro mortuis. *p.2*

Chryſoſtomus non intellectus à Pelargo, *p.60.* notatur *p.68*

Clinici veteribus qvi? *p.5.* eorum duo genera. *ib. & 6.* eorum baptiſmũ improbãt Veteres. *p.24*

Cœmeteria templa Veterum. *p 30*

Concilium Carthaginenſe vindicatur *p.6*

Cyprianus non eſt auctor libri *de Diſp. Cœna.* *p.36*

Eccleſia militans & triumphans ſuo modo differunt *p.44.* militantis membra propriè non ſunt mortui. *ib.*

Enallage non facilè admittenda Interpreti Scripturæ. *p.47*

Ephremi ſcripta cujus auctoritatis? *p.34.* locus pervertitur à Bellarmino. *ibid.*

Epiphanius non favet Purgatorio. *p.39. 40.* injuriam patitur à Baronio. *p.60*

Eſtius contradicit Bellarmino. *p.35*

Euſebius nihil habet de baptiſmo in cœmeteriis adminiſtrato. *p.28*

Fides eſt hujus, non illius vitæ. *p.44.* & promiſſio ſunt relata. *ibid.*

Fructus in Judæa qvando maturi? *p.66*

Gagneium malâ fide allegat Bellarminus. *p.35*

Grotius Scaligero injuriam infert. *p.4.* fruſtra triumphat ante victo-

L

victoriam. *p.62.* non intellectus à Simſonio. *ib.* notatur. *p.66*
Hieronymus à Bellarmino citatus non facit pro Bellarmino. *p.37*
Ὑπὲρ apud Græcos ſumitur *localiter. p.31.* cum *genitivo* vix ſignificat *præter. p.33.* qvotupliciter in ſacris ſumatur. *p.45*
Ignis baptiſmus Matt.III qvid? *p.37* Ignis qvid notet I Cor.III, 13.15. *p.38*
Ignorantiæ confeſſio qvædam laudabilis. *p.52*
Interrogationes baptiſmales. *p.8*
Iſidorus Peluſiota non intellectus à Baronio. *p.59.* confutatur. *p.68*
Judæi negabant Deum eſſe Deum vivorum. *p.43*
Judas Maccabæus non curavit offerri ſacrificia pro mortuis. *p.40.41*
Juſtinianus deſerit Bellarminum. *p.34*
Laborandum etiam fuit in Paradiſo, ſine moleſtia tamen. *p.56*
Lacrymarum baptiſmus qvid *Nazianzeno? p.36.* à *Cypriano* dicitur *Pœnitentia.* *ib.*
Lararium qvid? *p.49*
Larium cultus apud gentiles unde ortus? *ib.*
Litera interpreti Scripturæ ſervanda eſt. *p.33*
Lutherus malè explicatur à Schmidio. *p.60.61.* modeſtè deſeritur. *p.67*
Marcionitæ baptizârunt vivos pro mortuis. *p.3*
Martyrum paſſiones & dies olim celebres. *p.28*
Merſione olim fiebat baptiſmus. *p.8.* qvid illa ſignificârit? *ib.&9*
Monachi ſtupor taxatus ab Eraſmo & Schmidio. *p.51*
Mors à *Cypriano* vocatur *baptiſma.* *p.36*
Mortui ſepeliebantur olim in domibus privatis. *p.49.* eorum veneratio idololatriam peperit. *p.49*
Nazianzeni modeſtia laudatur. *p.52.53*
Nomina imponebantur in baptiſmo. *p.16.* & qvidem Apoſtolorum. *p.41.* non tamen ex inſtituto divino, ſed humano *ib.* & 42. nec ad probandam reſurrectionem mortuorum. *ib.* baptizandorum immutabantur, & qvare? *ibid.*

Onuphrius

 83

Onuphrius non probat baptiſmum olim collatum in cœmeteriis. *p.30*

Patrum diſſenſus in explic. loci I Cor. III, 13. *p.38*

Peccata dicuntur *opera mortua*. *p. 26*

Pentecoſte cur dicatur *feſtum hebdomadum?* *p. 70*

Pœnitentia qvomodo *baptiſmus?* *p.36*

Pro mortuis baptizari qvid? *p. 49*

Prudentii auctoritas pertenuis. *p. 29*

Purgatorium nullibi in Scriptura vocatur baptiſma. *p.36.* non poteſt probari ex I Cor. III, 13. *p.38.* defenditur à Gregorio M. & Beda. *p.39*

Re ſalvi ſunt mortui, non tantum *Spe*. *p.45*

Reſurrectio mortuorum ethnicis fuit ignota. *p. 46.* ex immortalitate animæ dependet. *p. 43*

Sabbata pro *Sabbatum.* *p.67.* de *Sabbato* δευτεροπρώτῳ discordantes variorum ſententiæ. *p.53.* *ſeq.* aliud *naturale*, aliud *legale.* *p.54* naturale in Paradiſo inſtitutum, *ib.* *ſeqq.* qvomodo datum in deſerto? *p. 55.* lege naturali & poſitiva introductum. *ib.* δευτερόπρωτον qvod? *p. 70.*

Sabbatiſmus Adami in ſtatu innocentiæ qvalis? *p. 56*

Sacrificia ante Moſen oblata. *p. 55*

Saducæi negabant immortalitatem animæ. *p. 43*

Scaliger laudatur. *p. 56. 57.* ab ipſo Petavio. *ibid.* rejicitur à Grotio. *p. 58.* hallucinatur. *p. 60.* non rectè aut intelligitur, aut explicatur à Beza. *p. 61.*

Sepulcra Martyrum fuerunt templa Veterum. *p.30*

Sepultura qvid ſignificet? *p. 47*

Silentium Scripturæ non infert rei negationem. *p. 56*

Spes eſt futurorum. *p. 55*

Symbolum reqvirebatur olim à baptizandis. *p. 7.* qvâ formula? *p. 26.* non eſt confectum ab Apoſtolis *p. 25.* conſentit cum doctrina Apoſtolica. *ib.* antiqviſſimum eſt inter omnia. *p. 26*

Theophylactus notatur. *p. 68*

Titus Boſtrenſis qvando vixerit? *p. 59.* non eſt auctor comment. in Matthæum & Lucam. *ib.*

99 959574

Z
1087.1

55

1087.1

MC